

T.C.

TOROS ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI TİCARET VE LOJİSTİK YÜKSEK LİSANS

PROGRAMI

**GÜMRÜK VERGİLERİNİN DIŞ TİCARETE ETKİSİ SEKTÖRLERE
GÖRE FARKLILIKLARIN İNCELENMESİ: MERSİN İLİ ÖRNEĞİ**

Sabri MALGAZ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Tunay KÖKSAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZİRAN 2020

ETİK BEYAN

Tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

03/06/2020

Sabri MALĞAZ

GÜMRÜK VERGİLERİNİN DIŞ TİCARETE ETKİSİ SEKTÖRLERE GÖRE FARKLILIKLARIN İNCELENMESİ: MERSİN İLİ ÖRNEĞİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Sabri MALGAZ

**TOROS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

2020

ÖZET

Ülkelerin dış ticarete bulunma sebepleri genel olarak; uluslararası üretim farklılıkları, uluslararası fiyat farklılıkları ve uluslararası mal ve kalite farklılıklarına dayandırılabilir. Bu farklılıklar, farklı vergi türlerinin uygulanmasıyla sektörler etkisi değişmektedir. Tarım sektörü, sanayi sektörü, hizmetler sektörü ve hammadde sektörlerine uygulanan vergi türleri ticareti artırıcı veya ticareti saptırıcı etkisi yaratabilir.

Ülke yerli üreticiyi korumak için yüksek ithalât vergileri uygular. Yerli mala özendirmek için yüksek ithalat vergileri koyabilmektedir.

Çalışmamızın birinci bölümünde; Gümrük vergilerinin tanımı, amaçları ve çeşitlerini ele aldık. İkinci bölümde sektörler göre; tarım sektörüne etkisi, sanayi sektörüne etkisi, hizmetler sektörü ve hammadde sektörüne etkisini incelemeye aldık.

Anahtar Kelimeler: Dış Ticaret, Gümrük Vergileri, Sektör, İthalât, İhracat

**THE IMPACT OF CUSTOMS DUTIES ON FOREIGN TRADE THE
EXAMINATION OF DIFFERENCES ACCORDING TO SECTORS:
THE SAMPLE OF MERSIN PROVINCE**

(M. Sc. Thesis)

Sabri MALGAZ

**TOROS UNIVERSITY
GRADUATE EDUCATION INSTITUTE**

2020

ABSTRACT

There are reasons as to why state trade internationally can be generally based on following factors: differences in production, differences in price and differences in good and quality. The influence of these differences change according to taxes applied in different areas or sectors. Types of taxes in agricultural, industrial, service (transportation) and raw material sectors may either revive or hamper trade. A state may put high taxes on goods imported in order to protect local producers. Furthermore, it may put high taxes on goods exported in order to encourage the consumption of domestic goods. In the first part of this study, we will introduce tariff, its purposes and kinds. In the second part, we will examine the effects of tariff on the aforementioned agricultural, industrial, service and raw material sectors.

Keywords: Foreign Trade, Tariff, Sector, Import, Export.

TEŞEKKÜR

Tez yazma sürecinde bana her yönüyle yardımını esirgemeyen danışmanım sayın Doç. Dr. Tunay KÖKSAL hocama teşekkürü borç bilirim. Yine tez yazma sürecinde yardımlarını esirgemeyen aileme ve özellikle moral kaynağım değerli anneme teşekkür ederim(iyi ki varsın).

Son olarak emeği geçen sosyal bilimler öğrenci işleri çalışanlarına da çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLoların LİSTESİ	xii
KISALTMALAR.....	xiii
GİRİŞ.....	1
Araştırmanın Problemi	1
Araştırmanın Amacı.....	1
Araştırmanın Önemi	1
Araştırmanın Yöntemi	2
Araştırmanın Kısıtlamaları	2
Tanımlar	2

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜMRÜK VERGİLERİNİN DIŞ TİCARETE ETKİSİ SEKTÖRLERE GÖRE FARKLILIKLARIN İNCELENMESİ MERSİN İLİ ÖRNEĞİ

1. GÜMRÜK VERGİLERİ	3
1.1. Dış Ticaret İşlemlerinin Vergilendirilmesi.....	3
1.2. Gümrük Kavramı ve Gümrük Tarifesi	4
1.3. Gümrük Vergilerinin Amaçları	5
1.3.1. Ekonomik amaçlar	5
1.1.3.1. Yerli üretimin korunması	5
1.1.3.2. Ödemeler bilançosunun iyileştirilmesi.....	6
1.1.3.3. Dış ticaret hadlerinin lehe çevrilmesi.....	6
1.1.3.4. Para ayarlamasının yerine geçme	6

1.4.Mali Amaçlar	6
1.4.1. Sosyal ve idari amaçlar	7
1.4.2. Gümrük vergilerinin hesaplanması ve ödenmesi	7
1.5.Gümrük Tarife Sistemleri.....	8
1.5.1.Tek kolonlu tarife sistemi	8
1.5.2. Çift kolonlu tarife sistemi	8
1.5.3. Üç kolonlu tarife tistemi	8
1.6. Gümrük Vergilerinin Özellikleri	8
1.6.1. Gümrük vergilerinin teorik temelleri	11
1.6.2. Gümrük vergilerinin etkileri.....	12
1.6.3. Ekonomideki makro değişkenler üzerindeki etkileri	12
1.6.3.1. Üretim etkisi	13
1.6.3.2. Tüketim etkisi	13
1.6.3.3. Gelir etkisi	13
1.6.3.4. Ticaret etkisi.....	14
1.6.3.5. Geliri yeniden dağıtıcı etkisi	14
1.6.3.6. Koruma etkisi.....	14
1.7. Uygulama Biçimlerine Göre Etkileri	14
1.7.1. Spesifik gümrük vergileri bakımından	14
1.7.2. Advolarem gümrük vergileri bakımından.....	15
1.8. Gümrük Kıymeti ve Vergilendirmesi	15
1.8.1. Gümrük gergisi	15
1.8.2. Gümrük vergisi türleri	16
1.8.3. Advolarem vergi.....	17
1.8.4.Spesifik vergi	17
1.8.5. Karma vergi.....	17

1.9. Gümrük Vergilerinden Muafiyet ve İstisna	17
1.10. Katma Değer Vergisinin Kanunu	19
1.10.1. Katma değer vergisinin özellikleri	20
1.10.2. Vergiyi doğuran olayın tanımı	21
1.11. Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu (KKDF)	21
1.12. Özel Tüketim Vergisi	24
1.13. İlave Gümrük Vergileri	25
1.14. Telafi Edici Vergiler	26
1.15. Damga Vergisi	28
1.16. Tütün Fonu	28
1.17. Toplu Konut Fonu	29
1.18. TRT Bandrolü	29
1.19. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kesintisi	29
1.20. Anti-Damping Vergisi	30
1.20.1. Tespit	30
1.20.2. Zararın belirlenmesi	32
1.20.3. Damping marjının belirlenmesi	32

İKİNCİ BÖLÜM

GÜMRÜK VERGİLERİNİN SEKTÖRLERE GÖRE FARKLILIKLARIN İNCELENMESİ

2. SEKTÖRLERE GÖRE FARKLILIKLARIN İNCELENMESİ	33
2.1. Gümrük Vergilerinin Tarım Sektörüne Etkisi	34
2.1.1. Mersin ili arazi varlığı	35
2.1.2. Mersin ili işlenen tarım alanlarının dağılımı (hektar)	36
2.1.3. Mersin ili tarım ürünlerinin yıllık üretim dağılımı	37
2.1.4. Mersin ili bitkisel, hayvansal ve örtü altı sebze ve meyve üretimi	38

2.1.5. Mersin ili toplam işlenen tarım alanı (hektar) ve toplam tarımsal üretim değeri (bin TL)	39
2.1.6. Tarım ve ormancılıkta ithalat ve ihracat karşılaştırılması	39
2.1.7. Mersin ili tarım sektörünün gayrisafi yurtiçi hâsıla içindeki payı.....	42
2.1.8. Mersin ili tarım sektörü fasıl fazında ithalat verileri	43
2.2. Gümrük Vergilerinin Sanayi Sektörü Üzerindeki Etkisi	45
2.2.1. Mersin ili sanayi işletmeleri ve çalışan sayıları	46
2.2.2. Mersin ili girişilen sanayi verileri	49
2.2.3. Mersin ili imalat sanayi ithalat ve ihracat verileri.....	49
2.2.4. Mersin ili maden ve taş ocakçılığı ithalat ve ihracat verileri	51
2.2.5. Mersin ili sanayi sektörünün gayrisafi yurtiçi hâsıla içindeki payı	52
2.2.6. Mersin ili sanayi sektörü fasıl bazında ithalat verileri	53
2.3. Gümrük Vergilerinin Hizmet Sektöründe Taşımacılık Üzerinde Etkisi.....	55
2.3.1. Hizmet sektörü	55
2.3.2. Taşımacılık.....	56
2.3.3. Hizmetler sektörünün gayrisafi yurtiçi hâsıla içindeki payı.....	57
2.4. Gümrük Vergilerinin Hammadde İthalatı Üzerinde Etkisi	58
2.4.1. Hammadde ihracat ve ithalat kalemleri	58
2.4.2. Doğrudan ve dolaylı hammaddeler	59
2.4.3. Doğrudan hammadde bütçesi	59
2.4.4. Mersin ili hammadde ithalat verileri	59
2.4.5. Mersin ili hammadde ihracatı.....	61
2.4.6. Mersin ili demir çelik hammadde ithalatı	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	63
KAYNAKÇA	66

İNTERNET KAYNAKLARI	68
EKLER.....	69
Ek-1.....	69
Ek-2.....	70
Ek-3.....	72
Ek-4.....	73
Ek-5.....	77
ÖZGEÇMİŞ.....	79

TABLoların LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 2.1. Mersin ili arazi varlığı.....	35
Tablo 2.2. Mersin ili işlenen tarım alanlarının dağılımı (hektar).....	36
Tablo 2.3. Mersin ili tarım ürünlerinin yıllık üretim dağılımı.....	37
Tablo 2.4. Bitkisel, hayvansal ve örtü altı sebze ve meyve üretimi.....	38
Tablo 2.5. Mersin ili toplam işlenen tarım alanı ve toplam tarımsal üretim değeri.....	39
Tablo 2.6. Tarım ve ormancılıkta ithalat ve ihracat karşılaştırılması.....	41
Tablo 2.7. Mersin ili tarım sektörünün gayrisafi yurtiçi hâsıla içindeki payı.....	42
Tablo 2.8. Mersin İli Tarım Sektörü Fasil Bazında İthalat Verileri.....	43
Tablo 2.9. Mersin ili sanayi işletmeleri ve çalışan sayıları.....	46
Tablo 2.10. Mersin ili girişilen sanayi verileri.....	49
Tablo 2.11. Mersin ili imalat sanayi ithalat ve ihracat verileri.....	50
Tablo 2.12. Mersin ili maden ve taş ocakçılığı ithalat ve ihracat verileri.....	51
Tablo 2.13. Sanayi sektörünün gayrisafi yurtiçi hasıla içindeki yapı.....	52
Tablo 2.14. Mersin İli Sanayi Sektörü Fasil Bazında İthalat Verileri.....	53
Tablo 2.15. Hizmetler sektörünün gayrisafi yurtiçi hasıla içindeki pay.....	57
Tablo 2.16. Mersin ili hammadde ithalatı verileri.....	60
Tablo 2.17. Mersin ili hammadde ihracatı.....	61
Tablo 2.18. Mersin ili demir-çelik ithalatı.....	62

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklama
GV	Gümrük Vergisi
GK	Gümrük Kanunu
ÖTV	Özel Tüketim Vergisi
KDV	Katma Değer Vergisi
KKDF	Kaynak Kullanım Destekleme Fonu
TF	Tütün Fonu
DVK	Damga Vergisi Kanunu
VUK	Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Ülkelerin ekonomik kalkınmasındaki en önemli unsur dış ticarete bulunmasıdır. Dış ticaret, uluslararası ekonomik ilişkilerin, para karşılığında mal ve hizmet alışverişidir. Dış ticaret iki yönlü bir yapıya sahiptir; ithalat yönü ve ihracat yönü.

İthalat ve ihracat yapı olarak farklı sektörlerle ayrılabilir. Bu sektörler; sanayi sektörü, tarım sektörü, hizmetler sektörü ve hammadde sektörü olarak ifade edilebilir. Ülkeler dış ticarete bulunurken, bu sektörlerle farklı vergi türleri uygulamaktadır. Bu vergilerin hem mali amaçlı gelir elde etmek hem de yerli üreticiyi korumak yönlü olarak dile getirilebilir.

Bu çalışmada, gümrük vergilerinin dış ticarete etkisi; sektörlerle göre farklılıkların incelenmesi; Mersin ili örneği bazında iki bölüm olarak ele alınmıştır. Birinci bölümde, Gümrük vergilerinin tanımı, amaçları ve çeşitlerini ele alacağız. İkinci bölümde sektörlerle göre farklılıkların incelenmesini ele alacağız.

Araştırmanın Problemi

Küreselleşen dünyada, ülkeler dış ticarete bulunurken uyguladıkları gümrük vergilerinin olumlu veya olumsuz etkileriyle karşılaşır. Bu olumlu veya olumsuz etkileri en aza indirmek için ithalat ve ihracat kısıtlarına göre faaliyette bulunurlar. Ülkeler üretmediği malları için ithalatla karşılar, üretiminde avantajlı olduğu malları ihraç eder. Bu esnada yerli üreticisini ve ithalat ile ihracat getirisine bağlı olarak denem dış ticarete bulunur ve bu yönlü vergileri ne amaçla uygulandığını değerlendirdik.

Araştırmanın Amacı

Mersin ili sektörel bazda ele alındığında gümrük vergileri tarım, sanayi, hizmetler sektörü ve hammadde ithalatını nasıl ve hangi yönde etkilerler. Gümrük vergileri yerli üretici için olumsuz etki yaratır mı, yerli üretici üretim için ana girdiyi nasıl temin ederek üretimini sürdürmelidir? Üretim için ana malzeme hangi tedarikçi ülkelerden temin edilmelidir, bunların etkisini çalışmamızda inceledik.

Araştırmanın Önemi

Çalışmamız, genel olarak ülkeler dış ticarete bulunurken ne tür vergilerle karşılaşır. Dış ticarete bulunduğu esnada yerli üreticisini göz önüne alarak tedarikçi ülke bulmalıdır. İthalat ve ihracat faaliyetinin olumlu ve olumsuz etkilerine bağlı olarak dış ticarete

bulunmalıdır. Özelde Mersin ili için sektörel bazda gümrük vergilerinden nasıl etkilenir ve hangi sektörün üretiminde avantajlıdır. Uygulanan gümrük vergilerinin sektörlerdeki etkisini anlamamızda yardımcı olur.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma yapılırken, daha önce yazılan kitaplar, internet sayfalarının taraması, yazılan makaleler, YÖK tezleri, ilgili odaların resmi sayfaları ve ilgili kurumlardan gerekli bilgiler alınarak oluşturulmuştur. Yöntem olarak istatistiki verilerden yararlanılmıştır. Sektörleri fasıllar bazında karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Kısıtlamaları

Araştırma yapılırken, gümrük vergileriyle ilgili ve özellikle ilgili odaların bilgi arşivlerinin kapalı olması, konularla ilgili yeterli bilgilerin bulunamaması ve kimi bilgilerin paylaşımına kapalı olmasından dolayı kısıtlı bilgiler çerçevesinde yazılmıştır.

Tanımlar

Tezimde gümrük vergilerinin türlerini, gümrük vergisinin tanımını, gümrük vergilerinin özelliklerini akademik literatürde genel kabul görmüş açıklamalar çerçevesinde açıkladım.

BİRİNCİ BÖLÜM
GÜMRÜK VERGİLERİNİN DIŞ TİCARETE ETKİSİ SEKTÖRLERE
GÖRE FARKLILIKLARIN İNCELENMESİ
MERSİN İLİ ÖRNEĞİ

1. GÜMRÜK VERGİLERİ

1.1. Dış Ticaret İşlemlerinin Vergilendirilmesi

Dış ticaret işlemlerinin vergilendirilmesi deyimi; eşyanın ihracatında ve ithalatında ödenecek gümrük vergileri ile eş etkili vergileri ve bazı durumlarda tahsil edilecek ek mali yükümlülükleri, ifade eder. Yürürlükteki Gümrük Mevzuatına göre; gümrük vergileri içinde yer alan "İhracat vergileri", eşyanın ihracatında ödenecek gümrük vergisi ile diğer mali yükleri, ayrıca tarım politikası veya tarım ürünlerinin işlenmesi sonucu elde edilen bazı ürünlere uygulanan özel düzenlemeler çerçevesinde alınacak vergileri ve diğer mali yükümlülükleri, "İthalat vergileri" ise; eşyanın ithalatında ödenecek gümrük vergisi ile diğer eş etkili vergileri ve mali yükleri, ayrıca tarım politikası veya tarım ürünlerinin işlenmesi sonucu elde edilen bazı ürünlere uygulanan genel düzenlemeler çerçevesinde alınacak vergiler ve diğer mali yükümlülükleri içermektedir (GK, 3).

Gümrük vergileri, bir ülkeden ihraç edilen veya ithal edilen malların, ülke sınırından çıktığı veya ülke sınırından giriş yaptığı sırada tahsil edilen vergilerdir. Günümüzde, ihraç mallarından sadece özel hallerde vergi alındığı için, gümrük vergisi deyimi pratikte sadece ithal mallarına konan mali yükümlülükleri ifade için kullanılmaktadır.

Gümrük vergileri, çok amaçlı vergilerdir. Amaçlarından birincisi, "iktisadi"dir. Gümrük vergileri, eskiden beri ulusal sanayinin kurulmasında en etkili araç olarak kullanılmışlardır. Bu amaçla, tesis edilen gümrük vergilerine koruyucu gümrük vergileri denilmektedir. Burada gaye, yabancı menşeli malların maliyetini arttırarak yerli sanayinin rekabet gücünü yükseltmek, ulusal ve yabancı malların maliyetleri arasındaki farkı, ulusal malların lehine ortadan kaldırmaktır.

Gümrük vergileri, bazen ithalatı engellemek için de kullanılır. Yabancı menşeli mal ile benzeri ulusal mal arasındaki maliyet farkını önemli miktarda aşan bu çeşit vergilere "yasaklayıcı vergiler" denilmektedir.

Gümrük mevzuatına göre; ihracatta "gümrük yükümlülüğü" ihracat vergilerine tabi eşyanın Türkiye Gümrük Bölgesi'nin dışına çıktığı anda başlar(GK189). İthalatta ise "gümrük yükümlülüğü" eşyanın serbest dolaşıma girişi için verilecek gümrük Beyannamesi'nin tescil tarihinde başlar(GK, IR1).

Ülkemizde ve uluslararası uygulamada karşılaşılan gümrük vergilerinin çeşitleri ile ülkemizde gümrük vergileri, eş etkili vergiler ve diğer mali yükümlülükler aşağıda belirtilmiş bulunmaktadır(Onursal,2017;360).

1.2. Gümrük Kavramı ve Gümrük Tarifesi

Gümrük deyimi gümrük hukuku anlamında; sınırı geçen eşyanın gümrük muamelesi gören ve vergilerini tahsil eden idare, gümrük idaresinin vazife gördüğü bina, gümrük idaresinin coğrafi olarak görev alanı, muayyen eşyanın yurda girişi (bazen de yurttan çıkışı veya transit olarak geçişi) esnasında gümrük edilen vergi veya tüm bu konuları hükümlere bağlayan ve onların fiili yönlerini belli eden mevzuat ve uygulamaların bütünü olarak kullanılmaktadır.

Günümüzde geçerli olan en genel tanımı ile gümrük: iki ya da dike arasında siyasi sınırlardan farklı olarak belirlenmiş sınırı aşan eşyadan sadece gelir sağlamak amacı ile alınan gümrük vergileri daha sonra modern çağda dış ticaret politikasının önemli bir uygulama araca haline gelmiştir. Gümrüklerde uygulanacak işlemler "idare usul, sistem ve düzen" anlamına gelen rejimlere tabidir. Geniş anlamda, gümrük rejimleri terimi, gümrüklerde cereyan eden tüm faaliyetleri kapsamına alırken, dar anlamda gümrük rejimleri ise ihracat ve ithalat mallarının vergi mevzuatı uyarınca tabi tutuldukları işlemleri konu almaktadır

Gümrük tarifesi: Bir ülkenin gümrüğünden alınan gümrük vergileri, ithalat ve ihracat vergileri olarak sınıflandırılabilir. Söz konusu vergilerin hangi esaslara göre tahsil edileceğini gösteren cetvellere gümrük tarifesi denilmektedir.

Gümrük tarifesi; geniş anlamda dış ekonomi politikasının, dar anlamda ise dış ticaret politikasının en eski ve en çok kullanılan araçlarından biridir. Gümrük vergilerinin orijini 13. yüzyılın başlarına kadar uzanmaktadır. 1275'te gümrük vergileri, belirli İngiliz gümrük limanlarından geçen yün ve derinin ihracından alınmıştır.

Gümrük vergileri, ülkeye ithal edilen veya ülkeden ihraç edilen mallar üzerinden gümrük hattını geçtiklerinde alınan vergilerdir. 'İthalat vergileri' deyimini ile eşyanın ithalinde öngörülen gümrük vergileri ve eş etkili yükler ile tarım politikası veya işlenmiş tarım ürünleriyle ilgili özel düzenlemeler çerçevesinde oluşturulan tarımsal mali yükler ve ithalata ilişkin diğer mali yükler kastedilmektedir. Benzer şekilde 'ihracat vergileri' deyimini ise eşyanın ihracında öngörülen gümrük vergileri ve eş etkili mali yükler ile tarım politikası veya işlenmiş tarım ürünleriyle ilgili özel düzenlemeler çerçevesinde oluşturulan tarımsal mali yükleri ve ihracata ilişkin diğer mali yükleri kapsamaktadır. Çağımızda ihraç mallarından ancak çok istisnai durumlarda vergi alındığından gümrük vergileri deyimini, uygulamada sadece ithal edilen mallara konulan vergiler için kullanılmaktadır.

1.3.Gümrük Vergilerinin Amaçları

1.3.1. Ekonomik Amaçlar

Gümrük vergileri, vergilenen malların fiyatını yükseltip ithalatının kısılması biçiminde bir etki yapar. Bu etki nedeniyle gümrük vergileri, devlete gelir sağlama amacının dışında başka amaçlarla da kullanılırlar.

1.1.3.1.Yerli Üretimin Korunması

İthalat vergilendirilen ürünler yurt içinde üretiliyorsa veya bu üretimin başlaması umuluyorsa, ithalde alınan gümrük vergileri yerli sanayiye koruma ya da bunun korunmasını teşvik amacı güder.

Genellikle gümrük vergilerinde yerli sanayiye koruma amacının geçici olduğu belirtilir. Ama uygulamada koruma amacı ile konan vergiler genellikle yerli sanayilerin baskısı ile devamlı olmaktadır. Birçok ülkede, bu vergiler yerli tüketicilerden yerli üreticilere yapılan bir gelir aktarması olarak sürüp gitmektedir. Dış üreticiler ile ülkedeki üreticiler

arasındaki teknolojik fark ortadan kalkmış olsa bile yerli üreticiler, korumanın devamını ve koruma sayesinde kazanmış oldukları rantın sürdürülmesini isterler.

1.1.3.2. Ödemeler Bilançosunun İyileştirilmesi

Yurt içinde gelir dağılımı veri olarak alındığında, üst gelir dilimindeki kişiler kıt döviz kaynaklarına gösteriş harcamalarında kullanabilirler. Gelir dağılımı eşitsizliğini değiştirmeden, bunun döviz kaynakları üzerindeki kurutucu etkisini gidermek için, yüksek gelir gruplarının talep ettikleri lüks ve konfor mallarına ve hizmetlerine ithal yasağı da yüksek vergi konabilir.

1.1.3.3. Dış Ticaret Hadlerinin Lehe Çevrilmesi

İhraç ve özellikle ithal hadlerini gümrük vergileri ile kontrol ederek dış ticaret hadleri lehe çevrilebilir.

1.1.3.4. Para Ayarlamasının Yerine Geçme

Gümrük vergileri, iç fiyatlar ve dış fiyatlar arasındaki artış farklarından doğan yerli para ile dövizler arasındaki arz-talep dengesizliklerini gidermek için de bir araç olarak kullanılır. İthalde alınan vergiler artırıldığı takdirde, ithalatı kısıtlayıcı bir rol oynarlar ve bu amaca hizmet ederler. İthalde alınan bütün vergiler paranın satın alma gücünü azalttığı için, ithalde para değerinin düşürülmesi (devalüasyon) yerine geçer. Ancak bunun sistemli bir şekilde yapılması bütün ithal maddelerden tek oranlı bir vergi alınmasını gerektirir. İhracatta ise, bunun tam aksi yapılır.

Eskiden beri gümrükler ulusal sanayinin kurulması için en tesirli araç olarak kullanılmış olup, bu amaçla konan vergilere koruma vergiler denir. Bu vergilerle, yabancı malların maliyeti artırılarak iç piyasada ulusal sanayinin rekabet gücünü yükseltmek amaçlanır. Yabancı menşeli mallar gümrük vergileri sonucunda pahalılaşacağından milli sanayi korunmuş olmaktadır.

1.4.Mali Amaçlar

Gümrük vergileri bazı durumlarda da, ülkeye gelir sağlamak nedeniyle uygulanmaktadır. Ülkede genellikle üretimi yapılamayan mallara yönelik uygulanan gümrük vergileri esas itibariyle devlete gelir sağlama amacı güderler ve bunlara mali gümrükler

denir.Gümrük vergisi, uygun ölçülerde kalmak kaydıyla, vergi oranlarının vergi adaletini gerçekleştirme amacıyla farklılaştırılmasına uygun bir vergi tipidir.

Gümrük vergileri, iç vergi maliyetlerini yansıtmaya amacıyla da konulmaktadır. Yurt içinde üretilen malların ithalinden alınan vergiler, iç vergilerin yükünü yabancı ürünlere yükleyerek, aradaki farkı telafi amacı güder. Yurt içinde hiç üretilmeyen veya üretilmesi düşünülmeyen ürünlerden alınan vergiler genellikle gelir amacı ile açıklanabilir.

1.4.1. Sosyal ve idari Amaçlar

Sağlık, eğitim gibi birtakım sosyal amaçları gerçekleştirmek üzere, diğer vergi türlerinde olduğu gibi gümrük vergileri de bir araç olarak kullanılır. Diğer vergi türleri tüm yurt düzeyinde geniş bir örgüt kurulmasını gerektirmesine karşılık gümrük vergileri, ülkeye mal giriş ve çıkışlarının yapıldığı az sayıdaki sınır kapısında, sınırlı sayıdaki mükellefin izlenmesini gerektirdiğinden kolay ve verimli bir gelir kaynağı olup, özellikle vergi idarelerinin yetersiz olduğu ülkeler için oldukça cazip sayılmıştır.

1.4.2. Gümrük Vergilerinin Hesaplanması ve Ödenmesi

Bir eşyaya uygulanacak ithalat vergileri tutarı, bu eşyaya ilişkin gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihteki vergi oranları ve diğer vergilendirme unsurlarına göre belirlenir. Beyanın bilgisayar veri işleme tekniği yoluyla yapıldığı hallerde, ithalat vergileri beyannamenin tescili sırasında otomatik olarak hesaplanır. Beyanın yazılı olarak yapıldığı hallerde, ithalat vergileri muayene memuru tarafından hesaplanır Vergi tahakkukuna esas alınacak kıymet, eşyanın satış bedelidir. Satış bedeli; fiilen ödenecek veya ödenen fiyattır. Fiilen ödenen veya ödenecek fiyat, ithal eşyası için alıcının satıcıya veya satış yararına yaptığı ödemelerin toplamıdır. Fatura ve diğer belgelerde yazılı yabancı paralar, gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihte yürürlükte olan T.C. Merkez Bankası döviz satış kurlar üzerinden TL'ye çevrilir.

İthalat vergileri, kesinleşmiş kamu alacağı haline geldikten sonra, 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunda öngörülen usullere göre, gümrük idarelerinde gümrük saymanlıklarına veya yetki verilen bankalara TL olarak ödenir. Yapılan denetlemeler

sonucunda hiç alınmadığı, noksan alındığı belirlenen ithalat vergileri gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihten itibaren üç yıl içinde istenebilir.

1.5. Gümrük Tarife Sistemleri

Gümrük tarife sistemleri; tek kolonlu, çift kolonlu ve üç kolonlu tarife sistemlerinden oluşmaktadır.

1.5.1. Tek kolonlu tarife sistemi

Otonom bir nitelik taşır ve ayırma özelliği yoktur. Bu sistemde, her mala ülke orijinine bakılmaksızın bir tek vergi uygulanır ve yasal düzenleme yapılmadan karşılıklı görüşmelerle değiştirilemez. Bu tür tarife sistemleri sadece gelir ve koruma amacı güden ülkeler için yararlıdır.

1.5.2. Çift kolonlu tarife sistemi

Bu sistemde her mal için iki vergi vardır. Eğer her iki vergi de yasa ile konulmuş ise burada 'maksimum-minimum form'lu otonom tarife sistemi söz konusudur. Eğer sadece yüksek vergiler yasa ile belirlenmiş, buna karşılık düşük olanı uluslararası anlaşmalarla ödün olarak verilmiş ise, bu durumda kısmen otonom ve kısmen de sözleşmeli tarife sistemlerinden söz edilir.

1.5.3. Üç kolonlu tarife sistemi

Bu sistemde üç ayrı vergi oranı vardır. Çift kolonlu tarife sistemine, düşük oranda bir verginin eklenmesi ile oluşur. Tercihli sistem olarak da anılır.

Uluslararası ticaret son yıllarda hızla gelişirken ticarete konu olan mallar da süratle artmaktadır. Mal artışına paralel olarak bunların nitelikleri de değişmektedir. Karmaşık mal çeşitleri arasında, belli bir sistem içinde bunların sınıflandırılarak tasnif edilmelerine diğer bir deyişle gümrük nomenklatürlerine ihtiyaç vardır(Köksal,2012; 72).

1.6. Gümrük Vergilerinin Özellikleri

Gümrük vergileri; Vergi Usul Kanunu kapsamı dışında yer almaları, dolaylı vergiler arasında bulunmaları kolay yansıtılabiliyor olmaları, objektif nitelikli aynı vergiler olmaları gibi birçok özelliğe sahiptirler. Gümrük vergilerinin özellikleri, aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Gümrük vergileri, Vergi Usul Kanunu (VUK) kapsamına dâhil değildir. Gümrük vergileri, VUK kapsamı dışındadırlar. Verginin tarh, tahakkuk ve tahsil işlemi özel bir prosedüre bağlıdır. Dolayısıyla diğer vergilerde olduğu gibi Maliye Bakanlığı tarafından değil, diğer kamu kuruluşları tarafından yönetilip, tahsil edilmektedirler.

Gümrük Vergisi kolaylıkla yansıtılabilir türdendir: Aynı karakterdeki bu vergilerin yansıtılmaları (piyasa koşullarının elverişli olmaması hali hariç) son derece kolaydır. Bu sebeptendir ki, kanuni yükümlüsü malı ithal eden kimselerdir. Ancak bu verginin yükünü ilgili malın tüketicileri taşımaktadırlar.

Gümrük vergileri dolaylı-dolaysız vergiler ayrımında dolaylı vergiler arasında yer alırlar. Dolaylı-dolaysız vergiler ayrımında; yansıma kriteri ve verginin tahsili ve devamlılığı ölçütlerinden yararlanılmaktadır. Dolaylı vergilerde, mükellef ödediği vergiyi eşyanın fiyatı aracılığı ile yansıtabilmektedir. Bununla birlikte gümrük vergilerinde, önceden belirlenme imkanı olmayan işlemlerin tarh ve tahsil zamanlarının net olmaması nedeniyle dolaylı oldukları ileri sürülmektedir.

Gümrük vergilerinin çoğunluğu değer esasına (advalorem) dayandırmıştır. Gümrük vergileri değer üzerinden advalorem olarak ya da miktara ilişkin ölçüler üzerinden, spesifik olarak alınmaktadırlar. Ya da her iki uygulamayı da kapsayan, karma bir yapı ile uygulanmaktadırlar, Öncelikli olarak daha çok spesifik gümrük vergilerinin benimsenmesine rağmen, güde dolaylı oldukları ileri sürülmektedir. Günümüzde ağırlıklı olarak değer esasına geçildiği görülmektedir.

Objektif nitelikli vergilerdir: Gümrük vergileri gelir ya da servet vergileri gibi gelir ve servet üzerinden alınıp, kişilerin durumlarına göre ayarlanamadıkları ve mal üzerinden alındıkları için, gayri şahsi bir niteliğe sahiptirler. Bir başka deyişle objektiftir. Ancak bazı istisna ve muafiyetlere sübjektiflik kazandırılır. İthal edilen eşyanın türüne ve tüketicinin durumuna göre Gümrük vergilerinde de indirim yapılarak objektiflik yumuşatılabilir. Ancak

bu durum, verginin objektif karakterini bozmaz. Gümrük vergilerinde de yaşlı, genç, zengin, fakir vb. ayrımlara yer verilmemektedir.

Aynı vergi biçimidir. Eşyaya uygulanan vergilerdir, Konusu eşyadır. Şahıslar konusunun kapsamında yer almamaktadırlar.

Gümrük vergilerinin kayıt dışılığı önleyici etkisi, diğer vergilere oranla daha fazladır. Gümrüğe gelen eşya belirli bir sürede çekilmezse, bu eşya satışa çıkarılarak, satış bedelinden öncelikle gümrük vergisi alınmaktadır. Daha sonra bu tutardan artakalan kısım sahibine iade edilmektedir. Diğer vergilerde böyle bir teminat bulunmamaktadır. Vergi kayıp ve kaçığı ortaya çıkabilmektedir. Gümrük vergileri ise kayıt dışılığa imkan vermemektedir. Şöyle ki; gümrük vergisinde eşya varsa vergi alınmakta, vergi alınmadığı zamansa, eşya bırakılmamaktadır. Gümrük vergisi bu yönü ile damga vergisine benzer, Tahakkuku tahsiline bağlıdır.

Vergi sistemlerinde; mali amacı ve ekonomik yönden koruma amacı çeşitli fonksiyonlar görmektedirler: Ülkeler sanayilerini yabancı ülkelerin ürünleri ile rekabetten korumuşlardır, Sanayileşmiş ülkeler dahi ülkelerinde gelişmekte olan alanlarda gümrük vergileri ile rekabete karşı korumacı politikalar izlemişlerdir. Gümrük vergileri, özellikle sanayileşmiş ülkelerde; verimli bir şekilde uygulanabilecek dolaylı vergilemenin en önemli kaynaklarından, Dolayısı ile gümrük vergilerinin tarihsel gelişim süre içinde hem korumacı hem de mali fonksiyonlarla alındıkları rahatlıkla söylenilebilir.

Gümrük vergileri düzenli aralıklarla tekrarlanan vergilerden değildir. Mallar gümrüğe geldiğinde alınmaktadır. Vergileri ile belirsiz aralıklarla vergilendirme gerçekleştirilebilmektedir. Çünkü gümrük vergileri birer sürekli yükümlülük değildirler. Örneğin, katma değer vergisi, gelir vergisi ve kurumlar vergisi gibi vergilerde süreklilik vardır. KDV'de her ay beyanname verilmektedir, Gümrük Vergisinde ise, ne zaman ithalat varsa, o zaman beyanname verilecektir.

Gümrük vergileri daha çok ithalat vergileri olarak uygulanmaktalar; Gümrük vergileri uygulama biçimleri bakımından ihracat vergileri, ithalat vergileri ve transit gümrük vergileri olarak sınıflandırmalarına rağmen daha çok ithalat vergileri olarak uygulanmaktadırlar.

İhracatta vergi alınmamaktadır. Ülkelerin çoğunda da genellikle "İthalat vergileri" uygulanmaktadır. Ancak bazı ülkelerde ihracata vergi uygulanmaktadır.

Gümrük vergilerinin ekonomik dengeyi sağlayıcı bir rolü bulunmaktadır: Gümrük vergileri yönetimi en kolay vergilerden biridir. Gümrük vergilerinin gelir sağlayıcı etkisi ile vergi oralarının artırılması sonucunda, kaçığı artırıcı ya da elde edilecek geliri önleyici etkileri arasında; hassas bir denge bulunmaktadır. Devletin bütçesinde nemli bir yer tutmaya bağlamıştır. Gümrük vergileri toplam vergiler zaman içinde %30-40-50'lere gelmiştir. Gelir sağlama amacı vardır, ancak kendi kendini yok eder, bir yapıdır. Vergi artırıldıkça, ticaret engellenmiş olmaktadır. Bu nedenlerden ötürü de, verginin artmasının, gelirin azalması sonucunu doğuracağı ileri sürülmektedir.

1.6.1. Gümrük vergilerinin teorik temelleri

İkinci Dünya Savaşını izleyen yıllarda, ülkeler arasında iktisadi entegrasyon konusu gündeme gelmiştir. İktisadi entegrasyon konusu ise, gümrük birliği ile yakından ilişkilidir. Gümrük birliği, dış ticaret teorisinin inceleme alanında değerlendirmeye alınmıştır.

Gümrük birliği konusu ile ilk kez ilgilenen 150 yılında "Gümrük Birliği Sorunu" adlı eserin sahibi Jacob Viner'dir. Stolper Samuelson teoremi, iki üretim faktörü ile iki mala ilişkin olarak oluşturulmuştur. Heekseher-Oblin modeli, dış ticaretin yapılmadığı bir durumdan serbest ticarete geçilmesi durumunda, kit faktörün elde ettiği gelirin göreceli ve mutlak olarak düşeceğini göstermektedir. Buna göre, gümrük tarifeleri, üretiminde kit faktörün daha çok kullanıldığı malın fiyatını artırarak söz konusu diğer faktörün zararına bazı yararlar sağlamış olmaktadır. Doğal olarak, ekonomi dışı açılmıştır, uluslararası ticarete katılan diğer ülkelerde daha bol bulunan faktörlerin gelirlerini artıracak ve böylece fonksiyonel gelir bölüşümünü değiştirecektir. Bunun için, tarifelerinin reel ücretleri, ucuz yabancı işgücünün rekabetinden koruyacağı yolundaki yaygın görüşleri destekleyen bir görüp olarak kullanılmıştır, Oysa gümrük tarifesi uygulayan bir ülkenin, hem tercih şartı hem de yurt dışından daha düşük maliyetle mal temin edememe olayı ile serbest ticaret durumuna göre yoksullaşmış olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, korumacılık, ticaret hadlerini de etkileyecektir. Bu nedenle malın fiyatı ticaret hadlerindeki değişimden de etkilenecektir(Saygılıoğlu, Akçın, 2018;277).

1.6.2. Gümrük vergilerinin etkileri

Gümrük vergilerine vergi sistemlerinde yer verilme nedenleri temelde iki başlık altında toplanabilir. Birincisi; yerli sanayiye yabancı ürünlerin rekabetinden korumak amacı ile yüksek oranda uygulandıkları koruyucu gümrük vergileridir. İkincisi ise; gelir sağlama amaçlı mali gümrük vergileridir. Dolayısı ile gümrük vergileri ile yaratılmak istenilen etkiler farklı olabilmektedir. Örneğin; gümrük vergilerinde bir artış olması halinde, fiilen uygulanan vergi ile koruma sonucu uygulanması gereken vergi farkının mükelleften (ithalatçıdan) talep edilmesi, yerli üreticinin maruz kalabileceği mağduriyeti önleyici etkide bulunabilecektir. Ancak gümrük vergilerinden etkili şekilde gelir sağlayabilmek için, bu vergilerin geniş tüketim alanı olan mallara uygulanıp, bununla birlikte ticareti kısımayarak, gümrük gelirlerini en yüksek düzeye çıkaracak şekilde uygulanması gerekir. Talep esnekliği sert olan mallar üzerine konulacak gümrük vergileri, tüketimi kısararak vergi gelirlerinin azalmasına yol açabilir.

Gümrük vergileri ithalatı kısıtıcı ölçüde, döviz giderlerinden tasarruf sağlayarak, ödemeler dengesi açıklarını da kapatıcı etki yaparlar. Bununla beraber yerli sanayiye koruması dolayısıyla da gümrük vergileri iktisadi kalkınmaya olumlu etki ederler. Gümrük tarifelerinin bir diğer olumlu yanı da toplam talebi yabancı mallardan yerli mallara kaydırarak ve dışarı çıkan döviz miktarında tasarruf sağlayarak, milli geliri artırıcı bir etki yapmasıdır. Lüks mal ithalinde, yüksek gümrük vergisi alınması, yüksek gelirlielerin daha fazla vergi ödemesini sağlayacağı ve hazineye katkılarını artıracığı için de iyidir. Zorunlu tüketim mallarının ihracında vergilendirmeye gidilmesi durumunda, zorunlu tüketim mallarının yurt dışına çıkışını engellediği oranda, iş yatlarında düşüşe sebep olur.

Bu etkilerin dışında bir takım, makro düzeyde etkiler söz konusu olmakla birlikte bu etkiler ülke ekonomilerinin ticari ilişkilerinin serbestliğine engel teşkil etmeleri bakımından önem taşırlar. Çünkü dış ticarete yaratacakları engeller ile uluslararası ticaret, bu durumdan olumsuz şekilde etkilenecektir(Saygılıoğlu, Akçın, 2018;277).

1.6.3. Ekonomideki makro değişkenler üzerindeki etkileri

Gümrük vergilerinin üretim, gelir, tüketim, ticaret ve geliri yeniden dağıtıcı etkisi olmak üzere ortaya çıkacak altı farklı etkiden söz edilebilir. Örneğin; ithalatta bir mal üzerine

gümrük vergisi konulması, o malın yurt içi fiyatın yükselmesine yol açar. İç fiyatların yükselmesi ise, yerli üretimin genişlemesine, tüketimin kısılmasına ve milli gelirin tüketicilerden girişimcilere doğru yeniden dağılmasına neden olur.

1.6.3.1. Üretim etkisi

Gümrük vergilerinin oranlarının yükseltilmesi ile iç piyasa korunarak, teşvik edilmektedir. Çünkü yüksek gümrük vergilerinde ithalat tercihi kısılmakta, ithalata rakip üreticiler, dış piyasanın rekabetinden korunmuş olmaktadır. Örneğin; gümrük tarifesinde meydana gelecek bir artış, iç piyasada malın fiyatını yükseltecektir. Bu durumda aynı türden malı üretenlerin karı yükselecek ve tarifieden önce bu malın üretimini maliyetli bulan yeni üreticiler, tarife sonucunda bu malın üretimine yöneleceklerdir. Sonuç olarak gümrük vergisi üretim artışına sebep olacaktır. Üretimin artması üreticilere kâr getirisinin yanında, istihdam artışı ve iç piyasalardaki atıl kaynakların kullanımı avantajlarını da yanında getirecektir. Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta, daha düşük fiyatla üretilebilecek bir malın tarife artışı ile daha yüksek fiyata üretilmesi ve yeni üreticilerin çekilmesi kaynakların yanlış dağıtılması sorununu ortaya çıkaracaktır.

1.6.3.2. Tüketim etkisi

Tüketim etkisi ile kastedilen; tarifelerin iç fiyatları yükselterek, bir yandan yerli üretimi özendirmesi; öbür yandan da vergi oranlarının yükseltilmesinin, iç piyasada fiyatları yükselteceğinden, tüketicinin alım gücünün düşmesi ile tüketimin azalacağıdır. Ayrıca gümrük vergileri, ithal malını pahalılaştırarak, tüketici refahının azalmasına da yol açmaktadırlar.

1.6.3.3. Gelir etkisi

Devletlerin gümrük tarifesi koyarken amaçlarından biri de, devlet bütçesi gelirlerini arttırmak olabilmektedir. Aslında asıl amaç bu olmasa bile, her tarife böyle bir sonuç ortaya koymaktadır. Bu duruma tarifenin gelir etkisi denilmektedir. Gelir etkisinde, gümrük tariflerinin ithalat hacmini sıfıra indirecek oranda olmadıkça, hazineye bir gelir sağlama özelliğine sahip oldukları ifade dilmektedir. Bu etkide, ilave gümrük vergisi kamu gelirlerini ancak bir noktaya kadar artıracaktır. Bu noktadan sonra ise; hâsılat (vergiden elde edilen gelir) düşmeye başlayacaktır.

1.6.3.4. Ticaret etkisi

Gümrük vergisi konulması, ilgili malın ithalatını azaltacak, buna karşın yurt içi üretimi arttıracaktır. Bunun neticesinde toplam tüketimin düşmesi ticaret etkisi olarak adlandırılmaktadır. Ticaret etkisine göre; Gümrük vergilerinin iyi bir şekilde düzenlenip, esnek bir yapıya sahip olmalarının sağlanması durumunda, ilgili vergiler, hem ticareti artıracak hem de tercihler doğrultusunda frenleyebileceklerdir.

1.6.3.5. Geliri yeniden dağıtıcı etkisi

Bir etkinin literatürdeki diğer bir adı da bölüşüm etkisidir. Bölüşüm etkisinden anlaşılan ise gümrük tarifelerinin, milli gelirin tüketicilerden üreticilere doğru yeniden bölüşümü sebep olmasıdır. Bu durum tüketici rantının artması ve üretici rantının artması şeklinde de açıklanabilir.

1.6.3.6. Koruma etkisi

Özellikle gelişmekte olan ülkeler gümrük vergilerini koruma amaçlı olarak kullanmaktadırlar. Yerli sanayiye, yerli üretimi, tarımı, doğal kaynakları korumayı amaçlamaktadırlar. Bu durum gümrük vergisi oranları yükseltilerek sağlanabilir(Saygılıoğlu, Akçın, 2018;277).

1.7. Uygulama Biçimlerine Göre Etkileri

Uygulanan "matrah veya tarife" açısından gümrük vergileri 3 grupta incelenebilmektedir. Bunlar; Spesifik gümrük vergileri, advolarem gümrük vergileri ve karma (bileşik) gümrük vergileridir. Uygulamada hangi tür matrah çeşidinin ve de tarife yapısının seçildiği ise, gümrük vergilerinin etkileri üzerinde belirleyici olacaktır.

1.7.1. Spesifik gümrük vergileri bakımından

Spesifik gümrük vergisi, kolay ve sade bir vergileme yöntemidir. Verginin hesaplanması sorun çıkarmamaktadır. Ancak vergi adaletine uygun düşmemektedir. Çünkü aynı malın değişik kalite ve değerli olanları, aynı vergiyi ödemektedir.

Spesifik gümrük vergileri, uygulamada tersine artan oranlı bir sonuç doğurmaktadırlar. Aynı tür eşyanın düşük kalitelisi ve ucuzunda vergi yükü ağır, buna karşılık yüksek kalitelisi ve pahalısında vergi yükü düşüktür. Eşyanın fiyat hareketlerini izlemediğinden, esnek değildir. Yani enflasyonist dönemde vergi hâsılatı yüksek, deflasyonist dönemde ise düşük olması gerekirken sabit kalmaktadır. Eğer ülke gümrük tarifeleri ile korumacı bir politika izliyorsa; bu tarife uygun değildir. Çünkü ithal edilen ürünün fiyatı artınca, vergi oranı düşer.

1.7.2. Advolarem gümrük vergileri bakımından

- Gerçek piyasa fiyatları oluşursa, rekabet alt yapısı oluşur,
- Advolarem gümrük vergileri, fiyat hareketlerine duyarlıdırlar,
- Malın değeri arttıkça vergi artmaktadır,
- Rekabeti sağlar ve önemli bir gelir kaynağıdır,
- Ekonominin regüle edilmesinde önemli rol oynamaktadır,
- Spesifik esaslı vergileme biçimine göre daha adildir, ancak uygulanması zor ve karmaşık bir vergi türüdür(Saygılı oğlu, Akçın, 2018;277).

1.8. Gümrük Kıymeti ve Vergilendirmesi

Eşyanın ithal edilmesi sonucu ödeyeceğimiz ithalat vergisi, belirlenmiş olan vergi ve fonların hesaplanması yolu ile belirlenmektedir. Bu vergi ve fonlar; Gümrük vergisi, katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, damga vergisi telafi edici vergi, anti-damping vergisi, kaynak kullanımı destekleme fonu, TRT fonu, toplu konut fonu, tütün fonu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu vergi ve fonlar eşyanın belirlenmiş durumuna göre hesaplama içerisinde kullanılmaktadır. Aşağıda bu vergi ve fonların neler olduğunu hangi durumlarda hesaplamaya dâhil edileceğini inceleyeceğiz.

1.8.1. Gümrük vergisi

Gümrük vergisi, gümrük yükümlüğünün başladığı tarihte yürürlükte olan gümrük tarifesine göre hesaplanmaktadır. Gümrük vergisinin belirlenmesi ise belli başlı kriterler dikkate alınarak yapılmaktadır.

Eşyanın tanımı (tarife pozisyonu): Uygulanacak vergi oranı eşyanın cinsine göre farklılık göstermektedir.

Eşyanın menşei: Uygulanacak vergi oranının mense ülkeye göre farklılık göstermesi nedeniyle dikkate alınmalıdır.

Eşyanın kıymeti: Vergi oranının uygulanacağı matrahı gösterir.

Öncelikle ülke çıkarlarının tespiti ve bu tespit sonucu kısa, orta ve uzun vadeli tedbirlerin alınması amacıyla gümrük tarifeleri belirlenmektedir. Söz gelimi ülke içerisinde tekelleşme, serbest piyasa koşullarının arızaya uğratacak duruma geldiği düşündüğümüzde hızlı ve kısa süreli etki yaratması amacıyla eşyanın gümrük vergilerini düşürüp/yükseltebilmekteyiz. Bu yolla eşyanın yükselen veya düşen fiyatının dengelenmesi amaçlanmaktadır. İthal ikame veya ihracat odaklı üretim politikalarının izlendiği sektörlerde orta veya uzun vadeli olarak gümrük vergileri bir araç olarak kullanılmaktadır. İthal ikame odaklı üretim amaçlandığında belirlenmiş sektörlerdeki ürünlerin yurtdışından ithal edilmesini engellemek amacıyla gümrük vergileri yükseltilebilmektedir. Bu sayede yurtdışından getirilemeyen ürünler yurtiçinde üretilmeye teşvik edilmektedir. İhracat odaklı üretimin denendiği dönemlerde gümrük vergilerinin düşürülmesi yolu ile ihraç edilecek ürünlerin üretiminde kullanılacak ham madde, ara malı gibi ürünlerin ithal edilmesi kolaylaştırılarak maliyet avantajı sağlanabilmektedir. Her ülke bu gibi durumlarla baş etmek amacıyla gümrük vergilerini kullanabilmekte lakin DTO tarafından bu uygulamaların en az şekilde başvurulması yolu ile serbest piyasaya müdahalenin azaltılması amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra gümrük vergileri üzerinde oynamaları sınırlandıran en önemli unsur Gümrük Birliği Anlaşması sonucunda sanayi ve işlenmiş tarım ürünleri üzerinde herhangi bir gümrük tarifesi uygulanamamasıdır. Yine Gümrük Birliği gibi AB ülkesi dışındaki ülkelerle yapılan ikili anlaşmalar ile de gümrük tarifesinde değişiklik uygulamasına gidememektedir.

Gümrük vergisi her ürün için yukarıda izah ettiğimiz hususlar dışında eşyanın üretildiği ülkeveya ülke grubu, eşyanın ülke içerisindeki talep/arz dengesi vb. unsurlar dikkate alınarak Türk Gümrük Tarife cetvelinde her yıl Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir. Ürünün mal bedeli+sigorta+taşıma bedeli+yurtdışındaki yapılan diğer harcamalar gümrük vergisinin matrahını oluşturmaktadır. Gümrük vergisinin matrahı ile belirlenmiş gümrük vergisinin çarpılması sonucu ödenek gümrük vergisi ortaya çıkmaktadır(Korkmaz, 2003; 185).

1.8.2. Gümrük vergisi türleri

Gümrük vergileri tür olarak ise temelde advolarem, spesifik ve karma olarak sınıflandırılmaktadır.

1.8.3. Advolarem vergi

Advolarem vergi, eşyanın gümrük kıymeti üzerinden belirlenmiş yüzde olarak hesaplanmaktadır. Ürünlerin fiyatlarının hızlı yükseldiği durumlarda bu tür vergi türü yurtiçi üreticiyi daha sağlıklı korumakta ve devlete hazine geliri sağlamaktadır. Devletlerin bu tür vergi modelini kullanmasındaki amacı eşyanın kalite-değer arasındaki ilişkinin serbest piyasada belirlendiği durumlarda adaletli sistem oluşturmaktır. Ülkemizde yayımlanan ithalat rejim kararlarında belirlenen ürünler bu vergilendirme modeli ile hesaplanmaktadır(Seyidoğlu, 2007; 437).

1.8.4.Spesifik vergi

Spesifik vergi ise ithal edilen malın fiziki birimleri üzerinden sabit miktarda tahsil edilmektedir. Yolcu beraberli veya posta yoluyla gelen eşyaların hesaplanması belirlenmiş miktara kadar bu yöntemle tahsil edilmektedir. Aynı zamanda yurtiçi üreticinin korunması amacıyla anti-damping vergisi, telafi edici vergi bazı durumlarda spesifik olarak eşyanın ülkeye ithal miktarı üzerinden belirli bir tutar üzerinden hesaplanabilmektedir. Örneğin alkol, sigara gibi özel tüketim vergisinin hesaplandığı ürünler advolarem vergilendirmeye tabi olurken alkol derecesi, sigara adedi asgari spesifik vergilendirme dikkate alınarak belirlenmektedir. Eşyanın gümrük kıymeti üzerinden yüzdesi dikkate alınarak belirlenen vergi miktarının (advolarem verginin) asgari maktu vergi tutarını (spesifik vergi) aşmadığı durumlarda asgari maktu vergi (spesifik vergi) dikkate alınır.

1.8.5.Karma Vergi

Karma vergi ise yukarıdaki iki vergi sisteminin beraber kullanıldığı vergi türüdür. İthal edilen ürünün fiziki birimleri ile malın gümrük kıymeti üzerinden hesaplanmaktadır. Ham madde ithalatında sektörün korunması amacıyla kullanılmaktadır(Kaymakçı, Avcı,2016; 40).

1.9. Gümrük Vergilerinden Muafiyet ve İstisna

Aşağıda sayılan hallerde, serbest dolaşıma sokulacak eşya gümrük vergilerinden muaftır:

- Cumhurbaşkanının zat ve ikametgâhı için gelen eşya,
- Müttekabiliyet esasına göre ithal edilen diplomatik eşya,

- Genelkurmay Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, kuvvet komutanlıkları
- Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünün münhasıran asli görevleri ve Müsteşarlığın kaçakçılıkla mücadele görevi ile ilgili olarak ithal edecekleri her türlü araç, gereç, silah, teçhizat, makine, cihaz ve sistemleri ve bunların araştırma, geliştirme, eğitim, üretim, modernizasyon ve yazılımı ile yapım, bakım ve onarımlarında kullanılacak yedek parçalar, akaryakıt ve yağlar, ham madde, malzeme ile bedelsiz olarak dış kaynaklardan alınan yardım malzemesi
- Değeri 150 Euro'yu geçmeyen eşya, (NOT: Posta/Hızlı kargo ile gelen eşyada muafiyet 30 EURO)
- Gerçek kişiler tarafından serbest dolaşıma sokulacak şahsi eşyadan;
- Yerleşim yerlerini Türkiye Gümrük Bölgesi'ne nakleden gerçek kişilere ait,
- Alındığı tarihte üç yaşından büyük olmayan kullanılmış motorlu veya motorsuz özel nakil vasıtaları,
- Yerleşim yerlerini Türkiye Gümrük Bölgesi'ne nakleden gerçek kişilere ait her türlü kullanılmış ev eşyası
- Yerleşim yeri Türkiye'de olan bir Türk ile evlenerek veya evlenmek üzere Türkiye'ye gelen kişilere ait çeyiz eşyası,
- Miras yoluyla intikal eden kişisel eşya,
- Yolcuların kendi kullarımlarına mahsus ticari mahiyette olmayan kişisel eşya,
- Gerçek kişilerce serbest dolaşıma sokulacak diğer eşyadan,
- Değeri 430 Euro'yu geçmemek üzere yolcuların beraberindeki hediyeelik eşya
- Şeref nişanları veya ödülleri,
- Uluslararası ilişkiler çerçevesinde alınan hediyeler,
- Bakanlar Kurulunca belirlenecek kişi, kurum ve kuruluşlar tarafından ticariye güdülmemek ve amacı doğrultusunda kullanmak üzere ithal edilen eşya,
- Eşitim, bilim ve kültürel amaçlı eşya ile bilimsel alet ve cihazlar,
- Tıbbi teşhis, tedavi ve araştırma yapılmasına mahsus alet ve cihazlar,
- Bilimsel araştırma amacına yönelik hayvanlar ile biyolojik veya kimyasal maddeleri insan kaynaklı tedavi edici maddeler ile kan gruplama ve doku tipi ayırma belirteçleri,
- İlaç özelliğı olan ürünlerin kalite kontrolü amacına yönelik maddeler,
- Ulusal araştırma geliştirme kurumları tarafından yürütölen veya desteklenen araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde kullanılmak üzere ithal edilen eşya,

- Bir ticari faaliyetin yürütülmesi ile bağlantılı ithalat; İşyeri nakli suretiyle ithal edilen sermaye malları ve diğer malzemeler,
- Türkiye Gümrük Bölgesi'nde faaliyette bulunan çiftçilerin, komşu ülkede kimi ülkelerinden elde ettikleri ürünler,
- Komşu ülkelerdeki çiftçiler tarafından Türkiye Gümrük Bölgesi'nde kimi ülkelerinde kullanılmak üzere getirilen, toprak ve ekinlerin işlenmesi amacıyla yönelik tohum, gübre ve diğer ürünler,
- Ticari mahiyet arz etmeyen numuneler önemli değeri olmayan numunelik eşya ve modeller,
- Basılı reklamcılık dokümanları ve reklamcılık amacıyla yönelik malzemeler,
- Türkiye'de düzenlenen uluslararası spor müsabakalarında kullanılmak üzere getirilen eczacılık ürünleri(Tekin, Tekin,2018; 207).

1.10. Katma Değer Vergisinin Kanunu

Harcamalar üzerinden alınan ve bir muamele vergisi olan KDV, mal ya da hizmetin üretiminden tüketiciye intikaline kadar her el değiştirme safhasında alınan yaygın ancak kümülatif etkisi olmayan bir vergidir(Kızılot, 2007; 17).

Vergi ödeme gücünün bir göstergesi olan harcamalar, kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesi için gerekli finansmanı sağlayabilmek, tasarrufları ve sermaye birikimini artırmak amacıyla vergilendirilmektedir. Bu vergide harcamalar üzerinden alınan vergilerin diğer türlerinde görülen vergi piramidinin bulunmaması ve üretim-tüketim zincirinde satıcılar ile alıcılar arasında hazine yararına sonuçlanan çıkar çatışmasının olması bu vergiyi üstün kılan nitelikleridir(Öncel, 2012; 401).

KDV'de üretim, dağıtım ve hizmet sektörleri her aşamada vergilendirilmekte ancak sistemin içinde indirim mekanizması ile işletme girdileri için vergi indirilmek suretiyle yalnızca o aşamada eklenen değer vergilendirilmiş olmaktadır. Ekonomideki üretim zincirinin sadece imalat, toptan, perakende gibi aşamalarında değil tüm aşamalarında yer alan yaygın bir muamele vergisi olan KDV, bu haliyle çok aşamalı genel bir satış vergisi olarak ifade edilebilir(Güzel, 2011; 83).

KDV'yi harcama vergisi olarak muamele vergisinin yerine ilk öneren Alman sanayici Von Siemens olmuştur(Değer, 2011; 81).

Ortak Pazarın kurulmasından sonra dolaylı ve dolaysız vergi sistemlerinin uyumlulaştırılması konusuna dikkatle eğilen ortaklık üyeleri yürürlükteki satış vergilerini müşterek gider vergisi tipi olarak benimsedikleri KDV ile değiştirmiştir (Öncel, 1973; 289).

AB dışındaki ülkelerde de hızla yayılma eğilimi gösteren KDV, 1990 yılı itibariyle, 21 OECD üyesi ve 33 OECD üyesi olmayan ülkede olmak üzere toplam 54 ülkede uygulanmaktadır (Aydemir, 1996; 1).

Ülkemiz başta ekonomik olarak AB'ye uyum sağlamak için KDV kanunu yürürlüğe sokmuştur. AB ye uyum sağlamanın yanında ekonomik kalkınma ve vergi geliri sağlamak için gereken düzenlemelerle kanunla yürürlüğe girmiştir.

KDV kanunun yürürlüğe girmesiyle hem üreticiler için avantajlı bir durum meydana getirmiş hem de ilerde ekonomik bağlamında AB'ye uyum bağlamında ön ayak olmuş ve mevzuatın anlaşılmasında ufuk açıcı rol oynamıştır.

Kanun yürürlüğe konulmasıyla başta ihracatı özendirmiştir. İhracatın önü açılmıştır ve ülkenin kaybettiği vergilerin önü engellenmiştir.

1.10.1. Katma değer vergisinin özellikleri

KDV yaratılan katma değeri kendine matrah kabul eden dolayısıyla bunun üzerinden hesaplanan bir vergidir (Erdem vd, 2012; 211). Başka bir ifade ile satış fiyatı üzerinden değil sadece her aşamada ortaya çıkarılan katma değer üzerinden vergilendirilmektedir (Bilici ve Bilici, 2011;189).

KDV yayılı bir tüketim vergisi olup ekonominin sadece imalat, toptan, perakende gibi bir aşamasında ve belirli mallardan alınan bir vergi olmayıp iktisadi işletme çerçevesinde hiçbir ayırım gözetilmeksizin tüm mal ve hizmetleri kapsar (Bilici vd, 2011). Alıcıların alımlarını fatura ile yapmaları kendi açılarından vergi indirim hakkı yaratmakta ve böylece sistem içinde vergi kaçakçılığına ve faturasız satışlara karşı etkin bir oto kontrol müessesesi kendiliğinden doğmaktadır(Edizdoğan vd, 2012; 316).Dış ticaret işlemlerinde varış ilkesi

prensibi benimsenmiş buna göre ihracat işlemleri her türlü vergi yükünden arındırılıp tam istisna kapsamına alınırken, ithalat ise KDV'ye tabi tutulmuştur(Değer, 2011).

1.10.2. Vergiyi doğuran olayın tanımı

"Vergi idaresinin dışında oluşan ve mükellef denilen vergi yükümlüsüne bağlı, doğrudan doğruya onun gerçekleştirmiş olduğu veya onun lehine ortaya çıkmış olan bir durumdur" (Karakoç, 2011;244).Vergi borcunun ortaya çıkabilmesi için tüm mekanizmayı harekete geçirecek bir unsurun bulunması gerektiğini belirtilmekte ve sistemi harekete geçiren unsurun vergiyi doğuran olay olduğu ifade edilmektedir(Feyzioğlu, 1952; 52). Tarh, tebliğ gibi usul ile ilgili işlemler soyut vergi borcunun doğumunda etkili olmayıp yükümlülük vergiyi doğuran olayla birlikte gerçekleşecektir(Öncel vd, 2012; 134).Tanımların birçoğunda ise vergiyi doğuran olay, vergi mükellefi ile üçüncü kişi arasında kurulan hukuki ilişki olarak ifade edilmiştir(Saban, 2006; 343). Vergi kanunları çerçevesinde yapılan tanımlarda da verginin konusu gelir servet, sermaye gibi maddi şeyler, hizmet, belge, iş, işlemler gibi gayri maddi şeyler olarak belirttikten sonra bu şeylerin elde edilmesi, kullanılması ve alınmasını vergiyi doğuran olay olarak nitelendirilmiştir"(Örmeci, 1994; 154). Vergiyi doğuran olay çeşitli şekillerde ortaya çıkar. Bir olay, bir durum, bir eylem olabileceği gibi bir sözleşme bir üretim bir tüketimde olabilir. Bu hususlar vergiyi doğuran olayın somut olarak şekillenmeleridir.

Vergiyi doğuran olay "vergi borcunun ortaya çıkması için gerçek ya da tüzel kişilerin kanunlarda gösterilen vergi konuları ile bir ilişki ve bağıllık içinde olmalarıdır" (Arslan ve Nadaroğlu, 1983; 284) şeklinde yapılan bir tanımlamada da verginin yasallığı ilkesi ön plana çıkmıştır. Doktrinde vergiyi doğuran olay ile ilgili yapılan tanımlarda VUK Md. 19 esas alınmış olup vergiyi doğuran olayın vergilendirme sürecini başlattığı hususu üzerinde durulmuştur.

1.11. Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu (KKDF)

Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu (KKDF), 24 Ocak 1980 sonrası ihracatın ve yatırımların teşviki amacıyla kurulan fonlardan birisidir. İlk olarak 1984 yılında devreye sokulan bu fon, kalkınma planı ve yıllık programlarda öngörülen hedeflere uygun olarak ihracatı ve yatırımlarda kaynak kullanımını desteklemek yoluyla banka kaynaklarının bu

sahalara yönlendirilmesini ve ihtisas kredilerinde kredi maliyetlerinin düşürülmesini amaçlamaktadır.

KKDF, belirlenen fon oranları yolu ile para ve kredi politikasının uygulanmasını, ihracatın, ithalatın ve kredilerin özendirici veya caydırıcı kılınması amaçlanmaktadır. Gelişmesi istenilen sektöre uygulanacak fon oranının düşürülmesi ithalatçıların maliyetlerini düşüreceğinden üretim veya ihracat amacıyla yapılacak ithalatlarda teşvik edici rol oynamaktadır. Diğer taraftan fon oranlarının arttırılarak ithalatta ortaya çıkan maliyetlerin attırılması yolu ile ithalat kısıtlayıcı tedbirler alınabilmektedir. Çünkü KKDF gerçekleştirilen ithalatta KDV matrahına dâhil olduğundan KKDF kesintisinde yapılan oran değişikliği ithal edilen malın KDV'sini de azaltmış olacaktır.

KKDF genel anlamda yurt içi veya yurt dışı kaynaklı kredi kullanımında anapara, faiz veya ithal edilen mal bedeli üzerinden alınan ve bankalarca tahsil edilerek TC Merkez Bankası'na devredilen bir bedeldir. Dış ticarete ise bu bedel ithalat esnasında kullanılan ödeme şekline göre kesilmektedir. Fili ithalinin gerçekleştirilmesinden sonra ithalat bedelinin ödenmesi suretiyle ithalatçının yurtiçinden kredilendirilmiş olması durumunda bir kesinti söz konusu olmaktadır. Bu durumu meydana getiren ödeme şekilleri ise; kabul kredili, mal mukabili ve vadeli akreditif ödeme şekilleridir.

Kaynak kullanımını destekleme fonu kesintisine tabi olan işlemlerin genel özelliği "bir kredilendirme unsuruna" sahip olmalarıdır. Mal sahibi olan ihracatçının ülkemizdeki ithalatçıya kredili, vadeli veya mal mukabili satış yapması durumunda devreye girmektedir(Saraç,2010;161).

İthalat işlemi sırasında ödeme işleminin vadeli olması durumunda satış fatura bedeli üzerinden %6 olarak tahsil edilen fon olarak tahsil edilmektedir. Tahsilat Gümrük Beyannamesinin tescilinden önce bankalara yapılmaktadır. Yukarıdaki ödeme şekillerinin ortak noktası eşya Gümrüklü sahaya girdikten ödemenin yapılmasıdır.Burada ithalat olarak tabir ettiğimiz durum eşyanın Türkiye gümrük bölgesi dışından gelmesi olarak anlaşılmalıdır. Nitekim serbest bölgelerden gelen eşyalar Türkiye gümrük bölgesi dışından içine giriş yapacaklarından gümrük mevzuatı açısından bir ithalat olarak değerlendirilmektedir. Bu durumda serbest bölgelerden getirilen eşyaların vadeli bir ödeme şeklinin kullanılması durumunda KKDF tahsili yapılacaktır. Eğer ki eşya peşin olarak serbest bölgeden satın

alınmışsa bu durumda KKDF tahsil edilmemektedir. Burada dikkat etmemiz gereken husus ister serbest bölgeden gelsin isterse Türkiye siyasi sınırları dışından gelsin serbest dolaşımda olmayan eşyanın peşin ithal edildiğinin ispatının nasıl yapılacağıdır. Gümrük işlemleri esnasında bir eşyanın peşin bir ödeme olup olmadığı gümrük yükümlülüğünün başlamasından önce yapılıp yapılmadığına bakılarak tespit edilmektedir. Bir ithalatın peşin bir ödeme sayılabilmesi için Türkiye Gümrük Birliği dışındaki ihracatçıya yapılan ödemenin gümrük yükümlülüğünün başladığı tarihten önce tamamlanmış olması ve bu durumun ithalatçı firma tarafından ibraz edilen belgelerle ilgili gümrük idaresine tevsik edilmesi gerekmektedir. Aynı şekilde serbest bölgelerden yapılan ithalatların da peşin bir ödeme sayılabilmesi için, hem yurt dışındaki asıl ihracatçıya yapılan ödemenin hem de Türkiye'den serbest bölgeye yapılan ödemenin gümrük yükümlülüğünün başladığı tarihten önce tamamlanmış olması ve bu durumun ithalatçı firma tarafından ibraz edilen belgelerle ilgili gümrük idaresine tevsik edilmesi gerekmektedir.

KKDF ile ilgili unutmamanız gereken en önemli husus bu fonun tahsil edilmesindeki ana amacın tüketim malı ithalatının azaltılarak ülke içerisinde tüketime kayacak kaynakların tasarruf yolu ile üretime/ihracata aktarılmasıdır. Diğer bir ifadeyle ithalatçının mal bedelini yurtdışına transfer etmeden ürünü yurtiçinde satarak yurtdışına ödeme yapmasının önüne geçmektir. Bu durumda İthalatçı firma bir ihracatçı/imalatçı vasfından çıkarak satıcı/komisyoncu vasfına bürünmektedir. Lakin başarılı bir dış ticaret politikasının amacı ihraç etmek veya üretimde kullanılmak amacıyla ithalatın yapılmasını sağlamaktır. Bu nedenle ithalatın bir üretim veya ihracat amacı gütmeyeceği ithal edip ülke içinde aynı şekilde satılması kaynakların israf edilmesi anlamına gelmektedir. Bu israfın önüne geçmek amacıyla tüketime aktarılacak kaynaklar kısılarak veya aktarılması durumunda tahsil edilecek fonun üretim ve ihracata aktarılmasıyla dış ticaret açığının azaltılması hedeflenmektedir.

KKDF malın satış bedelinin yüzde altısı olarak hesaplanmaktadır. Eşya için ödenecek KDV miktarının tespit edilmesi için tescil öncesinde yurtiçinde yapılan ödemelerden biri olan KKDF ödemesi KDV matrahının unsurlarının içerisinde bulunmaktadır. Bu bakımdan eşyaya ödenecek KDV matrahında yer almaktadır(Tekin, Tekin, 2017; 237).

1.12. Özel Tüketim Vergisi

"Özel Tüketim Vergisi'nin dayanağı 4760 sayılı "Özel Tüketim Vergisi Kanunu'dur"(ÖTVK,4760). İthalat 'ta, Kanun'un ekinde yer alan listeler konusu eşyayı ithal edenler, bu vergisinin yükümlüsüdür (ÖTVK, 4). ÖTV'yi, doğuran olay, aynen KDV'de olduğu gibi ithalatta gümrük yükümlülüğünün doğmasıdır. Gümrük yükümlülüğü, serbest dolaşıma giriş beyannamesinin tescil tarihinde başlamaktadır. ÖTV, KDV gibi genel bir vergi değildir. Katma Değer Vergisi Kanunu'nda muaf ve istisna tutulanlar dışında her türlü eşya KDV'nin konusudur. OTV ise, sınırlı bazı eşya üzerine konulmuştur. Söz konusu Kanun'un ekini oluşturan listelerin kapsamı aşağıdadır:

I sayılı Liste : Petrol ürünleri

II sayılı Liste : Motorlu araçlar

III sayılı liste : Alkolsüz ve alkollü içkiler ile tütün mamulleri.

IV sayılı liste : Beyaz veya kahverengi eşya, kürkler, silah, vb.

Özel Tüketim Vergisi'nin mükellefleri şunlardır

- (I) sayılı Liste'de yer alan "petrol Ürünleri'ni ithal edenler ve bunları satan Rafineri şirketleri.

(II) sayılı liste 'de yer alan "motorlu araçlardan kayıt ve tescile tabi olmayanların (örneğin: golf arabası) ithalatçıları ve imalatçıları, kayıt ve tescile tabi olanlar için ise motorlu araç ticareti yapanlar ve bu araçları kullanmak üzere ithal edenler.

(III) sayılı liste' de yer alan "alkolsüz ve alkollü içkiler ile tütün mamulleri" üreticileri ve ithalatçıları

(IV) sayılı liste 'de yer alan, lüks olarak değerlendirilen, ürünlerin imalatçıları ve ithalatçıları.

Bu mükellefler, hesaplanan Özel Tüketim Vergisi'ni satış belgelerinde ay göstermek zorundadırlar (ÖTVK, 15). Malların ithali durumunda, ÖTV, gümrük vergisi makbuzunda ayrıca gösterilir ve hesaplanan ÖTV matraha dahil edilir. Alınacak diğer ithalat vergileri ÖTV'nin dâhil olduğu matrah üzerinden hesaplanır. ÖTV, kapsama giren ürünlere bir kez uygulanan tek aşamalı bir vergidir. KDV'de geçerli olan üretim zincirlerinin tüm aşamalarının vergilendirilmesi ve buna paralel olarak vergiden vergi indirim uygulaması burada söz konusu olmamaktadır.

ÖTV'de vergi, üretimin ilk aşamasında alınmakta, malların bundan sonra nihai tüketiciye ulaşmasına kadar olan diğer aşamalar vergi dışında kalmaktadır. Bir diğer ifadeyle:

ilk aşamada alınan ÖTV, fiyatın içine gizlenmiş olarak tüketiciye yansıtılmaktadır. Bu açıdan ÖTV ödediği ürünleri satan için, ödenen ÖTV bir maliyet unsuru olmakta ve fiyatın içinde alıcılara yansıtılmaktadır. ÖTV'nin matrahı, KDV matrahını oluşturan unsurlardan oluşmaktadır. ÖTV'nin oran ve tutarları bu Kanun'un 12'nci maddesinde belirtilmiştir.

Matrah; ithal edilen eşyanın gümrük vergisini ödeme mükellefiyetinin başladığı tarihteki normal fiyatıdır (GK, 24). Bu fiyat, alıcı ile satıcı arasında kararlaştırılan fiyattır. Bu fiyat tespit olunurken, eşyanın Türkiye'de alıcıya teslimine kadar bütün masrafların satıcıya (dolayısıyla normal fiyata dâhil) olduğu kabul edilir. Yani, matraha aşağıdaki unsurların tamamı dâhil olur:

- Nakliye,

Sigorta,

Ambalaj

- Yükleme masrafları,

Yurt dışında ödenen vergi ve resimler

Yukarıdaki unsurlara (CIF-bedel+sigorta+taşıma) ilave olarak yurt içindeki,

- Nakliye

- İthalat teminatları için ödenen faiz ve komisyonlar

- Kur farkları' da

Matraha dâhil edilir(Onursal, 2016; 383).

1.13. İlave Gümrük Vergileri

İlave gümrük vergileri, 474 sayılı Gümrük Giriş Tarifesi Cetveli Hakkındaki Kanun'un 2'nci maddesine dayanılarak Bakanlar Kurulu Kararı ile düzenlenmektedir. Bu düzenleme ile gümrük giriş tarife cetvelinde yer alan gümrük vergilerini %50'ye kadar arttırma yetkisi Bakanlar Kurulu'na verilmiştir.

İlave gümrük vergisi, Gümrük Birliği anlaşması kapsamında ülkemize girmiş bir tarife dışı engeldir. Gümrük Birliği anlaşması kapsamında ülkemize giriş yapacak olan ürünlerin serbest dolaşım statüsü dışında bulunması durumunda devreye girmektedir. Uzak doğu ülke menşeli eşyaların AB üzerinden yetersiz işçilik veya işlem görmesine rağmen yeterli işçilik veya işlem görmüş gibi gösterilerek menşe değiştirmesi sonucunda ülkemize Gümrük Birliği anlaşması kapsamında gümrük vergisi ve eş etkili mali yükümlülüklerden etkilenmeden giriş yapmaktadır. Bu trafik sapmasının önüne geçmek amacıyla Gümrük Birliği anlaşması

kapsamında ülkemize giriş yapacak ürünlerden ihracatçı beyanı veya menşe şahadetnamesi istenmektedir. Bu sayede AB ülkelerinden gelen üçüncü ülke menşeli eşyaların yeterli işçilik veya işleme tabi tutulmalarını ispatlanması sağlanmaktadır. Bu ispatın yapan üçüncü ülke menşeli eşyalara uygulanan sağlanmaması durumunda eşya Gümrük Birliği kapsamında değerlendirilmeyerek ilave gümrük vergisi devreye girmektedir. Ülkemizde ortaya çıkan bu trafik sapmasının nedeni Gümrük Birliği anlaşması kapsamında uygulanan ortak ticaret politikasıdır. Türkiye, Gümrük Birliği Anlaşması gereği AB'nin herhangi bir ülke ile Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalaması durumunda STA yapılan ülke ile ortaya çıkacak yeni gümrük vergisi ve eş etkili mali yükümlülükleri karar verici olmadan kabul etmek durumunda kalmaktadır. Bu durumda AB üyesi bir ülkenin STA kapsamındaki ülkeden ithal edeceği ve daha sonra Türkiye'ye satacağı her mal Gümrük Birliği kapsamında gümrük vergisi ve eş etkili mali yükümlülüklerden etkilenmeden veya anlaşma öncesinden daha uygun şartlarda ülkemizde serbest dolaşım hakkı kapanmaktadır. Unutmamak gerekir ki bu ülkeye ait eşya Türkiye ile herhangi bir STA imzalanmadığından üçüncü ülke kapsamında yüksek vergi oranı olan diğer vergiler kapsamında değerlendirilmektedir. Uluslararası ticarete haksız rekabete yol açan bu durumun önüne geçmenin en kesin ve hızlı yolu AB üyesi ülkelerin STA kapsamında Türkiye'ye ihraç ettiği bu ürünleri üçüncü ülke menşeli kabul ederek ilave gümrük vergisi uygulamasıdır. Sonuç olarak ispatlanması şartıyla AB-EFTA üyesi ülkelere ait serbest dolaşım statüsündeki eşyalar ülke menşeli eşyalar, PAAMK üyesi ülke menşeli eşyalar, Batı Balkan Menşei Kümülyasyon Sistemi (BBMK) Menşeli eşyalar ilave gümrük vergisi kapsamında değerlendirilmemektedir.

Genel olarak hem ülkemizde hem de dünya da son yıllarda yaygın olarak kullanılan ilave gümrük vergisi uygulamaları her ülke için farklı amaçlar için devreye girmektedir. Ülkemiz Gümrük Birliği'nin yaratmamış olduğu ticaret sapmasını engellemek için ilave gümrük vergisini kullanırken ABD ise bu uygulamayı cari açık verdiği ülkelere bir yaptırım aracı olarak kullanmayı tercih etmektedir (Tekin, Tekin; 2018, 230).

1.14. Telafi Edici Vergiler

Türkiye'nin taraf olduğu anlaşmalar çerçevesinde (AB Gümrük Birliği Anlaşması, STA, PAAMK gibi) karşılıklı olarak verilen tarife ve tarife dışı tavizlerin uygulanabilir olması için ülkelerin anlaşma dışı üçüncü ülkelerden yapacakları ithalatların vergilendirmeye tabi olması gerekmektedir. Ülkemiz Gümrük Birliği anlaşması ile üçüncü ülkelerle yapacağı tercihli ticaret anlaşmalarını AB normları çerçevesinde yürütmektedir. Buradaki amaç GB

çerçevesinde üye ülkelerin üçüncü ülkelere karşı uygulayacakları tarife ve tarife dışı ürün ülkeler arasındaki farklılıklarını ortadan kaldırmaktır. Bu standartlaştırma topluluk ülkeleri arasında ticarete trafik sapmasının online nitekim ülkelerin ihracatta teşvik uygulaması çerçevesinde ithalat esnası uygulamadıkları tarife ve tarife dışı engellerin bulunması yukarıdaki uygulamaya zarar verici nitelik barındırmaktadır. Ülkemizde kapsamında yapılan ihracatlar bu uygulamaya verilecek en güzel örnektir. Siz gelimi Türkiye Çin menşeli bir ara malını işlemek kaydıyla ithal etmesi durumunda DIR(dahilde işleme rejimi) kapsamında herhangi bir tarife veya tarife dışı engele tabi olmada Çin menşeli ara malını ithal edilebilmektedir. Bu durumda ithal edilen ara mal Türkiye gümrük bölgesinde serbest dolaşımda olmadan işleme faaliyetine tabi tutularak ihraç edilebilmektedir. Geçici bir süre bu hakka kazanan ara malın işlenip AB üyesi bir ülkeye ihraç edilmesi durumunda yukarıda izah sapması ile karşı karşıya kalınmaktadır. Çünkü bu ara malı DİR insanı ithal edilmeseydi Gümrük Birliği anlaşması kapsamında üçüncü ülke kabul edilerek tarife ve tarife dışı engellere tabi tutulacaktı. Bu şekliyle işlenip AB ülkelerine girmesi durumunda Türkiye'de vergilendirmeye tabi tutulduğu için AB üyesi bir ülkeye girişi esnasında tekrardan vergilendirilmeyecekti. Peki, bu ürün DİR kapsamında işlenerek AB üyesi bir ülkeye ihraç edilirse ne olacak.

Sonuç olarak üçüncü ülke menşeli eşya Türkiye'de vergilendirilen ürün bir şekilde vergilendirilmelidir. Peki, nerede vergilendirilecektir. AB ülkeye giriş yapıldığı esnada mı yoksa Türkiye' den çıkışı esasında cevabı Telif edici vergi uygulamasında saklıdır. DİR kapsamında retmiş bir ürünün AB gümrük bölgesine giriş yapabilmesi için AB'ye ithal elen ürünün içerisinde var olan üçüncü ülke girmektedir. Bu hüküm Gümrük Birliğinin serbest dolaşımdaki eşya kuralının temelini oluşturmaktadır. DİR kapsamında AB üyesi bir çekilmek istenen işlenmiş ürün içerisinde üçüncü ülke menseli bir ürünün durumunda bu eşya yukarıda izah edildiği gibi maktadır. Bu durumda AB, eşyanın beyan usulüne tabi olarak üçüncü ülke menşeli ürünlerin telif edici vergiye tutulmaların sorunlu kalmaktadır. Bu vergilendirme DİR eşya dahil edilen üçüncü ülke menşeli eşyayı kapsamaktadır. Amaç serbest dolaşımda olmayan eşyanın v kapsamında ihraç edilmesi serbest dolaşımdaki eşya durumuna getirilerek ATR dolaşım belgesi eşliğinde AB Gümrük Bölgesi içerisinde serbest dolaşım hakkını kazanmasıdır. TEV kuralı, diğer taraftan statüsünü etkilememekle beraber, tercihli ticarete kona olacak da menşeli maddelerin kullanılmasını ise caydıran ekonomik etkili bir tedbirdir.

Telaî edici verginin ihracat esnasında anılabileceği durumlar iki konu başlığına ayrılmaktadır. Birincisi hangi ürünlere telaî edici vergi uygulanacaktır. İkincisi ise hangi ülkelere ihracat yapıldığında ödenecektir. Öncelikle birinci konu başlığımıza bakacak olursak TEV uygulanmayacağı halleri sınıflandırmada fayda vardır. Sınıflandırdığımız ürünler dışındaki her ürünü üçüncü ülke kapsamında değerlendiriyorsa TEV tahsil edilecektir. DIR kapsamında ülkemizde doğmuş ve büyütölmüş canlı hayvanlar ile avlanma ve balıkçılık faaliyetlerinden elde edilen ürünler ve bunlardan elde edilen ürünlerin menş e ispat belgeleri eşliğinde, AB veya STA imzalanmış bir ülkeye ihracatında da TEV tahsil edilmemektedir. A.TR dolaşım belgesi veya menş e ispat belgeleri (EUR. I dolaşım sertifikası, fatura beyanı, EUR-MED dolaşım sertifikası veya EURMED fatura beyanı) ihracatçıdan talep edilmemiş se İthalatın tercihli rejim kapsamında yapıldığı menş e (kaynak) ülke ile ihracatın yapıldığı varış ülkesi aynı ise İhracat tarihinde mense (kaynak) ülkeye uygulanan vergi oranı 0 (sıfır) ise TEV aranmaz. Diğer taraftan ihracatın yapıldığı ülke dikkate alınarak TEV tahsil edildiği veya edilmediği durumlar bulunmaktadır(Tekin, Tekin, 2018; 230).

1.15. Damga Vergisi

Damga Vergisi'nin dayanağı 488 sayılı "Damga Vergisi Kanunu "dur. Damga vergisinin mükellefi kâğıtları imza edenlerdir. Damga vergisi, nispi veya maktu olarak alınır. Nispi vergide, kâğıtların nevi ve mahiyetlerine göre bu kâğıtlarda yazılı belli para, maktu vergide ise,3093 sayılı kâğıtların mahiyeti esastır. Belli para terimi, kâğıtların ihtiva ettiği ve bunlarda yazılı rakamların hâsil edeceği parayı ifade eder (DVK, 10).

Gümrük İdareleri'nde kullanılan bazı belgeler üzerinden maktu bir tutarda damga vergisi tahsilatı yapılmaktadır. Gümrük beyannameleri bu kapsamda damga vergisine tabidir. Bununla birlikte, ihracat işlemlerinde kullanılan beyannameler bu vergiden istisna edilmiştir. Yine, gümrük İdareleri'ne verilen "özet beyan formları, ordinolar, konşimentolar, taşıma senetleri, tasdikli manifesto nüshaları, menş e şahadetnameleri, damga vergisine" tabi belgelerdir(DVK,488,11751 SAYILI,1017,1964).

1.16. Tütün Fonu

Yabancı tütün ile yurt içinde harmanlanmış ve imal sigaraların bünyesine giren yabancı tütünün ithali sırasında CIF bedel üzerinden300 S/Ton; üretilmiş halde ithal edilen sigaraların ithalatı esnasında bünyesinde bulunan yabancı tütüne istinaden, 20 sigaralık paket başına CIF bedel üzerinden 0,40 S Tütün Fonu kesintisi yapılmaktadır.

Öte yandan, yerli tütünlerin hariçte işleme rejimi kapsamında yurt dışına gönderilip işlendikten sonra tekrar yurda sokulması durumunda, sadece işleme faaliyetinden dolayı meydana gelen ağırlık artışından tütün fonu alınmakta olup kati ihraç yoluyla yurt dışına gönderilen tütünlerde, bu durum söz konusu olmadığından Şirketinizce Fransa'ya ihraç edilen tütünlerin tekrar ithalinin yapılması durumunda, bu tütünler yabancı tütün olarak değerlendirilecektir(Sabutay, 2004; 21).

1.17. Toplu Konut Fonu

İthalatta ödenecek toplu konut fonunu gösterir listeler içerisindeki işlenmiş tarım ürünleri, su ürünleri ve balık türevleri kapsamı ürünler belirtilerek gümrük yükümlülüğü doğduğu tarihte gümrük idarelerinde geçerli miktar ve oranlar kadar tahsil edilir. Ancak; gümrük vergilerinden muaf olarak gerçekleştirilecek ithalat fona tabi değildir.

Bu Karar eki listelerde yer alan maddelerin karşılarında nispi (% olarak)Toplu Konut Fonu bulunduğu takdirde, fon, ithal edilen malın ABD Doları cinsinden değerinin karşılığı Türk Lirası veya Yeni Türk Lirası üzerinden, maktu (EURO/100 Kg/net) bulunduğu takdirde, EURO cinsinden hesaplanacak fon miktarını karşılığı Türk Lirası veya Yeni Türk Lirası üzerinden tahsil edilir(İ.R. K.(KRR SAYISI 1995-7606),md 9-10).

1.18. TRT Bandrolü

Radyo, televizyon, video ve birleşik cihazlar ile bunların dışında kalan radyo ve televizyon yayınlarını almaya yarayan her türlü cihazların ithalat esnasında tahsil edilir. Serbest dolaşıma giriş Beyannamesi üzerindeki kav matrahı(tv hariç) üzerinden nispi (% olarak) olarak alınmaktadır. Televizyon, radyo, video ürünleri için %16 olarak belirlenmiştir. Radyo ve televizyon yayını yapan cep telefonlarından %6; her türlü uydu açısından %10 ve diğer ürünlerden %8 olarak belirlenmiştir(3093 S. TRT K.G.K).

1.19. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kesintisi

24.05.2002 tarih ve 2002/4 101 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'na göre ithalatçılar, karar eki liste kapsamı eşyanın CİF değeri üzerinden aşağıda belirtilen oranlarda hesaplanan tutarları Ziraat Bankası'nda söz konusu Bakanlık adına açılan hesaba yatırmaları zorunludur. Fon'a tabi ürünler GTİP itibariyle şunlardır:

8443 : %0,5-(847,60, 8443,90 hariç)

8471 : %0,5-(Sivil hava taşıtlarında kullanılanlar hariç)

8521 :%3

8523 :%0,5-(Sivil hava taşıtlarında kullanılanlar hariç)

Yukarıda GTİP numarası verilen eşya "matbaacılığa mahsus makine ve cihazlar, okuyucular, veri işleme makineleri, video kayıt ve gösterme cihazlar, ses ve benzeri kayıtlardan oluşmaktadır(Onursal, 2017,387).

1.20. Anti-Damping Vergisi

Bir malın normal değerinden (ihracatçı veya menşe ülkedeki iç piyasa satış fiyatından) daha düşük bir fiyatla ihraç edilmesine damping denir. Dampingli ithalattan zarar gördüğünü iddia eden yerli üretim dalı, söz konusu ithalata önlem alınması için usulüne uygun hazırlanmış bir başvuruyu İthalat Genel Müdürlüğü'ne iletebilir. Başvuru üzerine ilgili Mevzuat çerçevesinde gerekli şartların sağlanması halinde soruşturma açılabilmekte ve soruşturma sonucunda damping zarar ve illiyet bağının tespit edilmesi durumunda önlem alınabilmektedir. Dampinge karşı önlemler, CIF bedelin yüzdesi bazında advalorem veya maktu olarak, ülke veya firma özelinde alınabilmektedir.

Dampingin belirlenmesi için ithalatçı ülkenin söz konusu dampingin maddi unsurlarla belirlenmesi ve bu unsurların ithalatçı ülke üreticilerini zarara uğrattığını ispat etmelidir. Kapsamını DTÖ' nün belirlemiş olduğu soruşturma sürecinde; damping tespitinin yapılması, maddi zararın ortaya koyulması ve damping marjının belirlenmesi gerekmektedir(Tekin, Tekin; 2018; 230).

1.20.1. Tespit

Bir ülkeden başka bir ülkeye ihraç edilen bir ürünün ihraç fiyatı, ihracatçı ülkedeki cari fiyatından daha düşük olduğunda, söz konusu ürünün dampingli olduğu kabul edilmektedir. Dampingin önlenmesi amacıyla tespitin yapılabilmesi için söz konusu eşyanın ihraç fiyatı ile ihraç ülkesindeki normal fiyatının tespit edilmesi gerekmektedir. Eşyanın ihraç ülkesindeki normal fiyatının tespit edilebilmesi her zaman mümkün olmayabilmektedir. İhracatçı ülke strateji kürün olarak ürünü tespit ederek kendi ülkesinde satışını yapmayarak sadece ihracat amacıyla kullanabilmektedir. Bu durumda eşyanın normal değer dediğimiz ihracatçı ülkedeki satış fiyatına ulaşamamaktadır. Bu tespit sorununun önüne geçilmesi amacıyla normal değer, diğer satıcı veya üreticilerin fiyatlarının hacmi açısından; ihracatçı ülkenin iç piyasasında tüketime konu olan benzer mal satışları, busatışların söz konusu malın ithalatçı ülkeye satışlarının %5 veya daha fazlasını oluşturması halinde, normal değer tespit edilmesi için yeterli miktarda sayılmaktadır. Bu durumda ithalatçı ülkeye satış yapan diğer

Üreticilerin belirlenmiş nemlerde ürünün üretiminde kullandıkları hammaddelerin birim maliyetlerinden dolayı işçilik, enerji, paketleme, amortismanı esas alınarak hesaplanabilmektedir. Benzer mal satışlarının hacmi açısından; ihracatçı ülkedeki satış fiyatına ulaşılamamaktadır. Bu tespit sorunun önüne geçilmesi amacıyla normal değer, diğer satıcı veya üreticilerin fiyatları esas alınarak hesaplanabilmektedir. Benzer mal satışlarının hacmi açısından; ihracatçı ülkenin i piyasasında tüketim konu olan benzer mal satışları, bu satışların söz konusu malın ithalatçı ülkeye satışlarının %5 veya daha fazlasını oluşturması halinde, normal değerin tespit edilmesi için yeterli miktarda sayılmaktadır. Bu durumda ithalatçı ülkeye satış yapan diğer üreticilerin belirlenmiş nemlerde ürünün üretiminde kullandıkları hammaddelerin birim maliyetlerine direkt işçilik,yardımcın madde,genel üretim giderleri, satış ve genel idari giderler ile finansman giderleri üzerine makul bir kr oranı ilave edilerek oluşturulmuş normal değer hesaplanmakta ve bu değerin fabrika çıkış aşamasında olduğu kabul edilmektedir. Bu şartın kabul edilebilir olması için satış periyodunun en az 6 aydan fazla olması ve gerçekleşen satışın en az %20'sinden fazla olması gerekmektedir.

Damping soruşturması yapılan ürünün kendi ülkesindeki normal fiyatının artan sonra karşılaştırılma yapılabilmesi amacıyla ithalatçı ülkeye ürünün ihraç fiyatının tespit edilmesi gerekmektedir. İhraç fiyatı, ihraca satılan mal için fiilen denmiş olan veya ödenmesi gereken fiyattır. Fiyatının bulunmadığı hallerde veya ihracatçı ile ithalatçı ya da üçüncü birinde ortaklık veya telafi edici bir düzenleme bulunması nedeniyle ihracatın güvenilir olmadığı durumlarda; ihraç fiyatı, bağımsız ilk alıcıya yeni satış fiyatı esas alınarak oluşturulabilir. Mal bağımsız bir alıcıya yeniden satış veya ithal edildiği vasıf ve şartlarda yeniden satılmamışsa, ihraç nakil herhangi bir temele dayanarak oluşturulabilir. Böyle durumlarda, satılan İthalat ile yeniden satış arasında gerçekleşen tüm gider ve karlar hesaba katılır. Bu kapsamda özellikle; mutat taşıma, sigorta, muamele ve yükleme giderleri ek giderler, ithalat veya malların satışı nedeniyle ithalatçı ülkede ödenmesi gereken gümrük vergileri ve diğer vergiler ile ek mali yükümlülükler; satış ve idari giderler ve karlar dikkate alınır. İhraç değerinin tespiti için belirlenmiş öneme ait TK verileri kullanılarak, başvuru konusu ürünün ithalatında oluşan ortalama ihraç fiyatı dikkate alınabilmektedir. Söz konusu ihraç fiyatı, hariç navlun ve sigorta bedelleri düşürülerek fabrika çıkışa aşaması olarak kabul edilmektedir. İhraç fiyatı ile normal fiyatın tespit edilmesi için öncelikle bu iki fiyatın aynı ticari aşamalardan geçmesi ve yakın tarihlerde gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Karşılaştırmayı yapacağımız fiyatlar belirlendikten sonra bir sonraki aşamaya geçilmektedir(Tekin, Tekin; 2018; 230).

1.20.2. Zararın Belirlenmesi

Maddi zarar tespiti dampingli ithalatın hacmi ve bu ithalatın iç piyasadaki benzer mal fiyatları ile yerli üretim üzerindeki etkilerinin nesnel incelemesini içermelidir. Nesnel inceleme dampingli ithalatı, mutlak anlamda ve Türkiye'deki üretim veya tüketim oranla önemli ölçüde bir artış olup olmadığına bakılmaktadır. Bunun tespiti için belirli dönemlerden dampingli ithalatın fiyatlarının Türkiye'deki benzer malın fiyatının önemli ölçüde altında kalıp kalmadığı veya bu ithalatın, önemli ölçüde, fiyatları düşürücü ya da fiyat artışlarını engelleyici etki yaratıp yaratmadığı incelenir. Dampingli ithalatın üretim dahil üzerindeki etkisinin incelenmesi; satışlar kârlar, üretim, piyasa payı, verimlilik, yatırım hasılatı ve kapasite kullanımındaki fiili ve potansiyel azalma; yurt içi fiyatları etkileyen unsurlar; damping gramajın büyüklüğü; nakit akışı, stoklar, istihdam, ücretler, büyüme, sermaye yatırımları artırma yeteneği üzerindeki fiili veya potansiyel olumsuz etkiler dahil olmak üzere, üretim dalının durumu ile ilgili tüm etkenleri ve göstergeler kapsamaktadır. Bunun yanı sıra, dampingli olmayan ithalatın hacmi ve fiyatla talepteki daralma veya tüketim kalıplarındaki değişimler, yabancı ve yerli üreticilerin ticareti kısıtlayıcı uygulamaları ve aralarındaki rekabet, teknolojiye gelişmeler ile yerli üretim dalının ihracat performansı ve verimliliği gibi etkenler dikkate alınmaktadır.

Maddi zarar tehdidinin belirlenmesinde aşağıdaki etkenler dikkate alınır:

- a) İthalatta büyük ölçüde artış ihtimalini gösteren, iç piyasaya dampingli veya sübvansiyonlu ithalatı önemli ölçüde bir artış oranı,
- b) İlave ihracatı emebilecek başka ihraç pazarlarının da bulunduğu dikkate alınarak: Türkiye pazarına yönelik dampingli veya sübvansiyonlu ihracatta önemli ölçüde artış ihtimalini gösteren, ihracatçının yeterli ölçüde ve serbestçe elden çıkartılabilir bir kapasitesi bulunması veya kapasitesinde gerçekleşmesi yakın önemli ölçüde bir artış olması,
- c) İthalatın yurt içi fiyatları önemli ölçüde düşürecek veya bunların artışlarını engelleyecek ve ithalata talebi artıracak fiyatlarla yapıp yapılmadığı,
- d) Soruşturma konusu malın stokları(Tekin, Tekin; 2018; 230).

1.20.3. Damping Marjının Belirlenmesi

Normal fiyatın ihraç fiyatının altında kalması durumunda ortaya çıkan dampingin engellenmesi amacıyla ithalatçı ülke söz konusu ülkeye veya firmaya o ürün bazında anti-damping vergisi uygulayabilmektedir. Bu kapsamda uygulanacak damping marjı ürüne ait normal fiyat ile ihraç fiyatı arasındaki farktır. Bu farkın;

- a) İhraç fiyatının yüzdesi olarak ifade edilen damping marjının %2 oranından düşük olduğu,
- b) Soruşturma konusu ülkeden gerçekleştirilen dampinge konu olan ithalat miktarının benzer mal ithalatının %3'ünden düşük olduğu; birden fazla ülkenin soruşturmaya konu olması halinde ise, söz konusu ithalat payı tek tek %3'ün altında olan ülkelerin toplam paylarının %7'yi geçmediği durumlarda dampinge karşı önlem kapsamında anti-damping vergisi uygulanmamaktadır(Tekin, Tekin, 2018; 218).

İKİNCİ BÖLÜM

GÜMRÜK VERGİLERİNİN SEKTÖRLERE GÖRE FARKLILIKLARIN İNCELENMESİ

Bu bölümde tarım sektörü, sanayi sektörü, hizmetler sektöründe taşımacılık sektörünü ve hammadde sektörünü yerel bazdaki durumu ve ithalat ile ihracat rakamlarını tablolar üzerinde incelenmiştir. Her sektörün en çok ithal edilen (2010-2019 yılları için) fasılların 10 yıllık ithalat verilerini ve fasıl bazında uygulanan vergi oranlarının fasılları nasıl etkilediği incelenip ithalatı uygulanan vergi oranlarının tabloda belirtilen fasılları nasıl etkilediği, yıllara göre nasıl farklılık gösterdiği ifade edilmiştir.

2. SEKTÖRLERE GÖRE FARKLILIKLARIN İNCELENMESİ

2.1. Gümrük Vergilerinin Tarım Sektörüne Etkisi

Tarım sektörü, çeşitli besin maddelerini üreten, bu maddeleri işleyerek besin maddelerini çeşitlendiren, bireylerin de bu maddelere olan ihtiyacını karşılayan dolayısı ile toplumların sağlığı ve kalkınması üzerinde önemli etkiye sahip bir sektördür.

İnsanoğlunun hayatını devam ettirebilmesi için besin ihtiyacı vazgeçilmez bir unsurdur. Toplum sağlığı ve sosyo-ekonomik kalkınma, yeterli ve dengeli beslenme ile mümkündür. Bireylerin de yeterli ve dengeli beslenebilmesi için öncelikle istedikleri miktar ve türde besin maddelerini bulması, daha sonra ise bu maddeleri satın alabilecek bir gelire sahip olması gerekmektedir. Tarım sektörü, günümüze kadar ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişiminde çok önemli görevler üstlenmiş, gelecekte de bu görevleri üstlenmeye devam edeceği beklenmektedir. Tarım; ülke nüfusunun yaşamını sürdürebilmesi, milli gelire ve istihdama katkısı, diğer sektörler hammadde ve sermaye sağlaması, ihracata doğrudan ve dolaylı olarak etkisi ve biyolojik çeşitlilik ile ekolojik dengeye olan katkısı nedeniyle tüm dünyada vazgeçilmez bir sektör niteliğindedir. Bu nedenle tarım sektörü, ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarıyla, toplumun bütün kesimlerini yakından ilgilendirmektedir.

2.1.1. Mersin ili arazi varlığı

Tablo 2.1.Mersin ili arazi varlığı

Arazi Nevi	Alan (hektar)	(%)
Tarım Arazisi 339.740 21%	339.740	%21
Çayır ve Mera Arazisi	62.392	%4
Orman ve Fidanlık	876.811	%55
Tarım Dışı Araziler	306.357	%19
Toplam 1.585.300 100%	1.585.300	100&

Kaynak: Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Faaliyet Raporu 2018

Akdeniz Havza'sının içinde yer alan Mersin ili, 1.585.300 hektarlık yüzölçümü ile Türkiye'nin yüzölçümünün yaklaşık %2'sini oluşturmaktadır. İl yüzölçümünün %55'ini orman arazisi, %21'ini tarım arazisi, %19'unu tarım dışı arazi oluştururken, %4'unu de çayır ve mera arazisinden meydana gelmektedir. Mersin İlimizin arazi varlığının nevelerine göre dağılımında bir önceki yıla göre tarım arazilerinin payında daralma, orman ve fidanlık alanların payında genişleme olduğu belirtebiliriz.

2.1.2. Mersin ili işlenen tarım alanlarının dağılımı (hektar)

Tablo 2.2. Mersin ili işlenen tarım alanlarının dağılımı (hektar)

Hektar	Yıllar	Yıllar	Yüzdelik	Pay
	2017	2018	Değişim	Türkiye İçerisindeki
			(%)	Pay (%)
Toplam işlenen tarım alanı ve uzun ömürlü bitkiler	369.638	339.740	-8%	1,60%
Toplam işlenen tarım alanı	237.994	200.233	-16%	1,20%
İşlenen tarım alanı/Ekilen	178.495	144.765	-19%	1,10%
İşlenen tarım alanı/Nadas	25.629	22.533	-12%	0,70%
İşlenen tarım alanı/Sebze	33.817	32.849	-3%	4,20%
Toplam uzun ömürlü bitkilerin alanı	131.645	139.507	6%	3,90%
Uzun omurlu bitkiler/Meyveler, içecek ve baharat bitkileri alanı	71.825	78.394	9%	3,40%
Uzun omurlu bitkiler/Bağ alanı	21.347	21.059	-1%v	5,10%
Uzun omurlu bitkiler/Zeytin ağaçlarının kapladığı alanı	38.474	40.054	4%	4,50%
Yem bitkileri	27.146	9.174	-66%	1,40%
Sus bitkileri	53	86	62%	1,10%

Kaynak:Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Faaliyet Raporu 2018

Mersin işlenen toplam tarım alanı ve uzun ömürlü bitkiler büyüklüğü 2017 yılına göre ekilen tarım alanlarındaki azalışın etkisiyle %8 daralarak 339.740 hektara düşmüştür. Söz konusu tarım alanı büyüklük ile Türkiye'nin %1,6'sını karşılayan Mersin, Türkiye'nin illeri arasında 2017 yılında 17. sıradaki yeri 24. sıraya gerilemiştir. Mersin ili tarım alanlarının

önemli bölümü olan %43'ünü tahıllar ve diğer bitkisel ürünler, %41'ini uzun ömürlü bitkiler alanı oluşturmaktadır.

2.1.3. Mersin ili tarım ürünlerinin yıllık üretim dağılımı

Tablo 2.3. Mersin ili tarım ürünlerinin yıllık üretim dağılımı

Yıllar	Mersin Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Üretim Miktarı (Ton)
2009	733.823
2010	618.556
2011	726.658
2012	775.504
2013	824.565
2014	758.475
2015	744.490
2016	728.944
2017	738.913
2018	655.796

Kaynak: TÜİK 15.08.2019

Mersin tahıl ve diğer bitkilerin üretiminde yerel bazda 10 yıllık zaman diliminde tablo incelendiğinde yıldan yıla yaklaşık ortalama olarak +(-)100.000 ton civarında fark görülmektedir. 2009 yılında 733.823 ton iken 2010 yılında 115.267 ton gerileyerek 618.556 ton üretime düşmüştür. 2011 yılında gelindiğinde 102.102 ton üretim artışla 726.658 ton üretimi olmuştur. 2012 yılına gelindiğinde 775.504 ton üretime yükselmiştir. 2013 yılında 824.565 üretime yükselmiştir. 2014 yılında 66090 ton gerileyerek 758.475 tona düşmüştür. 2015 yılında 13.985 ton düşerek 744.490 üretimi olmuştur. 2016 yılında 15546 ton gerileyerek 728.944 ton üretimi olmuştur. 2017 yılında 10.000 ton üretim artışla 738.913 ton üretimde bulunmuştur. 2018 yılında 83.117 ton düşüşle 655.796 ton tahıl ve diğer bitkiler üretimi olmuştur.

2.1.4. Mersin ili bitkisel, hayvansal ve örtü altı sebze ve meyve üretimi

Tablo 2.4. Mersin ili bitkisel, hayvansal ve örtü altı sebze ve meyve üretimi

Yıllar	Bitkisel Üretim Değeri (Bin TL)	Hayvansal Ürünler Değeri (Bin TL)		Örtü Altı Sebze ve Meyve Üretim Miktarı (Ton)	
2009	3.972.288		335.871		907.795
2010	4.033.073		506.350		876.325
2011	4.330.968		288.394		1.095.761
2012	4.329.428		338.302		1.098.250
2013	4.217.463		289.192		1.037.445
2014	4.681.033		313.476		1.209.683
2015	5.526.940		365.264		1.223.858
2016	6.154.276		379.314		1.322.917
2017	7.334.443		418.420		1.532.391
2018	8.448.637		457.676		1.591.653

Kaynak: TÜİK 15.08.2019

Mersin bitkisel üretim TL bazında sürekli bir artış gözlemlendiği söylenebilir. 2009 yılında 3.972.288 TL değerinde bir üretim söz konusu iken 2010 yılında 60.785 TL artışla 4033073 TL değerinde üretim olduğu tablodaki verilerden söylenebilir. 2011 yılında 297895 TL artışla 4330968 TL değerinde üretim olmuştur. 2012 yılında önceki yıla yakın bir üretim söz konusu iken 2013 yılında bitkisel ürün üretiminde 11962 TL değerinde bir azalış meydana geldiği görülmektedir. 2014 yılında artış olduğu gözlenmektedir. 2014 yılından 2018 yılında kadar sürekli bir artış meydana geldiği görülmektedir. 10 yıllık zaman diliminde bitkisel ürün üretiminde iki katı kadar üretim olduğu söylenebilir.

Hayvansal ürünlerin üretiminde istikrarlı bir artış söz konusu olmamıştır. 2009 yılında 335871 TL değerinde üretim söz konusu iken 2010 yılında 170479 TL değerinde bir artışla 506350 TL değerinde üretim olduğu görülmektedir. 2011 yılında 217956 TL değerinde bir düşüş meydana gelmiştir. 2012 yılında önceki yıla göre 109911 TL değerinde artış meydana geldiği görülmektedir. 2013 yılında önceki yıla göre 49110 TL değerinde azalış meydana geldiği görülmektedir. 2014 yılında gelindiğinde 24284 TL değerinde artış olduğu

söylenbilir. 2015 yılında önceki yıla göre 51788 TL değeriinde artış olduğu görölmektedir. 2016, 2017 ve 2018 yılında TL bazında üretim değeriinde sürekli bir artış olduğu görölmektedir.

Örtü altı sebze ve meyve üretim miktarında 2010 yılından 2018 yılına kadar sürekli bir artış olduğu söylenbilir genel olarak. 2009 yılında ton bazında 907.795 iken 2010 yılında 31470 ton düşüşle 876325 ton üretilmiştir. 2011 yılında 219436 ton artışla 1095761 ton üretim olmuştur örtü altı sebze ve meyvede. 2012 yılında önceki yılın yakın bir üretim olduğu söylenbilir. 2013 yılında önceki yıla göre 60805 ton düşüş meydana geldiği görölmektedir. 2014 yılında önceki yıla göre 172238 ton üretimi artışı olmuştur. 2015 önceki yıla göre 14175 ton fazla üretimi olduğu söylenbilir. 2016 yılı 2015 yılına göre 99059 ton üretim artışı olduğu görölmektedir. 2017 yılında 209474 ton üretim artış olduğu söylenbilir. 2018 yılı önceki yıla göre 59262 ton üretim artışı gerçekleştiği söylenbilir.

2.1.5. Mersin ili toplam işlenen tarım alanı (Hektar) ve toplam tarımsal üretim değeri (Bin TL)

Tablo 2.5. Mersin ili toplam işlenen tarım alanı ve toplam tarımsal üretim değeri

Yıllar	Toplam Tarımsal Üretim Değeri (Bin TL)	Toplam İşlenen Tarım Alanı (Hektar)
2009	4.714.552	270.652
2010	5.296.613	262.970
2011	5.531.424	296.172
2012	5.785.726	281.234
2013	5.435.581	275.191
2014	6.007.536	260.533
2015	6.977.084	251.676
2016	7.760.156	253.276
2017	9.099.108	237.994
2018	10.952.655	200.233

Kaynak: TÜİK 15.08.2019

Mersin ili işlenen toplam tarımsal alanı yıllar bazında hektar olarak azalmış bunun karşısında toplam tarımsal üretim değeriinde katlanarak artış meydana gelmiştir. 2009 yılında toplam işlenen tarım alanı 270.652 hektar iken toplam tarımsal üretim değeri 4.714.552 TL

olmuştur. 2010 yılında işlenen tarım alanında önceki yıla göre 7.682 hektar azalma olurken TL üretim değerinde önceki yılın verilerine göre 585.061 artış yaşanmıştır. 2011 yılında işlenen toplam hektar alanında 33.202 hektar artış meydana gelirken toplam tarımsal üretim değerinde 234.811 TL artış meydana geldiği görülmektedir. 2012 yılında toplam işlenen tarım alanı önceki yıla göre 14.938 hektarlık azalma varken toplam tarımsal üretim değerinde 254.3002 TL artış meydana gelmiştir. 2013 yılında toplam işlenen tarımsal alanda 6.043 hektarlık azalma varken toplam tarımsal üretim değerinde önceki yıla göre 350.145 TL azalış meydana geldiği görülmektedir. 2014 yılında hektar bazında toplam işlenen tarım alanına 14.658 hektarlık azalma olmuş ve tarımsal üretim değerinde önceki yıla göre 571.955 TL artış olmuştur. 2015 yılında işlenen toplam tarımsal alanında 8.857 hektarlık azalma olurken 2015 yılı toplam tarımsal üretim değerinde 969,548 TL artış olmuştur. 2016 yılında işlenen toplam tarımsal alanı önceli yıla göre 1600 hektarlık artışı olmuş iken 2016 yılı toplam tarımsal üretim değerinde önceki yıla göre 783,072 TL artış meydana gelmiştir. 2017 yılı toplam işlene tarımsal alanında önceki yıla göre 15,282 hektarlık azalma olmuştur. 2017 toplam tarımsal üretim değerinde önceki yıla göre 1.248,952 TL artış meydana gelmiştir. 2018 yılı toplam işlenen tarımsal alanında önceki yıla göre 37,761 hektarlık azalma meydana gelmiştir. 20018 yılı toplam tarımsal üretim değerinde önceki yıla göre 1.853,547 TL artış meydana geldiği görülmektedir.

2.1.6. Tarım ve ormancılıkta ithalat ve ihracat karşılaştırılması

Tablo 2.6. Tarım ve ormancılıkta ithalat ve ihracat karşılaştırılması

Yıl	Bölge Kodu	Bölge Adı	Ekonomik Faaliyetlere (ISIC, Rev.3) Göre İthalat (1000 ABD Doları) : Tarım ve Ormancılık			Ekonomik Faaliyetlere (ISIC, Rev.3) Göre İhracat (1000 ABD Doları) : Tarım ve Ormancılık		
2009	TR	Türkiye	4593839			4347483		
2010	TR	Türkiye	6456707			4934710		
2011	TR	Türkiye	8895184			5166596		
2012	TR	Türkiye	7446641			5188858		
2013	TR	Türkiye	7718045			5653323		
2014	TR	Türkiye	8588523			6029749		
2015	TR	Türkiye	7176330			5756596		
2016	TR	Türkiye	7041368			5397249		
2017	TR	Türkiye	8986755			5287137		
2018	TR	Türkiye	9284091			5556333		
2009	TR622	Mersin	248150	5,40%		540066	11,73%	

2010	TR622	Mersin	351266	5,44%		555017	11,32%	
2011	TR622	Mersin	388514	4,36%		630343	12,20%	
2012	TR622	Mersin	387824	5,20%		547424	10,55%	
2013	TR622	Mersin	406801	5,27%		688363	12,17%	
2014	TR622	Mersin	614746	7,15%		735206	12,19%	
2015	TR622	Mersin	548875	7,64%		639913	11,12%	
2016	TR622	Mersin	547470	7,77%		674421	12,49%	
2017	TR622	Mersin	653409	7,27%		675893	12,78%	
2018	TR622	Mersin	585213	6,30%		826360	14,87%	

Kaynak: TÜİK 15.08.2019

Mersin ili tarım ve ormancılıkta ithalat ve ihracat için 2009-2018 tarihleri arasında Türkiye payı içindeki yüzdeliği değerlendirildiğinde, 2009 yılında Mersin ithalatı ülke ithalatındaki payı %5,40 iken ihracatı %11,73 değerindedir. 2010 yılı için Mersin ithalatında 103,116\$ artış meydana gelirken ihracatında 14,951\$ dolar artış olmuştur. 2011 yılında rakamsal bazda 37,248\$ dolar artış olsa da yüzdelik bazında Türkiye ithalatı içindeki payı %5,44'ten %4,36'ya düşmüştür. 2011 yılı ihracatında %11,32'den %12,20'ye yükselmiştir. 2012 yılında önceki yılın ithalat rakamına göre 690\$ azalma olmasına rağmen ülke ithalatındaki yüzdelik payı %4,36'dan %5,20'ye yükselmiştir. 2012 yılı ihracatında hem rakamsal hem de yüzdelik bazında düşüş meydana gelmiştir. 2013 yılında hem ithalatta hem de ihracatta önceki yıla göre rakamsal ve yüzdelik bazda artış meydana gelmiştir. 2014 yılı ithalatı önceki yıla göre %5,27'den %7,15'e yükselmiştir. 2014 yılı ihracatı önceki yıla göre %10,55'ten %12,17'ye yükselmiştir. 2015 yılı ithalatında rakamsal bazda önceki yıla göre 65,871\$ azalma olmuş iken ülke içinde yüzdelik payı %7,15'ten %7,64'e yükselmiştir. 2015 yılı ihracatında hem rakamsal bazda hem de ülke içindeki payı düşmüştür. 2016 ithalatında yakın bir seviyede iken ihracatında rakamsal bazda 34,508\$ artışla ülke içinde %11,12'den %12,49'a yükselmiştir. 2017 yılında ithalatta rakamsal bazda 105,939\$ artış meydana gelirken yüzdelik bazda %7,77'ten %7,27'ye düşmüştür. 2017 ihracat bazında hem rakamsal hem de ülke içindeki payında geçen yılın değerini yakın paya sahip olmuştur. 2018 ithalatında 68,196\$ rakamsal düşüşle ülke içinde %7,27'den %6,30'a düşmüştür. 2018 ihracatında rakamsal bazda 150,467\$ artışla ülke ihracatında yüzdelik bazda %12,78'den %14,87'ye yükselmiştir.

2.1.7. Mersin ili tarım sektörünün gayrisafi yurtiçi hâsıla içindeki payı

Tablo 2.7. Mersin ili tarım sektörünün gayrisafi yurtiçi hâsıla içindeki payı

Yıl	Bölge Kodu	Bölge Adı	İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Cari Fiyatlarla Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (2009 Bazlı) : Tarım	Yüzdelik Oran
2009	TR	Türkiye	81234274	
2010	TR	Türkiye	104703635	
2011	TR	Türkiye	114838169	
2012	TR	Türkiye	121692893	
2013	TR	Türkiye	121709079	
2014	TR	Türkiye	134724745	
2015	TR	Türkiye	161447917	
2016	TR	Türkiye	161304618	
2017	TR	Türkiye	189000175	
2009	TR622	Mersin	3311824	%4
2010	TR622	Mersin	3735893	%3,5
2011	TR622	Mersin	3977096	%3,4
2012	TR622	Mersin	4014863	%3,2
2013	TR622	Mersin	3952087	%3,2
2014	TR622	Mersin	4407535	%3,2
2015	TR622	Mersin	5437881	%3,3
2016	TR622	Mersin	5779842	%3,5
2017	TR622	Mersin	6556494	%3,4

Kaynak: TÜİK 15.08.2019

Mersin ili tarım sektörünün gayrisafi yurtiçi hâsıla içindeki payı dokuz yıllık zaman diliminde ele alındığında yıllar itibariyle ülke içindeki payı azaldığı gözlenmektedir. 2009 yılında Mersin ili Türkiye bazında %4 lük bir paya sahip iken 2010 yılında %3,5'e düşmüştür. 2011 yılında önceki yıla göre %3,5'ten %3,4'de düşmüştür. 2012 yılından 2014 yılında kadar %3,2 oranlık dilimde kalmıştır. 2015'de %3,2'den %3,3'e yükselmiştir. 2016 yılında %3,5'e yükselmiştir. 2017 yılında önceki yıla %3,4'de düşmüştür. Tablo incelendiğinde Mersin İli konum ve iklimi itibariyle yeterli verimlilik elde edilmemiştir. Oysa ülke bazında daha yüksek bir paya sahip olabilir.

2.1.8. Mersin ili tarım sektörü fasıl bazında ithalat verileri

Tablo 2.8. Mersin İli Tarım Sektörü Fasıl Bazında İthalat Verileri

Sütun1	Vergi Oranı	Fasıl 7 Yenilen Sebzeler ve Bazı Kök ve Yumrular	Değişim Yüzdesi	Vergi Oranı2	Fasıl 8 Yenilen Meyveler ve Sert Kabuklu Meyveler	Değişim Yüzdesi3	Vergi Oranı4	Fasıl 10 Hububat	Değişim Yüzdesi
Yıllar	Yüzde	İthalat Dolar			İthalat Dolar			İthalat Dolar	
2010	32,7	165.028.912	0	53	55.427.557	0	122	63.810.286	0
2011	33	148.844.114	-10	53	61.952.202	12	122	71.197.289	12
2012	32,7	130.132.212	-14	54	66.270.465	7	128	84.156.173	18
2013	32,9	147.997.223	13	54	73.909.348	11	128	87.555.538	4
2014	32,9	254.528.046	72	54	67.555.297	-9	128	142.713.125	63
2015	32,9	245.631.987	-3	54	64.171.142	-5	128	104.243.333	-27
2016	32,9	234.325.324	-5	54	57.202.705	-11	129	39.533.651	-62
2017	32,9	281.949.527	20	54	66.296.155	16	134	59.526.798	50
2018	32,9	226.145.574	-20	54	56.534.287	-14	134	70.481.810	18
2019	15	137.520.301	-40	16	51.944.517	-8	33	100.385.983	42

Kaynak: TÜİK 15.02.2020

Mersin ili tarım sektörünün 10 yıllık ithalat verileri ve uygulanan gümrük vergisi oranı fasıllar bazında; yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular, yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler ve hububat verileri tabloda görüldüğü gibi yıllar itibariyle değişimleri görülmektedir.

Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrularının 10 yıllık gümrük verilerinde 2010 yılından 2018 yılına kadar uygulanan gümrük oranında bir değişim olmaz iken ithalat verileri istikrarlı olmasa da genel artış olduğu görülmektedir. Sebzeler için 2011 yılında önceki yıla göre yüzde (-10) düşüş meydana gelmiştir. 2012 yılında önceki yıla göre yüzde (-14) azalma meydana gelmiş. 2013 yılında önceki yıla göre yüzde 13 artış olduğu görülmektedir. 2014 yılında bir önceki yıla göre ithalat rakamları neredeyse iki katı kadar artmış yani yüzde 72 artış olduğu görülmektedir. Bu artışın meydana gelmesinde küresel ticaretin pozitif büyüme etkisi ve dış ticaret hacminin artmasının etkisi olduğu söylenebilir. 2015 yılında önceki yıla göre yüzde(-3) düşüş olduğu söylenebilir. 2016 yılında önceki yıla göre yüzde(-5) azalma olmuştur. Bu durum Türkiye’de yaşanan siyasi olayların etkisi olduğunu dile getirebiliriz. 2017 yılında önceki yıla göre yüzde 20 artış meydana geldiği görülmektedir. Hükümetin

ekonomiye ağırlık vermesinin etkisiyle olumlu gelişme yaşandığını söyleyebiliriz. 2018 yılında önceki yıla göre yüzde(-20) düşüş olmuştur. Bu durum özellikle ABD' eile yaşanan siyasi tatsızlık ve buna bağlı olarak doların artması sonucunda olumsuz etki yaptığı dile getirebiliriz. 2019 gümrük vergileri 32,93'ten %15'e düşürülmesine rağmen ithalat verilerinde artıştan ziyade yüzde(-20) düşüş meydana geldiği görülmektedir. Bu durum özellikle doların gittikçe yükselişe geçmesinin etkisi olduğu ifade edilebiliriz. İthalat Mevzuatında gelen değişiklik ve düşürülen vergi oranları yenilen sebzeler ve bazı kök yumruların ithalatının üzerinde etki göstermemiştir.

Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyvelerin ithalat rakamları ve uygulanan vergi oranı değerlendirildiğinde, 10 yıllık zaman diliminde ithalat değerleri bazı dönemler haricinde sürekli olarak artmış görülmektedir. 2011 yılında ithalat değeri önceki yıla göre yüzde 12 artış meydana gelmiştir.2012 yılında önceki yıla göre yüzde %7 artış olmuştur. 2013 yılında önceki yıla göre yüzde %11 artış olmuştur. 2014 yılında önceki yıla göre yüzde(%-9) düşüş olmuştur.2015 yılında önceki yıla göre yüzde (%-5)düşüş yaşanmıştır. 2016 yılında önceki yıla göre yüzde (%-11) düşüş meydana gelmiştir. Bu durum özellikle Türkiye de yaşanan siyasi olumsuzlukların etkisiyle ve dış ticaret hacminin daralmasının etkisiyle olmuştur. 2017 yılında önceki yıla göre yüzde %16 artış meydana gelmiştir. Özellikle hükümetin ekonomi politikalara ağırlık vermesiyle olumlu etki yaratarak olumlu etki yaptığı görülmektedir. 2018 yüzde (%-14) azalma olmuştur. Özellikle dolar kurunun artmasıyla olumsuz etki ettiği söylenebilir. 2019 yılında uygulanan gümrük vergisi oranının %54'ten %16'ya düşürülmesine rağmen önceki yıla göre ithalat değerlerinde yüzde(%-8) meydana gelmiş. Bu durumun temel sebeplerinden birisi dolardaki aşırı artışın olumsuz etki yarattığı söylenebilir.

Mersin ili hububat ithalatı ve uygulanan gümrük vergileri ele alındığında; 10 yıllık zaman diliminde ithalat düzenli olmamakla beraber ithalat değerlerinde sürekli bir artış meydana geldiği görülmektedir. 2010 yılından 2013 yılına kadar hububat ithalatı sürekli artmıştır. 2013 yılında önceki yıla göre yüzde %4 artış olmuştur yüksek oranda seyreden cari açık ve yükselen enflasyonun olumsuz etkileri olduğu ifade edilebilir.2014 yılında önceki yıla göre yüzde %63 artış yaşanmıştır. Yüksek faizler sayesinde Türkiye'ye sıcak paranın akışıyla dış ticaret hacminde olumlu etki ettiği ifade edilebilir. 2015 yılında önceki yıla göre yüzde (%-27) düşüş meydana gelmiştir. Dolar kurunun tüm zamanların en yüksek seviyeye ulaşması, TL'nin değer kaybetmesi vb. olumsuzlukların etkisinin olduğunu ifade edebiliriz. 2016 yılında önceki yıla göre yüzde (%-62) düşüş meydana gelmiştir. Türkiye'de yaşanan

siyasi olumsuzların etkisiyle ve küresel ve jeopolitik gelişmelerin etkisiyle daralmanın etkisi olduğunu ifade edilebilir. 2017 yılında önceki yıla göre yüzde (%50) artış meydana gelmiştir. Bu durum ağırlıklı ekonomi politikalarının etkisiyle beraber dış ticaret hacminin artmasının etkisi olduğu ifade edilebilir. 2019 yılında gümrük vergisi oranı %134'ten %33'e düşürülmesi ithalat değerini mutlak olarak önceki yıla göre %73'lük bir artış etkisi olmuştur. Bu durumda denilebilir ki uygulanan gümrük vergisi oranı hububat ithalatının üzerinde büyük etki ettiği ifade edilebilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde Mersin ili tarımsal alanlarının daralması ve ekilen tarım alanlarından yeteri derecede verim alınamaması durumunda yıllar itibarıyla tarım ihtiyacını ithalatla karşılamaya gidilmekte olduğu söylenebilir. Yukarıdaki tabloda fasıllar bazında yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular, yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler ve hububat verilerin yıllar bazında ithalatında bazı yıllardaki düşüşün dışında genel olarak artış olduğu söylenebilir. Özellikle uygulanan gümrük vergisi oranının düşürülmesi; yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveleri ve hububat ithalatı üzerinde artırıcı etkisinde söz edilebilir. Bu durum Mersin ilinin tarım sektöründe sürekli dışa bağımlı kaldığı dile getirilebilir.

2.2. Gümrük Vergilerinin Sanayi Sektörü Üzerindeki Etkisi

Ekonominin temel sektörlerinden biri olan sanayi sektörü temelde sınai faaliyetleri kapsar. Sınai faaliyetler ise hammaddelerin taşınabilir ve kullanılabilir ürünlere dönüştürülmesi olayıdır. Sanayi; hammaddeleri işlemek, enerji kaynaklarını yaratmak için kullanılan yöntemlerin ve araçların bütünü şeklinde tanımlanabilir. Yeni teknolojileri uygulamadaki tavırları ve yasal durumları ne olursa olsun büyük, küçük ve orta ölçekli işletmelerin gerçekleştirdikleri her türlü iktisadi etkinlik, sanayi olarak değerlendirilir. Sanayi sektörü içinde imalat sanayi en önemli ve dinamik alt sektördür. İmalat sanayi, hemen hemen tüm ülkelerde gerek üretim değeri, gerekse istihdam hacmi bakımından en büyük paya sahip bir sektördür. İmalat sanayi alt sektöründe, üç alt birim mevcut olup bunlar da kendi içinde sanayi dallarına ayrılmıştır. Bu üç alt birim; tüketim malları (gıda, içki, tütün, dokuma, hazır giyim, ağaç, mobilya, ayakkabı gibi sanayi dalları), ara mallar (kâğıt, basım, deri ve küçük işleme, lastik, plastik kimya, petrokimya, petrol ürünleri, gübre, çimento, pişmiş kil, seramik, cam, demir-çelik, demir dışı metaller) ve yatırım mallarından (madeni eşya, elektriksiz

makineler, tarım makineleri, elektrikli makineler, karayolları taşıtları, demir yolu taşıtları, gemi inşa, uçak imalat ve diğer sanayi dallarından) oluşmaktadır.

2.2.1. Mersin ili sanayi işletmeleri ve çalışan sayıları

Tablo 2.9. Mersin ili sanayi işletmeleri ve çalışan sayıları

Faaliyet Alanı	2016		2017	
	İşletme Sayısı	Çalışan Sayısı	İşletme Sayısı	Çalışan Sayısı
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	86	1,970	86	2.059
İmalat	1.408	40.397	1.318	42.112
Gıda Ürünlerinin İmalatı	451	8.129	417	9.248
İçecek imalatı	8	344	7	488
Tütün Ürünleri ve İmalatı	3	301	4	448
Tekstil Ürünleri İmalatı	22	387	19	448
Giyim Eşyası İmalat; Kurkun İşlenmesi ve Boyanması;	70	5.204	88	6,344
Deri ve İlgili Ürünlerin İmalatı	2	9	-	-
Ağaç ve Mantar Ürünleri İmalatı (Mobilya Hariç) Saz, Saman ve Benzeri Malzemelerde, Örülerek Yapılan Eşyaların İmalatı	65	1.548	68	1.520

Kağıt ve Kağıt Ürünlerinin İmalatı	31	1.548	29	1.565
Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması	20	215	16	136
Kimyasalların ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	62	1.763	62	1.878
Temel Eczacılık Ürünlerinin ve Eczacılığa İlişkin Malzemelerin İmalatı	3	215	3	225
Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	132	3.656	113	3.173
Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	121	6.280	108	6.166
Ana Metal Sanayi	31	1.290	29	1.074
Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makine ve Teçhizatı Hariç,)	107	3.140	108	3.207
Bilgisayarların, Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	9	86	10	46
Elektrikli Teçhizat İmalatı 30 387 29 314	30	387	29	314
Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı	142	3.312	138	3.173
Motorlu Kara Taşıtı, Treyler (Römork) ve Yarı Treyler (Yarı Römork) İmalatı	16	1.032	16	1.252
Diğer Ulaşım Araçları İmalatı	5	86	4	91

Mobilya İmalatı	44	817	38	672
Diğer İmalatlar	14	129	13	225
Makine ve Ekipmanların Kurulumu ve Onarımı	6	215	4	91
Elektrik, Gaz, Buhar ve Havalandırma Sistemi Üretim ve Dağıtım	36	387	29	314
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	26	258	20	180
Toplam	1.556	43.012	1.453	44.666

Kaynak: Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Faaliyet Raporu 2018

Mersin ili sanayi işletmeleri ve çalışan sayılarına ilişkin tabloda 2016 ve 2017 yılına ait verilerine göre imalat, Gıda Ürünlerinin İmalatı, İçecek imalatı, Tekstil Ürünleri İmalatı, Deri ve İlgili Ürünlerin İmalatı, Kâğıt ve Kâğıt Ürünlerinin İmalatı, Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması, Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı, Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı, Ana Metal Sanayi Elektrikli Teçhizat İmalatı, Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı, Diğer Ulaşım Araçları İmalatı, Mobilya İmalatı, Diğer İmalatlar, Makine ve Ekipmanların Kurulumu ve Onarımı, Elektrik, Gaz, Buhar ve Havalandırma Sistemi Üretim ve Dağıtım, Su Temini, Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetlerinde işlem sayılarında azalma olmuştur.

2.2.2. Mersin ili girişilen sanayi verileri

Tablo 2.10. Mersin ili girişilen sanayi verileri

Yıllar	Mersin İli % Oranı	Türkiye	Mersin
2009	%2,30	3.266.911	75.239
2010	%2,28	3.287.412	75.048
2011	%2,27	3.309.859	75.350
2012	%2,25	3.362.086	75.654
2013	%2,22	3.397.724	75.541
2014	%2,21	3.434.912	76.021
2015	%2,23	3.498.586	78.045
2016	%2,22	3.608.470	80.220
2017	%2,29	3.696.004	81.999

Kaynak: TÜİK 15.08.2019

Mersin ili 10 yıllık zaman diliminde girişilen sanayi sayısında yıllar itibariyle artış meydana gelmişse de Türkiye genelinde hemen hemen yakın bir yüzdellik diliminde seyir izlemiştir. 2009 yılında Mersin’de ili içi toplam sanayi sayısı 72,239 iken Türkiye içindeki yüzdellik payı %2,30’dur. 2010 yılında girişilen sanayi sayısında %0,02 azalma olmuştur. 2011 yılında rakamsal bazda artış olmasına rağmen Türkiye genelindeki payı azalmıştır. 2012 yılında önceki yıla göre rakamsal bazda artış olmasına rağmen Türkiye genelinde yüzde bazındaki payı önceki yıla göre düşmüştür. 2013 yılında hem rakamsal bazda hem de yüzdellik olarak ülke içerisindeki payı düşmüştür. 2014 yılında girişilen sanayi sayısında artış olmasına rağmen ülke bazında payı önceki yıla göre azalmıştır. 2015 yılında girişilen sanayi sayısında önceki yıla göre 2024 tane fazla olmasına rağmen Türkiye bazında yüzdellik olarak %0,02’lik bir artış olmuştur. 2016 yılında 2175 girişim olmasına rağmen önceki yıla göre oransal olarak Türkiye genelinde %0,01 bir azalma olmuştur. 2017 yılında 1799 girişim olmuş ve önceki yıla göre ülke bazında %0,07 dilimlik bir artış meydana gelmiştir.

2.2.3. Mersin ili imalat sanayi ithalat ve ihracat verileri

Tablo 2.11.Mersin ili imalat sanayi ithalat ve ihracat verileri

Yıl	Bölge Kodu	Bölge Adı	Ekonomik Faaliyetlere (ISIC, Rev.3) Göre İthalat (1000 ABD Doları) : İmalat	Ekonomik Faaliyetlere (ISIC, Rev.3) Göre İhracat (1000 ABD Doları) : İmalat	
2009	TR	Türkiye	111030525	95449246	
2010	TR	Türkiye	145366975	105466686	
2011	TR	Türkiye	183930287	125962537	
2012	TR	Türkiye	176235027	143193911	
2013	TR	Türkiye	196822807	141358199	
2014	TR	Türkiye	187742215	147059418	
2015	TR	Türkiye	166821237	134389890	
2016	TR	Türkiye	167243395	133595801	
2017	TR	Türkiye	190748102	147138203	
2018	TR	Türkiye	175979178	157705154	
2009	TR622	Mersin	438787	491698	%0,72
2010	TR622	Mersin	708194	601180	%0,70
2011	TR622	Mersin	802008	681537	%0,56
2012	TR622	Mersin	723750	737282	%0,61
2013	TR622	Mersin	611950	756304	%0,43
2014	TR622	Mersin	759116	950528	%0,46
2015	TR622	Mersin	632913	723209	%0,91
2016	TR622	Mersin	625023	770792	%0,98
2017	TR622	Mersin	649144	786953	%0,66
2018	TR622	Mersin	560099	846466	%0,82

Kaynak: TÜİK 15.08.2019

Mersin ili imalat sanayiye ait ithalat ihracat verileri Türkiye içinde payı tablodan da görülebileceği gibi küçük bir paya sahiptir. Genel olarak sürekli %1 in altında bir paya sahiptir. Bu durum Mersin ili imalat sanayi bazında çok küçük bir paya sahip olduğu ifade edilebilir.

2.2.4. Mersin ili maden ve taş ocakçılığı ithalat ve ihracat verileri

Tablo 2.12.Mersin ili maden ve taş ocakçılığı ithalat ve ihracat verileri

Yıl	Bölge Kodu	Bölge Adı	Ekonomik Faaliyetlere (ISIC, Rev.3) Göre İthalat (1000 ABD Doları) : Madencilik ve Taş Ocakçılığı	Ekonomik Faaliyetlere (ISIC, Rev.3) Göre İhracat (1000 ABD Doları) : Madencilik ve Taş Ocakçılığı	Yüzdelik
2009	TR	Türkiye	20624650	1682915	
2010	TR	Türkiye	25932549	2687124	
2011	TR	Türkiye	37331370	2805449	
2012	TR	Türkiye	42246825	3160765	
2013	TR	Türkiye	38205124	3879449	
2014	TR	Türkiye	37126090	3406108	
2015	TR	Türkiye	27608840	2798896	
2016	TR	Türkiye	19008899	2676815	
2017	TR	Türkiye	26078566	3509311	
2018	TR	Türkiye	28967959	3399632	
2009	TR622	Mersin	840	12212	%0,72
2010	TR622	Mersin	128	18871	%0,70
2011	TR622	Mersin	312	15779	%0,56
2012	TR622	Mersin	458	19330	%0,61
2013	TR622	Mersin	317	17054	%0,43
2014	TR622	Mersin	722	15734	%0,46
2015	TR622	Mersin	448	25608	%0,91
2016	TR622	Mersin	790	26342	%0,80
2017	TR622	Mersin	549	23286	%0,66
2018	TR622	Mersin	1058	28030	%0,82

Kaynak: TÜİK 15.08.2019

Mersin ili maden ve taş ocakçılığı ithalat ve ihracat verileri incelendiğinde Türkiye ithalat ve ihracatındaki yüzdeliği yıllar itibariyle yakın seyir izlendiği görülmektedir. Mersin ili madencilik ve taş ocakçılığı ülke genelinde oransal olarak değeri %1 civarında paya sahip olduğu görülmektedir. Tablodaki verilere göre maden ve taş ocakçılığı Mersin ilinde geliştiği söylenemez.

2.2.5. Mersin ili sanayi sektörünün gayrisafi yurtiçi hâsıla içindeki payı

Tablo 2.13. Mersin ili Sanayi sektörünün gayrisafî yurtiçi hâsıla içindeki payı

Yıl	Bölge Kodu	Bölge Adı	İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Cari Fiyatlarla Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (2009 bazlı) : Sanayi	Yüzdelik Dilimi
2009	TR	Türkiye	240365442	
2010	TR	Türkiye	285383871	
2011	TR	Türkiye	375613697	
2012	TR	Türkiye	420266164	
2013	TR	Türkiye	501220607	
2014	TR	Türkiye	576440635	
2015	TR	Türkiye	652582965	
2016	TR	Türkiye	735168540	
2017	TR	Türkiye	905819274	
2009	TR622	Mersin	2790212	%1,16
2010	TR622	Mersin	3452529	%1,21
2011	TR622	Mersin	4503891	%1,20
2012	TR622	Mersin	5192155	%1,23
2013	TR622	Mersin	6176507	%1,23
2014	TR622	Mersin	7373174	%1,27
2015	TR622	Mersin	8484174	%1,30
2016	TR622	Mersin	9958483	%1,35
2017	TR622	Mersin	12119348	%1,33

Kaynak: TÜİK

Mersin ili Sanayi sektörünün gayrisafî yurtiçi hasıla içindeki payı on yıllık bazında incelendiğinde, yıllar itibariyle artış meydana geldiği gözlenebilmektedir. 2009 yılında mersin ili Türkiye bazında %1,16 yapa sahip iken 2010 yılında %1,21'e yükselmiştir. 2011 yılında ülke bazında önceki yıla göre düşüş meydana gelmiştir. 2012 yılında Mersin ili ülke bazındaki payı %1,23'e yükselmiştir. 2013 yılında önceki yıla göre aynı paya sahip olduğu görülmektedir. 2014 yılında önceki yıla göre %1,27 yükselmiştir. 2015 yılında %1,30 yükselmiştir. 2016 yılında önceki yıla göre %1,35 yükselmiştir. 2017 yılında ise %1,33 düşmüştür. Bu durum Mersin ili Türkiye bazında yeterli bir sanayiye sahip olmadığı ifade edilebilir.

2.2.6. Mersin ili sanayi sektörü fasıl bazında ithalat verileri

Tablo 2.14. Mersin İli Sanayi Sektörü Fasıl Bazında İthalat Verileri

	Vergi Oranı	Plastikler ve Mamulleri	Yüzdelik Değişim	Vergi Oranı2	Kauçuk ve Kauçuktan Eşya	Yüzdelik Değişim3	Vergi Oranı4	Kazanlar, Makinalar, Mekanik Cihazlar ve Aletler, Nükleer Reaktörler, Bunların Aksam ve Parçaları	Yüzdelik Değişim5
Yıllar	Yüzde	İthalat Dolar		Yüzde	İthalat TL/YTL		Yüzde	İthalat TL/YTL	
2010	126	76.133.413	0	46	11.897.514	0	40	62.901.476	0
2011	126	76.900.159	1	46	21.226.033	78	40	103.503.022	64
2012	126	77.277.245	1	46	17.334.702	-18	40	78.559.095	-24
2013	126	47.459.297	-39	46	15.912.710	-8	40	67.513.867	-14
2014	126	54.437.541	15	46	11.859.721	-25	40	58.368.999	-13
2015	126	48.195.950	-11	46	10.294.310	-13	40	56.676.632	-3
2016	126	68.649.258	42	46	9.685.367	-6	40	104.328.437	84
2017	126	91.176.610	33	46	10.425.927	8	40	71.156.205	-32
2018	126	70.497.860	-23	46	8.777.418	-16	40	81.549.839	15
2019	11,4	65.692.715	-7	11,4	7.314.631	-17	11,8	48.467.073	-40

Kaynak: TÜİK 15.02.2020

Mersin ili sanayi sektörüne ait fasıl düzeyinde ithalat kalemleri ve uygulanan gümrük vergisi oranları fasıllar düzeyinde; plastikler ve mamulleri Kauçuk ve kauçuktan eşya kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçalarına ait 10 yıllık ithalat verileri ve vergilerine ait veriler olarak ele alındığında yıllara göre değişimi tabloda görülmektedir. Plastikler ve mamullerine uygulanan gümrük vergileri 2010 yılından 2018 yılına kadar aynı vergi oranı uygularken, ithalat değerleri 2010 yılından 2013 yılına kadar yakın seviyede kalmıştır. 2013 yılında ithalatı önceki yıla göre yüzde%(-39) düşmüştür. Bu durum özellikler doların 2 TL'yi geçmesi ve işsizlik seviyesinin artarak 9.2'ye yükselmesi ve küresel bazdaki ekonomik dalgalanmaların etkisi olduğu ifade edilebilir. 2014 yılında önceki yıla göre yüzde %15 artış olduğu görülmektedir. Önceki yıla göre dış ticaret hacminin artması özellikle ihracatın Cumhuriyet tarihinin en yüksek seviyede gerçekleşmesinin etkisiyle ve ülkeye sıcak paranın girişiyle olumlu etki ettiğini ifade edebiliriz.2018 yılında önceki yıla göre yüzde (%-23) azalma meydana gelmiştir. Merkez bankasının faiz oranlarını yukarı çekmesi, işsizlik oranının 15 yılın zirvesi düzeyine çıkması ve

finansal saldırıların olumsuz etkisi olduğu ifade edilebilir. 2019 yılı önceki yıla göre yüzde (%-7) düşüş yaşanmıştır.

Kauçuk ve kauçuktan eşyaya uygulanan gümrük vergisi 2010 yılından 2018 yılına kadar değiştirilmezken, 2019 yılında uygulanan vergi oranı değişmiş olmasına rağmen ithalat değerlerinde mutlak olarak (rakamsal) çok fazla bir artış yaratmamıştır. 2011 yılında önceki yıla göre yüzde %78 dolayında bir artış meydana geldiği görülmektedir. 2012 yılı önceki yıla göre yüzde (%-18) düşüş yaşandığı görülmektedir. Avro Bölgesinde derinleşen ekonomik kriz ve beraberinde yaşandığı borçluluk ve işsizlik oranlarının artmasıyla Türkiye'ye olumsuz etki etmesi sonucu iç tüketimde ciddi düşüşün etkisi vb. nedenler olduğu ifade edilebilir. 2016 yılına kadar ithalat değerinde düşüş meydana geldiği görülmektedir. 2017 yılında önceki yıla göre yüzde %8 artış olduğu görülmektedir. Özellikle hükümetin iç talebi arttırmaya yönelik Kredi Garanti Fonu ve vb. desteklemeler ile ekonominin yüzde %7,4 büyümenin pozitif etkisi olduğu ifade edilebilir. 2018 yılı önceki yıla göre yüzde (%-16) düşüş olduğu görülmektedir. Özellikle ABD ile siyasi gerginliğin etkisiyle Dolar kurunun 7.2 TL'yi geçmesi olumsuz etki ettiği ifade edilebilir. 2019 yılı önceki yıla göre yüzde (%-17) düşüş olduğu görülmektedir. Art arda gelen zamlar, İstanbul yerel seçimlerin tekrarlanması, kurdaki dalgalanmaların etkisi, enflasyonun ve işsizliğin etkisi ve cari açığın etki ettiği olumsuzlar beraberinde ithalata olumsuz yansıdığı ifade edilebilir.

Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçalarına uygulanan vergi oranı 2010 yılından 2018 yılına kadar aynı iken 2019 yılında nükleer reaktörler; nükleer reaktörler için ışınlanmamış yakıt elemanları (kartuşları); izotik ayırım için makine ve cihazlar için uygulanan vergi oranı aynı kalırken diğer tüm ürünlerin vergi oranları değiştirilmiş olmasına rağmen ithalat değerlerinde düzenli bir artış olmamıştır. Genel anlamda 2010 yılından 2017 kadar ithalat rakamlarında dalgalanma meydana geldiği görülmektedir. 2011 yılı önceki yıla göre yüzde %64 artış olduğu görülmektedir. AB ve ABD'ye rağmen Türkiye açısından 2011 yılı ekonominin ilerleme kaydettiği bir yıl olmuştur. 2012 yılı önceki yıla göre yüzde (%-24) düşüş olduğu görülmektedir. 2013 yılı önceki yıla göre yüzde (%-14) düşüş olduğu görülmektedir. Dolar kurunun yükselmesi, işsizliğin 9.2'ye yükselmesi. 2014 yılı önceki yıla göre yüzde (%-13) düşüş olduğu görülmektedir. 2014 yılı başından itibaren yaşanan Küresel boyuttaki olumsuzlukların etkisi özellikle ABD Merkez Bankasının parasala genişlemeyi önce yavaşlatması ardından durdurması, Suriye, Irak ekseninde yaşanan kaos vb. küresel gelişmelerin olumsuz etkisi olduğu ifade edilebilir. 2015

yılı göre yüzde (%-3) düşüş olduğu görülmektedir. 2016 yılı önceki yıla göre yüzde(%84) artış olduğu görülmektedir. Ülkede yaşanan siyasi olumsuzluklara rağmen fasıl 84'te gelişme yaşanmıştır. 2017 yılı önceki yıla göre yüzde(%-32) düşüş olduğu görülmektedir. Her ne kadar hükümetin ekonomiye yönelik aldığı tedbirler olsa da önceki yıla göre artış yaşanmamıştır. 2018 yılı önceki yıla göre %15 oranında artış meydana gelmiştir. 2019 yılında uygulanan gergi oranı 39,95'ten 11,83'e indirilmesine rağmen ithalat değerinde çok büyük oranda azalma meydana geldiği görülmektedir. Dış ticaret hacminin daralması, dolar kurunun zirve yapması, işsizlik rakamların çift haneye geçmesi, küresel etkilerin olumsuz etkileri olduğu ifade edilebilir.

2.3. Gümrük Vergilerinin Hizmet Sektöründe Taşımacılık Üzerinde Etkisi

2.3.1. Hizmet sektörü

Hizmetlerin tanımlanması konusunda evrensel bir görüş birliği yoktur. Bunun en önemli nedeni "hizmet" olarak görülen faaliyetlerin son derece çeşitlilik arz etmesinden kaynaklanıyor. Hizmetler, yerine getirildiğinde herhangi bir somut mala sahip olmakla sonuçlanamaz, bir tarafın diğer tarafa arz etti mülkiyeti gerekli kılmayan soyut faaliyetlerden meydana gelen ürün çeşidi (Kotler, 2001; 291), ya da zaman, yer, biçim ve psikoloji bakımından yarar sağlayan ekonomik faaliyetler olarak tanımlanabilir. Collier ise hizmeti, "üretildiği yerde tüketilen bir iş veya eylem, bir performans, sosyal olay veya çaba" olarak tanımlamaktadır (Uyguç, 1998; 8). Bu anlamda hizmet, insan ve makineler tarafından insan gayretiyle üretilen ve tüketicilere doğrudan fayda sağlayan ve fiziksel olmayan ürünlerdir (Karahan, 2000; 21).

Hizmet sektörü, çok çeşitli iş alanlarını kapsayan, geniş bir yelpazeyi içinde bulunduran geniş bir kavramı ifade etmektedir. Hizmet sektörü dile getirildiği zaman tüm işletme sektörlerinin yarısından fazlasını kapsayan bir ana sektörleri dile getirilmiş olmaktadır. Günümüzde birçok ülkenin milli gelir hesapları hem katma değer sektör dağılımı, hem de GSYH' deki nihai harcamaların sektörel kompozisyonu itibarıyla mallar ve hizmetler arasındaki farka göre düzenlenmektedir. Hasta haneler, okullar, oteller, lokantalar, hepsi birer hizmet işletmesidir. Hastaneler teşhis ve tedavi hizmeti verir. Okullar eğitim hizmeti verir, oteller ve lokantalar, konaklama, eğlence ve yemek hizmeti verir. Yaptıkları hizmet üretimlerinden dolayı bu tür işletmelere hizmet işletmesi ve tüm hizmet işletmelerinin oluşturduğu genel sektöre de hizmet (hizmetler) sektörü adı verilir. Hizmetler sektöründe

satın alınan şey bir nesnenin veya sistemin bizzat kendisi değil onun gördüğü işlevdir (Aslan, 1998; 34).

2.3.2. Taşımacılık

Taşımacılık insanoğlunun var olması ile birlikte ortaya çıkan, eşya ve insanların yer değiştirmesi amacıyla gerçekleştirilen önemli bir faaliyettir. Taşımacılık ülkelerin coğrafi konumuna, katlanılan maliyete, hıza ve kullanılan teknolojiye göre farklı şekillerde yapılabilmekte olup taşımanın gerçekleştirildiği yere göre de taşımacılık türlerine ayrılabilir. Bu kapsamda karayolu taşımacılığı, demiryolu taşımacılığı, denizyolu taşımacılığı, havayolu ve boru hattı taşımacılığı başlıca taşımacılık türleri kapsamında değerlendirilmektedir. Taşımacılık çeşitleri ele alındığında, her bir taşımacılık çeşidinin diğer taşıma türlerine göre avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Örneğin ulaştırma hızı bakımından en hızlı taşımacılık türü havayolu taşımacılığı iken; maliyet bakımından en düşük taşımacılık türü denizyolu ve boru hattı taşımacılığıdır. Taşımacılık türlerinin söz konusu avantaj ve dezavantajları birlikte değerlendirildiğinde, ülkemizde hem maliyet açısından hem de taşınan yük kapasitesi bakımından en çok tercih edilen iki taşıma türü karayolu ve denizyolu taşımacılığıdır. Karayolu ve denizyolu taşımacılığı hizmeti veren işletmeler kendi aralarında bir araya gelerek karayolu ve denizyolu yük taşımacılığı sektörlerini oluşturmaktadır. Bu sektörlerin ülke ekonomilerine sağladıkları katma değer, varlık yapısının, güvenilirlik değerlerinin, işlem hacimlerinin ve kapasite kullanımlarının değerlendirilebilmesi ve diğer ülkeler ile karşılaştırılabilmesi için ülke ithalatı içindeki değerine bakmak gerekir.

Uluslararası ticaretin gelişiminin, lojistiğin sektörel olarak gelişmesinde büyük katkı yaptığı söylenebilir (Gümüş, 2009; 98).

Bunun nedenleri aşağıdaki gibi maddeler halinde sıralanabilir.

- Uluslararası ticaretin gelişmesiyle beraber kıtalararası ticarete gelişme göstermektedir. Bu durum denizyolu taşımacılığını geliştirmektedir.
- Denizyolu taşımacılığı ise lojistikte diğer modlara göre daha çok teknoloji kullanımına sahiptir. Dış ticaretin gelişmesi lojistikte dış kaynak kullanımını arttırmaktadır.
- Parti lojistiğin gelişimi, genel anlamda lojistik sektörünün gelişmesine fayda sağlamaktadır. Dış ticaretin gelişimi lojistik sektöründe katma değeri arttırmaktadır.

- Ülkelerarası lojistiğin gelişmesi sektörün çok daha karlı bir sektör haline gelmesine neden olmaktadır. Bu durum lojistiği geliştirmektedir.
- Dış ticaretin gelişimi lojistikte kombine modlara geliştirmiştir. RO-RO taşımacılık bu modlardan biridir. B durum lojistikte teknoloji kullanımı ihtiyacını arttırmaktadır.
- Dış ticaretin gelişmesi ile birlikte lojistik sektör haline gelmiş ve bu durum kalifiye beşeri sermaye ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla ülkelerde lojistikle ilgili yükseköğretim alanları açılmaya başlamıştır.
- Dış ticaretin gelişimi ile birlikte konteynır taşımacılığı ve limancılık faaliyetleri de gelişmiştir. Bu durum lojistiğin gelişmesine önemli katkı sağlamıştır.

Yukarıda açıklanan teorik ilişkilerin hepsi Türkiye’de görülmektedir. Dış ticaret ile lojistik sektörü paralel olarak gelişme göstermektedir. Özellikle gümrük birliğine girilmesi ile birlikte dış ticaret rakamlarında dikkate değer gelişme yaşanmıştır(Nart, 2010; 282). Ülkemizin diğer gümrük birliğine üye ülkelere mal ihraç edilmesinde, bu süreçte geliştirdiği taşımacılık sektörünün de büyük katkısı olmuştur.

2.3.3. Hizmetler sektörünün gayrisafi yurtiçi hâsıla içindeki payı

Tablo 2.15. Hizmetler sektörünün gayrisafi yurtiçi hâsıla içindeki payı

Yıl	Bölge Kodu	Bölge Adı	İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Cari Fiyatlarla Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (2009 Bazlı) : Hizmetler	Yüzdelik Oran
2009	TR	Türkiye	569482714	
2010	TR	Türkiye	629823047	
2011	TR	Türkiye	736243999	
2012	TR	Türkiye	843453712	
2013	TR	Türkiye	962395396	
2014	TR	Türkiye	1097024575	
2015	TR	Türkiye	1246695908	
2016	TR	Türkiye	1402423306	
2017	TR	Türkiye	1657822396	
2009	TR622	Mersin	9967486	%1,75
2010	TR622	Mersin	11430642	%1,81
2011	TR622	Mersin	13326715	%1,82
2012	TR622	Mersin	15725265	%1,86

2013	TR622	Mersin	17521916	%1,82
2014	TR622	Mersin	20429710	%1,86
2015	TR622	Mersin	22991056	%1,84
2016	TR622	Mersin	25930833	%1,85
2017	TR622	Mersin	30562903	%1,84

Kaynak: TÜİK 15.08.2019

Herhangi bir ülkenin ulaştırma sisteminin en ucuz ve en verimli olabilmesi için ülke kaynaklarının en iyi şekilde kullanılmasına bağlıdır. Ama her yönüyle avantajlı bir konumda olan ülkemizde, bu durumdan bahsetmek zordur. Üç tarafı da denizlerle çevrili olan ülkemizde en az maliyetli lojistik faaliyeti denizyolları ve demiryolları ile gerçekleşmesi gerektiği halde, denizyolları ve demiryolu taşımacılığının taşımadaki payının ne kadar az olduğu açıkça görülen bir durumdur. Denizyollarına gereken önemin verilmemesi ve limanların atıl kapasite ile çalışması, teknolojiye ayak uyduramamış ve çağın gerisinde bırakılmıştır. Bunun yanında nitelikli elemanların yetişmemesi, yönetim sorunları, depolama sahalarının yetersizliği, gümrük hizmetlerinin istenilen ölçüde verilmemesi ve limanların fiziki alt yapısının yeterince olmaması lojistik sektörünün Türkiye’deki gelişimini engellemiştir. Bütün dünya devletleri denizyollarına verdiği önem sayesinde mallarını Dünya’nın bir ucundan diğer ucuna asgari maliyetle taşıırken Türkiye’nin halen bu konuda geri kalması son derece düşündürücüdür. Son 50 yılda demiryollarına dâhil ciddi bir yatırım yapılmamıştır. Bu durum ülkemizin taşımacılıkta rekabet gücümüzü olumsuz yönde etkilemiştir. Ülkemizde havayolu taşımacılığı da yetersiz olduğunu söyleyebiliriz. Bu yetersizliğinin bir takım nedenleri sıralanabilir. Başta bürokrasi, gümrükleme problemleri, kargo hizmetinin yetersizliği ve yüksek maliyetli olması havayolunu da tercih edilmeyen durumu getirmiştir. Buna bağlı olarak eldeki avantajlardan yeterince yararlanılamıyor. Eğer alt yapı sorunlar çözülürse ve maliyeler minimum düzeye indirilirse dış ticarete büyük katkısı olacaktır.

2.4. Gümrük Vergilerinin Hammadde İthalatı Üzerinde Etkisi

2.4.1. Hammadde ihracat ve ithalat kalemleri

Bir ülkenin dış ticaret kalemlerini incelemek, o ekonominin dünya ekonomisiyle nasıl ilişkilendiği ve ona hangi açılardan bağlı olduğunu gösterir. Bir ülkenin tüm ihtiyaçlarını tek başına üretmesi neredeyse imkânsız bir durumdur. Bundan dolayı dünya üzerindeki tüm ülkelerin birbirlerine ekonomik açıdan bağlı olması gibi bir zorunluluk ortaya çıkmaktadır. Bu zorunluluk, ülkelerin dış ticarete bulunmasıyla, yani ihracat ve ithalat ile

kurulur. Örneğin, önemli bir enerji kaynağı ve sanayi için bir hammadde olan petrol her yerde bulunamaz. Bundan dolayı, petrol yataklarına sahip olan ülkeler, petrol tüketen ama petrol yataklarına sahip olmayan ülkelere petrol ihraç eder. Buna benzer şekilde, ülkelerin coğrafi koşulları sebebiyle her ülkede şarap üretimi yapılamaz. Tam da bu sebepten dolayı, bir malın üretimini yapılamayan ülkeler, malı üreten ülkelere ithal ederek temin ederler. Hammaddeler, üretim için esas olan ve malların üretiminde kullanılan malzemeler veya maddelerdir. Hammaddelere, genellikle dünya çapında mal borsalarında alınan ve satılan mallara denir. Tedarikçiler, hammadde, emtia ve sermaye gibi üretim faktörleri olduğu için, faktör piyasası denen şeyde hammadde alıp satarlar.

2.4.2. Doğrudan ve dolaylı hammaddeler

Ham maddeler iki kategoriye ayrılabilir: doğrudan hammaddeler ve dolaylı hammaddeler. Direkt hammaddeler, şirketlerin bir sandalye için ahşap gibi bitmiş üründe doğrudan kullandıkları malzemelerdir. Dolaylı hammaddeler, nihai ürünün bir parçası olmayan ancak bir üretim tesisinin yağları, paçavraları ve ampulleri gibi üretim sürecinin bir parçası olarak tüketilen ürünlerdir. Şirketler toplam maliyeti maddi değilse, hammaddeleri de dolaylı olarak sınıflandırabilirler. Hammaddeler tipik olarak değişken maliyetler olarak kabul edilir, çünkü kullanılan miktar üretilen miktarlara bağlıdır.

2.4.3. Doğrudan hammadde bütçesi

Doğrudan hammadde bütçesi, üretim için gerekli olan ham maddeleri beklenen veya istenen nihai doğrudan hammadde bakiyesine ekleyerek hesaplanır. Dönem başında eldeki doğrudan hammadde miktarı çıkarılır ve nihai rakam üreticinin satın alması gereken toplam doğrudan hammaddedir.

Üretim için gerekenden fazla hammaddenin elde bulundurulması, depolamada bozulabilir veya artık çeşitli nedenlerle bir üründe kullanılamaz durumda olabilir. Bu durumda şirket bunları geçersiz ilan eder. Bu gerçekleşirse, şirket ham madde stoku hesabına bir ofset kredi ile satılan malların maliyetine eski hammadde değerini direk ekler.

Hammadde bütçelenmesinin sonucunda üretici, herhangi bir eksiklik olmaması için belirli dönemler için ihtiyaç duyduğu doğrudan hammadde miktarını hesaplar. Üretici, satın alınan ve kullanılan doğrudan hammadde miktarını değiştirerek stok miktarını azaltabilir, sipariş maliyetlerini düşürebilir ve malzeme eskimesi riskini azaltabilir.

2.4.4. Mersin ili hammadde ithalat verileri

Tablo 2.16. Mersin ili hammadde ithalatı verileri

			Yıllar				
Fasıl		Taşıma Türü	2.015	2.016	2.017	2.018	2.019
21	Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler						
		Demiryolu	30.429			225.059	
		Denizyolu	20.681.194	27.585.825	57.964.346	43.450.588	29.553.216
		Havayolu	79.290	371.831	436.954	381.796	271.920
		Karayolu	3.697.004	5.724.434	8.137.382	4.985.121	3.652.156
22	Sanayi için işlem görmüş hammaddeler						
		Demiryolu	110.944		51.940	317.790	12.588
		Denizyolu	202.310.041	225.104.517	276.573.341	219.354.852	134.697.394
		Havayolu	1.672.530	2.352.933	3.533.262	2.737.660	1.798.716
		Karayolu	15.440.819	20.115.744	26.180.710	34.343.912	21.314.427
111	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler	Demiryolu			429.556	1.120.508	1.875.521
		Denizyolu	210.802.143	212.672.328	238.484.637	251.559.977	242.383.200
		Havayolu	593	772	446	4.911	821
		Karayolu	2.519.859	4.804.423	7.640.596	2.480.199	3.857.229
121	Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler	Demiryolu					
		Denizyolu	158.036.549	119.133.586	96.252.053	43.934.199	25.943.822
		Havayolu		2.772	221		1.085
		Karayolu	6.737.142	292.511	1.084.534	1.282.771	724.437

Kaynak: TÜİK 15.08.2019

Mersin ili iline ait ithalat hammadde verileri tablodan yıllar bazında incelendiğinde; Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler, Sanayi için işlem görmüş hammaddeler, Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler, Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş

hammadeler olarak beş yıllık zaman diliminde, bazı yıllarda artış meydana geldiğini bazı yıllarda azalış meydana geldiğini görülmektedir.

2.4.5. Mersin ili hammadde ihracatı

Tablo 2.17. Mersin ili hammadde ihracatı

		2015	2016	2017	2018	2019
Fasıl Düzeyinde	Yol Adı	Dolar	Dolar	Dolar	Dolar	Dolar
Sanayi için işlem görmemiş hammadeler						
	Demiryolu	50.906		26.799		
	Denizyolu	35.506.566	40.820.029	35.924.376	40.803.245	30.964.102
	Havayolu	9.069	5.954	14.838	73.691	109.914
	Karayolu	5.333.817	9.063.911	5.890.005	9.933.061	8.364.487
Sanayi için işlem görmüş hammadeler						
	Demiryolu		273.441			3.578.109
	Denizyolu	106.474.332	105.307.127	127.626.145	175.067.870	110.901.646
	Diğer				16.155	
	Havayolu	1.245.670	1.065.907	1.344.923	2.236.560	1.593.560
	Karayolu	119.188.227	105.778.978	95.285.142	125.282.836	90.023.939
İşlem görmemiş yakıt ve yağlar						
	Demiryolu					12.686
	Denizyolu	472.384	257.418	417.852	421.668	4.472
	Karayolu	21.930	38.114	81.710	119.522	78.029
Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammadeler						
	Demiryolu					
	Denizyolu	5.090.637	2.942.603	3.198.031	5.885.481	7.085.859
	Diğer					
	Havayolu	6.034	3.076	464		20.600
	Karayolu	676.764	3.100.716	4.520.556	2.752.600	2.226.034
Esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammadeler						
	Demiryolu	46.200				
	Denizyolu	55.164.457	38.365.975	37.328.400	35.971.335	20.892.404
	Diğer					
	Havayolu	5.000	14.866	28.277	50.310	26.479
	Karayolu	22.023.040	36.647.148	31.858.624	36.705.330	33.381.695

Kaynak: TÜİK 15.08.2019

Mersin ili hammadde ihracatı fasıl düzeyinde beş yıllık zaman diliminde incelendiğinde Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler, sanayi için işlem görmüş hammaddeler, İşlem görmemiş yakıt ve yağlar, Esası yiyecek ve içecek olan işlenmemiş hammaddeler, esası yiyecek ve içecek olan işlenmiş hammaddeler ele alındığında yıllar bazındaki değişimleri gözlenebilmektedir.

2.4.6. Mersin ili demir çelik hammadde ithalatı

Tablo 2.18. Mersin ili demir-çelik ithalatı

		Fasıl 72	
	Vergi Oranı	Demir ve Çelik	Değişim Oranı
Yıllar	Yüzde	İthalat Dolar	Yüzde
2010	26,23	4.196.167	0
2011	26,23	12.126.428	189
2012	26,23	8.444.637	-30
2013	26,23	12.970.375	27
2014	26,23	17.835.512	37
2015	26,23	30.858.154	73
2016	26,23	15.777.150	-49
2017	26,23	19.038.703	21
2018	26,23	13.972.053	-27
2019	11,93	18.507.922	32

Kaynak: TÜİK 20.02.2020

Mersin iline ait 10 yıllık demir-çelik ithalat verileri uygulanan gümrük vergisi oranı tabloda yer almaktadır. 2010 yılından 2018 yılına kadar uygulan vergi oranı sabit iken, yıllık ithalat değerlerindeki değişimleri ele alındığında yıllar itibariyle dalgalanma olduğu söylenebilir. 2011 yılında önceki yıla göre yüzde (%189) artış meydana gelmiştir. Dış ticaret hacminin genişlemesiyle olumlu gelişme yaşandığı ifade edilebilir. 2012 yılında önceki yıla göre yüzde (%-30) azalma olmuştur. Küresel ekonominin derinleşen Euro Bölgesel krizinin etkisiyle ve iç talebin daralması Türkiye'ye olumsuz etkisi olduğu ifade edilebilir. 2013 yılında önceki yıla göre yüzde (%27) artış meydana geldiği görülmektedir. Her ne kadar önceki yılın ekonomik ve mali kriz etkisi olsa da yaşana bazı gelişmelerin etkisiyle pozitif etki yarattığı söylenebilir. Güney Kore ve Morityus ile imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmalar. Bunun yanında Japonya ve ABD ile birer serbest ticaret anlaşması müzakere etmeye başlamasının olumlu etkisi olduğu ifade edilebilir. 2014 yılı önceki yıla göre yüzde (%37)

artış geldiği görülmektedir. 2014 yılı 2013 yılına göre ekonomik olumsuzlukların daha az olmasının etkisiyle dış ticaretin olumlu yönde gelişmesine etki ettiği ifade edilebilir. 2015 yılında önceki yıla göre yüzde (%73) artış meydana gelmiştir. Yapılan genel seçimlerin ardından, belirsizliğin ortadan kalkmasıyla ekonomiye olumlu etkisi olduğu söylenebilir. 2016 yılı önceki yıla göre yüzde (%-49) gerileme olduğu görülmektedir. Bu durum özellikle ülkede yaşanan siyasi olumsuzluğun etkisinin olduğu ifade edilebilir. 2017 yılında önceli yıla göre yüzde %21 artış meydana gelmiş. 2018 yılında önceki yıla göre yüzde (%-27) düşüş meydana gelmiştir. Bu durum özellikle dolar kurunun tavan yapması ABD ile yaşanan siyasi anlaşmazlığın olumsuz etkisi olduğu ifade edilebilir. 2019 yılında gelindiğinde uygulanan vergi oranı %26,23'ten %11,93'e düşürülmüştür. Değişen vergi oranı ithalat üzerinde büyük oranda etkili olduğunu tablodaki ithalat rakamlarında meydana gelen değişimden görebiliriz. 2019 yılı önceki yıla göre yüzde %32'lik bir artış meydana geldiği görülmektedir. Bu durum gösteriyor ki Mersin ili demir-çelik ithalatında istikrarlı bir artış olmamasına rağmen yıllar itibariyle sürekli bir artış olduğu söylenebilir. Özellikle 2019 yılında değişen vergi oranı önceki yıllarla kıyaslandığında yüksek bir fark olduğu görülmektedir.

Tabloda 10 yıllık demir-çelik ithalatı ele alındığında açıkça görülmektedir ki yıllar itibariyle demir-çelik talebi gittikçe artmıştır. Özellikle 2019 yılında değişen gümrük tarife cetveli oranı, ithalatın üzerindeki etkisi görülmektedir. Bu durumda dile getirebiliriz ki uygulanan düşük ithalat vergisi demir-çeliğe oranın talebinde artış meydana getirdiği söylenebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Temel olarak gümrük vergilerinin konulmasında iki ana nedenden söz edilebilir. Birinci neden, başta yerli sanayi dış rekabetten korumak olmak üzere, yerli üreticiyi korumaya yönelik ithalat vergileri. İkinci temel neden, ülkeye gelir sağlama amaçlı mali gümrük vergileridir. Konulan bu gümrük vergileri farklı etkiler yaratmaktadır. Yerli üreticinin dış ticaretten olumsuz etkilenmemesi için yüksek oranda ithalat vergisi konulmaktadır. Yüksek ithalat gümrük vergisi uygularken aynı zamanda ülke için gelir kaynağı da olmaktadır. Gümrük vergilerinin en etkili sonuç görme yollarından biride, geniş bir tüketime sahip olan mallara uygulanmasıdır. Gümrük vergileri ithalatı kısıtıldığı ölçüde yerli üretici güçlenecek ve bu durum iktisadi kalkınmaya pozitif etki sağlayacaktır. Bununla beraber ihracata uygulanacak yüksek gümrük vergisi, tüketicinin talebini yerli mallara kaydırıcı etkisi yaparak dövizin içerde tasarruf yapılmasını sağlayacak ve bu durum milli gelirin üzerinde olumlu yönde etki edecektir. Gümrük vergileri sektörler göre farklılık göstermektedir. Sektörlerdeki farklılık özellikle bazı fasılları etkilemektedir. Tarım sektöründe etkisini en çok hububat faslında göstermektedir. Sanayi sektörü için etkisini plastikler ve mamulleri faslında göstermektedir. Kauçuk ve kauçuktan eşyada gümrük vergisinin dürülmesi durumunda fazla bir etki yaratmamaktadır. Bunun yanında hammadde ithalatında gümrük vergisinin büyük etkisi olduğunu dile getirebiliriz. Uygulanacak düşük gümrük vergisi demir- çelik hammadde ithalatını artıracaktır. Yüksek gümrük vergisi uygulandığında ise demir-çelik hammadde ithalatını düşürecek şekilde dile getirebilir.

Ekonomisi dışa açık bir ülkede, ödemeler dengesi ve katma değer açısından ithalata bağımlı bir üretim modeline dayanıyorsa ve bunun yanında üretim için kullanılan ithal girdiler çok az tedarikçi ülkeye dayanıyorsa hem üretim için minimum maliyet oluşturmada hem de tedarik süreci açısından problemler meydana gelebilmektedir. Bunun aksine, ülkenin ithalatı ürün çeşitlenmesine dayanıyorsa ve tedarikçi ülkeler birden fazla ise, tedarikçi ülkelere her hangi birinde üretim düşüşü veya ithal girdi maliyetleri artırsa dahi sektör için gerekli üretim maliyetleri minimum düzeyde sağlanacak ve tedarik zamanda yapılacaktır.

İhracata dayalı büyüme modelinde, Ülkenin ihracatı sektörel çeşitliliğe dayanıyorsa ve birden fazla ülkeyle yapılıyorsa olası fiyat düşüşleri ve talep azalışları durumunda olumsuz etkiler minimum düzeye indirilebilir. Sektörel çeşitlilik ve birden fazla ülkeyle ihracat yapılması ülkenin gelirlerini artırması için büyük avantaj yaratır.

Genel olarak Mersin ili sektörler bazında yıllar itibariyle dışa bağımlı hale geldiği söylenebilir. Başta tarım sektöründe tarım alanlarının daralması ve birim alandan verimin yeterli düzeyde olmaması yıldan yıla fark artmaktadır. Ve bunun yanında gümrük vergisinin etkisi keza sanayi sektöründe de talebi karşılayacak durumda olduğu söylenemez. Sanayiye ait İthalat verilerinden görülüyor ki güçlü bir sanayiye sahip olmadığı söylenebilir. Sanayi sektörü bazında ithalatın genel olarak artması talebin dış üretimden karşılandığı söylenebilir. Bu durumda yerli üreticinin yeterli üretim güce sahip olmadığı ve buna bağlı olarak yerli üretici korunup desteklenmese sanayinin daralacağı yorumlanabilir. Hammaddenin ithalatı yıldan yıla dalgalanma gösteriliği için üretim için hammaddenin gerekli düzeyde temin edilmediği ve bunun sonucunda üretimin sektöre uğradığı görülmektedir. Hizmetler sektöründe avantajlı bir konuma sahip olduğu ve hizmetler sektöründe özellikle taşımacılığın geliştiği ve büyük avantaj yarattığı görülmektedir.

Yukarıda Belirtilen nedenlerden dolayı; Mersin ili ithalat girdilerini tek ülkeden temin edilmemeli, birden fazla tedarikçi ülkeyle ticarete bulunmalı. İhracat açısından da hem sektörel çeşitliliğe önem vermeli hem de ihracatını olabildiğince çok ülkeyle yapmalıdır. Bunun yanında yerli üreticiyi koruma adına uygulanan gümrük vergilerinin oranları artırılmalı ve buna bağlı olarak yerli üretici desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

- Arslan, C. M. (1996). Factoring Uygulaması ve Hukuki Boyutu, Vergi Dünyası, Sayı 173.
- Aydemir, O. (1993). Mal Teslimlerine İlişkin KVD' de Vergiyi Doğuran Olay, Maliye Postası, Yıl Sayı 307.
- Bilici, N. (2011). Vergi Hukuku, 26. Baskı, Seçkin Kitapevi, Ankara.
- Çolak, Ö. F. Öztürkler, H. Tokatlıoğlu, İ. (2008). Gümrük Birliğinin Türkiye'nin Dış Ticareti Üzerine Etkisi, Gazi Kitapevi, Ankara.
- Demiroğlu, K. (2017). Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği. Gazi kitapevi, Ankara.
- Değer, N. (2011). Açıklamalı Ve Uygulamalı Katma Değer Vergisi Kanunu, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara.
- Edizdoğan, N. , Çetinkaya, Ö. , Gümüş, E. (2012). Kamu Maliyesi, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Güzel, A. (2009). Katma Değer Vergisi Kanunu Esasları, İade İşlemleri Ve İstisnalar, Gazi Kitapevi, Ankara.
- Karahan, K. (2000). Hizmet Pazarlaması. İstanbul: Beta Yayınları Dağıtım A.Ş.
- Kotler, P. A. (2001). The Principles of Marketing. New Jersey: Prentice Hall.
- Kurtulmuş, N. (1996). Küreselleşme ve İnsan Kaynakları Boyutuyla Sanayi Ötesi Dönüşüm. İstanbul: İz Yayıncılık, Yayın No:137.
- Köksal, T. (2012). Uluslararası Ticaret Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Karakoç, Y. (2011). Genel Vergi Hukuku, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- Kıldış, Y. (2006). Türk Vergi Hukukunda Vergiyi Doğuran Olay, Yaklaşım Dergisi, Sayı 33.
- Kızılot, Ş. (1998). Katma Değer Vergisi Kanunu Ve Uygulaması, Cilt 1, Yaklaşım Yayınları, Ankara.
- Nadaroğlu, H. (1983). Kamu Maliyesi Teorisi, 5.Baskı Okan Yayıncılık, İstanbul.
- Öncel, M., Kumrulu, A. , Çağan, N. (2012). Vergi Hukuku, 19. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Onursal, E. (2016). Mevzuat ve Teknik Yönleri ile İhracat ve İthalat işlemleri. Seçkin yayınları. Ankara.

- Sabutay, T. (2004) Sorularla İthalat, İTO yayınları, Ankara.
- Saraç, M.(2010) Türkiye'nin KKDF Gerçeği, Sakarya Üniversitesi, İİBF.
- Selen, U. (2017) Gümrük İşlemleri ve Vergilendirilmesi. Ekin Kitabevi, Bursa.
- Saygılı oğlu, N. Akçın, R. (2018) Dış ticaret ve Gümrük Teori, Mevzuat, Uygulama. Cem Web Ofset. Ankara.
- Seyidoğlu, H.(2003) Uluslar arası İktisat, Gizem Can Yayınları, İstanbul.
- Şişman, G. (2014) Danıştay Kararları ve Özelgeler Işığında Katma Değer Vergisinde Vergiyi Doğuran Olay, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Tekin, A. Tekin, Ü. E. (2018) 4458 Sayılı Gümrük Kanununa Göre Gümrük İşlemleri. Seçkin Yayınları. Ankara.
- Uyguç, N. (1998). Hizmet Sektöründe Kalite Yönetimi; Stratejik Bir Yaklaşım, İzmir; Dokuz Eylül Yayınları.
- Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi 8(1) 29-41(1).
- Mühendis ve Makine, cilt 59, sayı 692, s. 17-34, Temmuz-Eylül 2018(2,3).

İTERNET KAYNAKLARI

- [1]. İnternet: <http://www.mta.gov.tr/v3.0/bilgi-merkezi/2017-yılı-dis-ticaret>
Web: <http://www.mta.gov.tr> adresinden 15 Ağustos 2019'da alınmıştır.
- [2]. İnternet: <https://www.utikad.org.tr/UTIKAD-Faaliyet-Raporlari>
Web: <https://www.utikad.org.tr> adresinden 15 Ağustos 2019'da alınmıştır.
- [3]. İnternet: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istgosterge>
Web: <http://www.tuik.gov.tr> adresinden 28 Temmuz 2019'da alınmıştır.
- [4]. İnternet: <https://www.tarimorman.gov.tr/GKGM>
Web: <https://www.tarimorman.gov.tr> adresinden 25 Ağustos 2019'da alınmıştır.
- [5]. İnternet: <https://www.mtso.org.tr/tr>
Web: <https://www.mtso.org.tr/tr> adresinden 10 Eylül 2019'da alınmıştır.

EKLER

EK-1 İhracı Yasak Mallar

EK-2 İhracı Ön İzne Bağlı Mallar

EK-3 İhracı Kayda Bağlı Mallar

EK-4: Türk Gümrük Tarife Cetveli

EK-5 İthalat Belirli Kurum ve Kuruluşların Denetimine Tabi Ürünler

EK-1

İHRACI YASAK MALLAR

1. Kolebr ve Tabiat varlıklar (eski eserler)
2. Hint keneviri
3. Tütün tohumu ve fidesi
4. ihracı on izne bağlı mallar listesinde yer alan türler hariç bütün av ve yaban hayvanları (canlı cansız olarak ve taşınabilir en küçük parçaları ile bunlardan mamul konfeksiyon)
5. Ceviz, dut, kiraz, armut, erik, porsuk, dişbudak, karaağaç ve ıhlamur adlı ağaç türlerinin kütük, tomruk, kereste, kalas ve taslak olarak ihracı
6. Türkiye'de endemik olan, nesilleri tehlike altında bulunan ve doğadan toplanmak suretiyle ihracı yasak olan doğal çiçek soğanları
9. Yalan koz
10. Datça Hurması
11. Zeytin, incir, fındık, Antep fıstığı, asma (sultani çekirdeksiz) fidanları
12. Salep (toz, tablet ve her türlü formda)

Liste kapsamının değişebileceği göz önünde tutularak ihracat işlemine başlamadan önce İhracat Genel Müdürlüğü ve/veya ilgili İhracatçı Birliği'nin ilgisine başvurulması zorunludur

EK-2

İHRACI ÖN İZNE BAĞLI MALLAR

1. Mercei Kontrole tabi tutulacak harp araç ve gereçleri ile silah, mühimmat ve bunlara ait yedek parçaları, askeri patlayıcı maddeler, bunlara ait teknolojiler
2. Afyon ve haşhaş kellesi
3. Uyuşturucu maddeler, Tehlikeli atıkların sınırlar ötesi taşımının ve bertarafının kontrolüne ilişkin "Basel Sözleşmesi" kapsamındaki mallar
4. Yaban domuzu, kurt, çakal, tilki, sansar, porsuk ile yılanlar, kaplumbağa ve kertenkelelerin canlı ve cansız halde ve bunların tanınabilir parçaları ile bunlardan mamul konfeksiyon
5. Gübreler (kimyevi gübreler hariç)
6. Tohumluklar (orman ağacı tohumları ile diğer yetiştirme materyalleri hariç)
7. Ankara (tiflik) keçisi,
8. Su ürünlerinden su ürünleri avcılığını düzenleyen esaslar çerçevesinde avlanması tamamen yasak olan cins ve nitelikteki su ürünleri
9. Yarış atları
10. Yem Kanunu kapsamına giren yemler
11. Veteriner ilaçları
12. İhracı kotayla veya başka herhangi bir kayıtlı sınırlandırılan doğal çiçek soğanları
13. Damızlık büyük ve küçükbaş hayvan
14. Doğa mantarları (sadece AB üyesi, ülkelere yönelik ihracat
15. Mavi yüzgeçli orkinos (canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş veya işlenmiş)
16. Nükleer ve nükleer çift kullanımlı eşyaların ihracında izne esas olacak belgelerin verilmesine ilişkin Yönetmelik kapsamındaki mallar
17. Füze teknolojisi Kontrol Rejimi ekipman, yazılım ve Teknoloji Eki dahilindeki malzemeler
18. Şeker
19. Orman ağacı tohumları ve diğer yetiştirme materyalleri
20. 87/12028 Karar sayılı Tekel Dışı Bırakılan Patlayıcı Maddeler ile Av malzemesi ve benzerlerinin üretimi, ithali, taşınması, saklanması, depolanması, satışı, kullanılması, yok edilmesi, denetlenmesi esaslarına ilişkin Tüzük kapsamına giren patlayıcı maddeler (harp silah ve mühimmatı hariç)
21. Zeytin fidanı
22. Wassenaar Düzenlemesi Mühimmat Listesi kapsamındaki malzeme
23. Yaprak tütün ve tütün döküntüleri
24. Nesli tehlikede olan yabani hayvan ve bitki türleri (+)
25. Üretim faaliyeti sonucu elde edilen çiçek soğanları (+)

NOT:

(+) Nesli tehlikede olan yabancı Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine ilişkin Konvansiyon (CITES), Ülkemiz tarafından 27.09.1994 tarih ve 4041 sayılı Kanun ile onaylanmıştır. Bu Konvansiyon (CITES)'un uygulanmasına dair Yönetmelik ise 27.12.2001 tarih ve 24623 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu yönetmelik eki liste (I-A, II-A ve III-A) kapsamında yer alan türler için Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'ndan, mezkur liste (I-B, II-B ve IIIB) kapsamındaki türler için "Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan "CITES Belgesi" alınır ve bu Belge gümrük beyannamesine eklenir. Nesli Tehlike altında Olan Yabancı Hayvan ve Bitki Türlerinin İhracatına Dair Tebliğ (İhracat: 2007-4) (15.04.2007 tarih ve 26494 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır)

EK 3

İHRACI KAYDA BAĞLI MALLAR

1. Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu (DFIF) primi kesintisine tabi maddelerin ihracı
2. Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu (DFIF)'dan ödeme yapılan maddelerin ihracı,
3. Ülkemizde, kredi karşılığı kurulan tesislerin bedelinin malla geri ödenmesine ilişkin "özel hesaplar" çerçevesinde ihracat,
4. Ülkemiz ile Rusya Federasyonu arasındaki "doğal gaz anlaşması" çerçevesinde ihracat,
5. Ülkemiz ihraç ürünlerine miktar kısıtlaması uygulayan ülkelere yapılan kısıtlama kapsamındaki maddelerin ihracı,
6. Birleşmiş Milletler Kararları uyarınca ekonomik yaptırım uygulanan ülkelere ihracat,
7. 10.06.2005 tarih ve 25841 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Organik Tarımın esasları ve Uygulanmasına ilişkin Yönetmelik" kapsamında "sertifika"yı haiz mallar.
8. İşlem görmemiş zeytinyağı ve işlem görmüş dökme veya varilli zeytinyağı
9. Meyan kökü,
10. Ham lüle taşı ve taslak pipo,
11. Ozon Tabakasının Korunmasına Dair Viyana Sözleşmesi ile bu Sözleşmeye ait Protokoller ve değişiklikler kapsamında malların sadece söz konusu düzenlemelere taraf ülkelere yönelik ihracatı,
12. Torba, çuval ve kutulu halde işlem görmemiş zeytin,
13. Orijinal bağırsak,
14. Canlı koyun, kıl keçisi, büyükbaş hayvan,
15. Dökme halde "kapyra" cinsi kırmızıbiber (konik biber),
16. Ham zeytin (fermantasyonu tamamlanmamış),
17. Bakır ve çinko hurda ve döküntüleri,
18. Mermer, oniks ve traverten,
19. Çimento,
20. Kornişonlar,
21. Cam Fıstığı (iç cam fıstığı hariç),
22. Buğday ve mahlût, kara buğday ve çavdar melezi,
23. Mercimek,
24. Arpa, mısır,
25. Geri kazanılmış kâğıt veya karton döküntü, kırıntı hurdaları, alüminyum döküntü ve hurdaları,
26. Kromlu deriler.

Not: Liste kapsamının değişebileceği göz önünde tutularak ihracat işlemine başlamadan önce ihracat Genel Müdürlüğü ve/veya ilgili İhracatçı Birliği'nin bilgisine başvurulması zorunludur.

EK 4

TÜRK GÜMRÜK TARİFE CETVELİ

CANLI HAYVANLAR; HAYVANSAL ÜRÜNLER

Fasıl 1 Canlı hayvanlar

Fasıl 2 Eler ve yenilen sakatat

Fasıl 3 Balıklar, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar ve suda yaşayan diğer omurgasız hayvanlar

Fasıl 4 Süt ürünleri, kuş ve kümes hayvanların yumurtaları; tabi bal; Tarifenin başka yerinde belirtilmeyen veya yer almayan yenilebilir hayvansal menşeli ürünler

Fasıl 5 Tarifenin başka yerinde belirtilmeyen veya yer almayan hayvansal menşeli ürünler.

BİTKİSEL ÜRÜNLER

Fasıl 6 Canlı ağaçlar ve diğer bitkiler, yumrular, kökler ve benzerleri; kesme pişekler ve süs yaprakları

Fasıl 7 Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular

Fasıl 8 Yenilen meyveler ve yenilen sert kabuklu meyveler, turuncgillerin ve kavun ve karpuzların kabukları

Fasıl 9 Kahve, çay, Paraguay çayı ve baharat

Fasıl 10 Hububat

Fasıl 11 Değirmencilik ürünleri; malt, nişasta; inilin; buğday glütini

Fasıl 12 Yağ tohum ve meyveler; muhtelif tane, tohum ve meyveler, sanayide veya tıpta kullanılan bitkiler, saman ve kaba yemi

Fasıl 13 Lak sakız, reçine ve diğer bitkisel özsu ve hülasalar

Fasıl 14 Önlemeye elverişli bitkisel maddeler, tarifenin başka yerinde belirtilmeyen veya yer almayan Bitkisel ürünler

HAYVANSAL VE BİTKİSEL KATI VE SIVI YAĞLAR VE BUNLARIN PARÇALANMA ÜRÜNLERİ

HAZIR YEMEKLİK KATI YAĞLAR; HAYVANSAL VEYA BİTKİSEL MUMLAR

Fasıl 15 Hayvansal veya bitkisel kat ve sıvı yağlar ve bunların parçalanma ürünleri; hazır yemeklik katı yağ, hayvansal veya bitkisel mumlar.

GIDA SANAYİ MÜSTAHZARLARI; MEŞRUBAT, ALKOLLO İÇKİLER VE SİRKE; TÜTÜN VEYA TÜTÜN YERINE GECEN İŞLENMİŞ MADDELER

Fasıl 16 Et, balık, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar veya diğer su omurgasızlarının müstahzar

117 Seker ve seker mamuller

Fasıl 18 Kakao ve kakao müstahzarlar

Fasıl 19 Hububat, un, nişasta veya sit müstahzarlar, pastacılık ürünler

Fasıl 20 Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar

Fasıl 21 Yenilen çeşitli gıda müstahzarlar

Fasıl 22 Meşrubat, alkollü içkiler ve sirke

Fasıl 23 Gıda sanayisinin kalıntı ve döküntüleri; hayvanlar için hazırlanmış kaba yemler

Fasıl 24 Tütün ve tütün yerine geçen işlenmiş maddeler

MİNERAL MADDELER

Fasıl 25 Tuz; kükürt, topraklar ve taşlar, alçılar, kireçler ve çimento

Fasıl 26 Metal cevherleri, cüruf ve kül

Fasıl 27 Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtmamasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar

KİMYA SANAYİ VE BUNA BAĞLI SANAYİ ÜRÜNLERİ

Fasıl 28 Anorganik kimyasallar, kıymetli metallerin, radyoaktif elementlerin, nadir toprak metallerinin ve izotoplarının organik veya anorganik bileşikler

Fasıl 29 Organik kimyasallar

Fasıl 30 Eczacılık ürünler

Fasıl 31 Gübreler

Fasıl 32 Debagatta veya boyacılıkta kullanılan hülasalar, tanenler ve türevleri; boyalar, pigmentler ve diğer boyayıcı maddeler, müstahzar boyalar ve emikler, macunlar, mürekkepler

Fasıl 33 Uçucu yağlar ve rezinoitler, parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları

Fasıl 34 Sabunlar, yüzey-aktif organik maddeler, yıkama müstahzarları, yağlama müstahzarlar, suni mumlar, müstahzar mumlar, temizleme veya bakım müstahzarları, ışık temini için kullanılan her türlü mumlar ve benzerleri, model yapmaya mahsus her türlü patlar, "dişçi mumları" ve alçı esaslı dişçilik müstahzarlar

Fasıl 35 Albüminoid maddeler, değişikliğe uğramış nişasta esaslı ürünler; tutkallar, enzimler

Fasıl 36 Barut ve patlayıcı maddeler, pirotekni mamulleri; kibritler, piroforik alaşımlar; ateş alıcı maddeler

Fasıl 37 Fotoğrafçılıkta veya sinemacılıkta kullanılan eşya

Fasıl 38 Muhtelif kimyasal ürünler

BOLÜM VII

PLASTİKLER VE MAMULLERİ; KAUCUK VE MAMULLERİ

Fasıl 39 Plastikler ve mamuller

Fasıl 40 Kauçuk ve kauçuktan eşya

HAM POSTLAR VE DERİLER, KÖSELELER, POSTLAR KÜRKLER VE BU MADDELERDEN MAMULESYA; SARACİYE ESYASI VE EYER VE KOŞUM TAKIMLARI;

SEYAHAT EŞYASI, ELÇANTALARI VE BENZERİ MAHFAZALAR; HAYVAN BAĞIRSAGINDAN MAMUL EŞYA (İPEK BÖCEĞİ BAĞIRSAĞI HARIÇ)

Fasıl 41 Ham postlar, denler (kürkler hariç) ve köseleler

Fasıl 42 Deri eşya; sâriciye eşyası ve eyer ve koşum takımları; seyahat eşyası, el çantalar ve benzeri mahfazalar, hayvan bağirsagından mamul eşya (ipek böceği bağirsagi hariç)

Fasıl 43 Postlar, kürkler ve taklit kürkleri, bunların mamulleri

AGAÇ VE AHŞAP EŞYA; ODUN KÖMÜRÜ; MANTAR VE MANTARDAN MAMUL EŞYA; HASIRDAN, SAZDAN VEYA ÖRÜLMEME ELVERİSLİ DİĞER MADDELERDEN MAMULLER; SEPETÇİ VEHASIRCI ESYASI

Fasıl 44 Ağaç ve ahşap eşya; odun kömürü

Fasıl 45 Mantar ve mantardan eşya

Fasıl 46 Hasırdan, sazdan veya örülmeye elverişli diğer maddelerden mamuller; sepetçi ve hasırcı Eşyası

ODUN VEYA DİĞER LİFLÜ SELÜLOZİK MADDELERİN HAMURLARI; GERİ KAZANILMIŞ KÂĞIT VEYA KARTON (DÖKÜNTÜ, KIRPINTI VE HURDALAR); KÂĞIT, KARTON VE MAMULLERİ

Fasıl 47 Odun veya diğer selülozik maddelerin hamurları; geri kazanılmış kâğıt veya karton (döküntü, Kırpıntı ve hurdalar)

Fasıl 48 Kâğıt ve karton; kâğıt hamurundan, kâğıttan veya kartondan eşya

Fasıl 49 Basılı kitaplar, gazeteler, resimler ve baskı sanayinin diğer mamulleri; el ve makine yazısı metinler ve planlar

DOKUMAYA ELVERİŞLİ MADDELER VE BUNLARDAN MAMUL EŞYA

Fasıl 50 İpek

Fasıl 51 Yapağı ve yün, ince veya kaba hayvan kılı; at kılından iplik ve dokunmuş mensucat

Fasıl 52 Pamuk

Fasıl 53 Dokumaya elverişli diğer bitkisel lifler, kağıt ipliği ve kağıt ipliğinden dokunmuş mensucat

Fasıl 54 Sentetik ve suni filamentler, şeritler ve benzeri sentetik ve suni dokumaya elverişli maddeler

Fasıl 55 Sentetik ve suni devamsız lifler

Fasıl 56 Votka, keçe ve dokunmamış mensucat; özel iplikler, sicim, karbon, ip, halat ve bunlardan mamul eşya

Fasıl 57 Halılar ve diğer dokumaya elverişli maddelerden yer kaplamalar

Fasıl 58 Özel dokunmuş mensucat, tüfte edilmiş dokumaya elverişli mensucat dantela, duvar halıları; Şen tığı ve kaytancı eşyası; işlemler

Fasıl 59 Emdirilmiş, Sıvanmış, kaplanmış veya lamine edilmiş dokumaya elverişli maddelerden mensucat, dokumaya elverişli maddelerden teknik eşya

Fasıl 60 Örme mensucat

Fasıl 61 Örme giyim eşyası ve aksesuar

Fasıl 62 Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuar

Fasıl 63 Dokumaya elverişli maddelerden diğer hazır eşya; takımlar, kullanılmış giyim eşyası ve dokumaya elverişli maddelerden kullanılmış eşya; paçavralar

AYAKKABILAR, BAŞLIKLAR, ŞEMSIYELER, GÜNEŞ ŞEMSIYELERİ, BASTONLAR, İSKEMLEBASTONLAR, KEMERLER, KIRBAÇLAR VE BUNLARIN AKSAMİ; HAZIRLANMIŞ TÜYLER VE BUNLARDAN MAMUL EŞYA; YAPMA ÇİÇEKLER; İNSAN SAÇINDAN MAMUL EŞYA

Fasıl 64 Ayakkabılar, getrler, tozluklar ve benzeri eşya; bunların aksamı

Fasıl 65 Başlıklar ve aksam

Fasıl 66 Şemsiyeler, güneş şemsiyeleri, bastonlar, iskemle bastonlar, kamçılar, kırbaçlar ve bunların aksamı

Fasıl 67 Hazırlanmış ince ve kalın kuş tüyleri ve bunlardan eşya; yapma çiçekler, insan saçından eşya

TAŞ, ALÇI, ÇİMENTO, AMYANT, MİKA VEYA BENZERİ MADDELERDEN EŞYA; SERAMİK MAMULLERİ; CAM VE CAM EŞYA

Fasıl 68 Taş, alçı, çimento, amyant, mika veya benzeri maddelerden eşya

Fasıl 69 Seramik mamulleri

Fasıl 70 Cam ve cam eşya

TABİ VEYA KÜLTÜR İNCİLERİ, KIYMETLİ VEYA YARI KIYMETLİ TAŞLAR, KIYMETLİ METALLER, KIYMETLİ METALLERLE KAPLAMA METALLER VE BUNLARDAN MAMUL EŞYA; TAKLİT MUCEVHERCİ EŞYASI; METAL PARALAR

Fasıl 71 Tabi veya kültür incileri, kıymeti veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, kıymetli metallerle kaplama metaller ve bunlardan mamul eşya; taklit mücevherci eşyası; metal paralar

ADİ METALLER VE ADİ METALLERDEN EŞYA

Fasıl 72 Demir ve çelik

Fasıl 73 Demir veya çelikten eşya

Fasıl 74 Bakir ve bakırdan eşya

Fasıl 75 Nikel ve nikelden eşya

Fasıl 76 Alüminyum ve alüminyumdan eşya

Fasıl 77 (AS Nomanklatüründe ileride kullanılmak üzere saklı tutulmuştur.)

Fasıl 78 Kurşun ve kurşundan eşya

Fasıl 79 Çinko ve çinkodan eşya

Fasıl 80 Kalay ve kalaydan eşya

Fasıl 81 Diğer adi metaller; Sermetler; bunlardan eşya

Fasıl 82 Adi metallere aletler, bıçakçı eşyası ve sofra takımları; adi metallere bunların aksam ve parçalar

Fasıl 83 Adi metallere çeşitli eşya

EK 5

HALI BELİRLİ KURUM VE KURULUŞLARIN DENETİMİNE TABİ ÜRÜNLER

Telsiz ve telekomünikasyon ekipmanları(Ekonomi Bakanlığı)

"CE" işareti taşıması gereken bazı ürünler (Ekonomi Bakanlığı)

Oyuncaklar, Kişisel koruyucu donanımlar (Ekonomi Bakanlığı)

Yapı Malzemeleri (Ekonomi Bakanlığı)

Pil ve akümülatörler (Ekonomi Bakanlığı)

Bazı tıbbi cihazlar (Ekonomi Bakanlığı)

Bazı tüketici ürünleri (ayakkabılar vb.) (Ekonomi Bakanlığı)

Bazı tarım ürünleri (Türk Standartlarına tabi ürünler) (Ekonomi Bakanlığı)

Kullanılmış ve yenileştirilmiş eşya (Ekonomi Bakanlığı)

Petrol yağları ve bitümenli maddelerden elde edilen yağlar (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı)

Taksimetre, elektronik, elektromekanik takigraflar (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı)

Karayolu taşıma araçları (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı)

Orijinal gravürler, heykel, yontu sanatının orijinal eserleri, pul ve antika eşya (Kültür ve Turizm Bakanlığı)

Uçak, planör vb. hava araçları (Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı)

Benzol, tulu ol, vb. maddeler (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı)

Muhtelif haritalar (Milli Savunma Bakanlığı)

Japonya'dan ithal edilecek gıda ve tarım ürünleri (Türkiye Atom Enerjisi Kurumu)

Yüksek yoğunluklu tatlandırıcılar (Şeker Kurumu)

Metal paralar (Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü)

Kuran'ı Kerimler (Diyanet İşleri Başkanlığı)

Kontrol altında tutulan atıklar (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı)

Kontrol altında tutulan katı yakıt (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı)

Çevrenin korunması yönünden kontrol altında tutulan kimyasallar (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı)

Kontrol altında tutulan metal hurdalar (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı)

İnsan sağlığında kullanılacak tıbbiye farmasotik ürünler, radyo-aktif fosfor, karbon ve kobalt, tıbbi amaçlı başlanma ürünleri (Sağlık Bakanlığı)

Özel izne tabi maddeler ve müstahzarlar (Sağlık Bakanlığı)

Veteriner kontrolüne tabi olan hayvan ve ürünleri (Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı)

Gıda ve yem sanayinde kullanılan bitkisel ürünler ve gıda ile temas eden madde ve malzemeler (Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı)

Tohum, fide, fidan ve çiçek soğanları, vb. çoğaltım materyalleri (Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı)

Veteriner biyolojik ürünler, Veteriner tıbbi ürünler ve bunların imalinde kullanılan ham maddeler (Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı)

Bitki koruma ürünleri ve bunların imalinde kullanılan ham maddeler (Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı)

Zirai karantina kontrolüne tabi bitki ve bitkisel ürünler (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı)

Bazı tüketici ürünleri (çocuklar için) (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı)

Ölçü ve ölçü aletleri (Orman ve Su İşleri Bakanlığı)

Orman yetiştirme materyalleri, Tütün, tütün mamulleri, etil alkol ve metan ol, alkollü içkiler, sigara kağıdı ve sigara filtresi, makaran (Tütün ve alkol Piyasası Düzenleme Kurumu)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı,adı :MALĞAZ, Sabri
Uyruğu :TC
Doğum Tarihi (gün/ay/yıl) :03.05.1987
Doğum Yeri :CİZRE
Medenihali :Bekâr
E-Posta :sabrimaz33@gmail.com

Eğitim Derecesi	Eğitim Birimi	Mezuniyet yılı
Yüksek isans	Toros Üniv. Lisansüstü Eğ. Ens. UTLTezli YL.	2020
Lisans	Mersin Üniversitesi, İ.İ.B.F. İşletme Bölümü	2013
Lise	Cizre Lisesi	2006

İş Deneyimi

Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
2017-2020	Bakarda SMMM Ltd. Şti.	
2013-2014	Turhan SMMM Ltd. Şti	

Yabancı Dil
İngilizce

İlgi Alanları

Doğa, Futbol, Seyahat, Belgesel, Sinema, Kitap okuma, Araştırma Yapmak

T.C.
TOROS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İNTİHAL PROGRAMI RAPORU

ULUSLARARASI TİCARET ve LOJİSTİK ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 26/02/2020

Tez Başlığı: Gümrük Vergilerinin Dış Ticarete Etkisi; Sektörlere Göre Farklılıkların İncelenmesi; Mersin İli Örneği
Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın;

a) Giriş,

b) Ana bölümler ve

c) Sonuç kısımlarından oluşan toplam78..... sayfalık kısmına ilişkin, 26/02/2020 tarihinde enstitü tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % ...23...'dür.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Kaynakça hariç

2- Alıntılar hariç

3- Benzer kelime sayısı 10 adet

yapıldığında en fazla %10,

1- Kaynakça hariç

2- Alıntılar dahil

3- Benzer kelime sayısı 10 adet

yapıldığında en fazla %30'u geçmemelidir.

Tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Yukarıda belirtilen başlıkta danışmanım ile birlikte tamamlamış olduğum tezimin fikir/araştırma sorusu, yöntem, bulgular ve tartışma kısımları özgün olup kısmen veya tamamen diğer çalışmalardan alınan kısımlar olduğu durumlarda kaynak belirtilmesine dikkat edilmiştir. Tezimin, tez yazım kurallarına uygun olarak ve intihal olmaksızın hazırladığımı taahhüt eder; intihal olması durumunda tez çalışmamın başarısız sayılacağını ve mezuniyetimin iptalini kabul ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı : Sabri MALGAZ

İmzası : Tarih: 26/02/2020

Yukarıda kişisel ve tez bilgileri verilen öğrencimin belirtilen başlıkta birlikte tamamlamış olduğumuz tez çalışması Turnitin intihal yazılım programında kontrol edilmiş ve etik bir ihlale rastlanmamıştır. İntihal yazılım programının rapor çıktısı ektedir. Ayrıca tezin fikir/araştırma sorusu, yöntem, bulgular ve tartışma kısımları özgün olup kısmen veya tamamen diğer çalışmalardan alınan kısımlar olduğu durumlarda kaynak belirtilmesine dikkat edilmiştir.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı : Doç.Dr.Tunay KÖKSAL

İmzası : Tarih: 26/02/2020

Ek: İntihal yazılım programının rapor çıktısı (4 sayfa)

Gümrük Vergilerinin Dış Ticarete Etkisi; Sektörlere Göre Farklılıkların İncelenmesi; Mersin İli Örneği

Yazar Sabri Malğaz

Gönderim Tarihi: 26-Şub-2020 04:09PM (UTC+0300)

Gönderim Numarası: 1264525435

Dosya adı: Sabri_Mal_az-Tez-26.02.2020.docx (152.09K)

Kelime sayısı: 19271

Karakter sayısı: 132490

Gümrük Vergilerinin Dış Ticarete Etkisi; Sektörlere Göre Farklılıkların İncelenmesi; Mersin İli Örneği

ORIJINALLIK RAPORU

%**23**

BENZERLİK ENDEKSİ

%**20**

İNTERNET
KAYNAKLARI

%**4**

YAYINLAR

%**14**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

www.tugem.com.tr

İnternet Kaynağı

%**5**

2

Submitted to Toros Üniversitesi

Öğrenci Ödevi

%**3**

3

www.disticarethukuku.com

İnternet Kaynağı

%**1**

4

www.maliyesempozyumu.org

İnternet Kaynağı

%**1**

5

www.btso.org.tr

İnternet Kaynağı

%**1**

6

www.bursa-smmmo.org.tr

İnternet Kaynağı

%**1**

7

arnoldsexotics.com

İnternet Kaynağı

%**1**

8

www.ogretimuyesi.com

İnternet Kaynağı

%**1**

9	www.ito.org.tr İnternet Kaynağı	%1
10	edergi.sdu.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
11	dtuypgrubu2009.blogspot.com İnternet Kaynağı	%1
12	www.mmo.org.tr İnternet Kaynağı	%1
13	issuu.com İnternet Kaynağı	%1
14	iibfdergi.nigde.edu.tr İnternet Kaynağı	%1
15	www.aofdestek.net İnternet Kaynağı	%1
16	finansbenimneyime.blogspot.com İnternet Kaynağı	%1
17	abcustoms.eu İnternet Kaynağı	%1
18	symposium-ifwt.org İnternet Kaynağı	%1
19	www.trade-advisor.net İnternet Kaynağı	%1

Alıntıları çıkart

Kapat

Eşleşmeleri çıkar

< %1

Bibliyografyayı Çıkart

üzerinde